

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhsii, 1674

Libri III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

LIBER III.

DE SACRIFICIO, ET SACRAMENTIS CHRISTIANÆ RELIGIONIS.

POsteaquàm libro primo actum est de *Ecclesia*, egimus libro secundo de *Sacerdotio*; eò, quòd vera *Christi Ecclesia*, sine vero *Christi Sacerdotio* esse non possit: seu, ut D. Thomas *Commentario in Epistolam D. Petri* scripsit: *Ecclesia in Sacerdotio subsistat*. Consequitur nunc, ut de *Sacrificio*, & *Sacramentis* Christianæ Religionis, pro instituto ordine agamus: propterea, quòd horum administrationem ac procurationem Christus ex collata potestate sacræ Ordinis, & Jurisdictionis penes Sacerdotes esse voluerit. Hinc Christi in cælis supremique secundum Ordinem Melchisedech Sacerdotis vicarium in terris munus gerunt, vocanturque ejus Ministri, & dispensatores. Juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 4. *sic nos existimet homo, ut Ministros Dei, & dispensatores mysteriorum Dei*. Sacramentis autem præmitto Sacrificium, quod id proprium & primatium sit Sacerdotis munus teste eodem Apostolo ad Hebr. c. 5. *Omnis Pontifex ab hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia*. Hæc enim duo, Sacerdotium & Sacrificium in omni statu legis Naturæ, Mosaicæ, & Gratiae generaliter loquendo ita connexa fuerunt, ut Sacrificium non ab alio, quam à Sacerdote legitime offerri potuerit, nec aliter etiam Sacerdotes lu-

A A A 2

mine

mine naturæ inter omnes gentes instituti sunt, quam ad Sacrificia: Inde hæc mutua semper relatio inter Sacerdorem & Sacrificium, quæ inter Patrem & filium, servum & Dominum. Et ratio est, quia Sacrificium est præstantissimus actus religionis, ac cultus Divini, quo Deo cultus Latriæ ab hominibus deferitur, ad quod munus ob hæc aliqui semper ab omnibus gentibus peculiariter delecti deputatiq; fuerunt Sacerdotes: Et sacer hic Magistratus apud omnes nationes quantumvis barbaras institutus fuit: hinc & templa fanaque constructa, altaria erecta, hostiæ immolata, sive veræ illæ, sive falsæ etiam fuerint, quemadmodum Augustin. Epist. 49. q. 3. *Qui Christianas literas utriusque Testamenti sciunt, non hoc culpant in sacrilegis ritibus paganorum, quod construant templa, & instituant Sacerdotia, & faciant Sacrificia; sed quod hæc idolis & demonijs exhibeant.* Quippe ut idem Augustinus: *Nulla est religio seu vera seu falsa, quæ non visibilium signaculorum consortio colligata fuerit.* Inter quæ signacula, & cultus divini cærimonias primum semper fuit Sacrificium, donec nostrâ demum ætate contra naturæ lumen, contraque omnem legis statum, & divinam ordinationem, hæresis verum ac propriè dictum Sacerdotium, & Sacrificium Religionis, ex suis Ecclesijs proscriberet, & *Inge Sacrificium*, Danielis cap. 11. & 12, quod ipse Anti-Christus interdicturus quidem, non tamen aboliturus sit, idipsum jam tanquam Anti-Christi prodromi, inter suos abolere cœperunt.

CAPUT I.

Sacrificium Christiana religionis.

INter heterodoxos qui Sacrificium tollunt, Nifanius primùm scribit: *nos Lutherani neque Sacerdotes propriè dicti sumus, neque appellari volumus*: quo dicto nihil verius in toto libro suo scripsit Nifanius, & quod consequens est, nullum etiam propriè Sacrificium apud Lutheranos esse potest. Secundò scribit: *ex primis sex post Christum sæculis ostendi non posse, quod actio Missatica fuerit verum ac propriè dictum Sacrificium*; quemadmodum & Canonem Missæ, & totum illum sacrum apparatus nunquã in usu fuisse primis illis sæculis profitetur. Tertiò inquit: *sacram Cenam Papistæ primum converterunt in Sacrificium*, idque cœpisse dicit, postquam abrogato Ambrosiano ritu celebrandi, Missa Gregorij Magni minis & supplicijs obtrudi cœpit, maximè in Hispania. Inde totus invenitur in Missas privatas. Quot dicta, tot mendacia. expediamus ordine singula, & ab ipsâ institutione, essentia Sacrificij, origine, & institutione Christi ordiamur.

1. *Sacrificium est actus externus & præstantissimus religionis, continens supremum Patriæ cultum solique Deo debitum*: Cujus materia est res sensibilis sive externa, quæ Deo offertur; forma consistit in destructione, vel mutatione rei oblata; locus in quo fit, altare; finis recognitio seu protestatio supremi Dominij quod Deus in nos habet, & simul nostræ subjectionis & servitutis erga Deum. Alius deinde finis esse potest vel gratiarum actio, vel novorum beneficiorum impetratio, vel expiatio pro peccatis. Ex hoc quadruplici fine distingui solet, 1. in Latreuticum, 2. in Eucharisticum, 3. in Impetratorium, 4. in Propitiatorium. Hunc in modum docet S. Augustinus epist. 49. *Sacrificium cum exhibetur Deo, secundum veram ejus inspirationem, & doctrinam, vera religio est*. Unde planius definit Suarez: *Sacrificium est oblatio externa, facta soli Deo, quæ ad agnitionem humane infirmitatis, & professionem divine majestatis, a le-*

AAA 3

gitimo

gitimo ministro, res aliqua sensibilis, & permanens ritu mystico consecratur, & transmutatur. In hunc modum ceteri Theologi Sacrificium nobis tradunt, & multis explicant, quos longum referre. Mihi verbo hæc indicare necesse fuit, ut intelligeres quid sit Missæ Sacrificium, quod tu contemptim actionem Missaticam cum suo apparatu vocas. Est enim excellentissimus religionis actus, quo cultus Patriæ soli Deo debitus deferitur. Ideo in statu naturæ divinâ inspiratione edocta sunt Sacrificia, in lege Mosaica, lege divinâ ordinatius præscripta, inter omnes gentes lumine naturæ cognita; ac postremum in lege Gratiæ unicum illud Sacrificium religionis in Corpore & Sanguine Christi institutum, oblatumque toto orbe Christiano: donec vestra demum hæresis post Wiclefium hæresiarcham abrogaret. Et cui mirum? quando hanc abrogationem non ab alio, quam à diabolo se fatetur hausisse Lutherus in libro, quem ipse de abroganda Missa, & unctione Sacerdotum scripsit. Nunc singula explicatius accipe.

II. Sacrificium, quod in hunc modum nobis describitur, fuit in omni legis statu; atq; ut triplex Sacerdotium religionis, pro triplici legis statu nobis Scriptura tradit: ita triplex quoq; Sacrificium. Quorū primum legis naturæ cum Adamo cœpit: quale duo fratres Abel & Cain obtulere Gen. 4. uti id Apostol. ad Hebr. c. 11, explanat: *fide plurimā hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est, esse justus.* Post diluvium primus Noë Sacrificium obtulit, Gen. 8. *Edificavit Noë altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare.* Tria deinde Abrahæ Sacrificia leguntur Gen. 12. Gen. 15. & Gen. 22. de quibus interpretes Isaac similiter Sacrificiū obtulit Gen. 26. Jacob sapius legitur obtulisse Gen. 31. 33. 35. bis in eodem loco Bethel, Gen. 46. Obtulit & Job Sacrificium, Job c. 1. De horum Sacrificijs interpretes cum Bellarm. Becan. & alijs. Celeberrimum verò in hoc statu Sacrificium Melchisedech, de quo Moyfes Gen. 14. *At vero Melchisedech Rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi:* Verum autem Sacerdotem fuisse confirmat Apostol. Hebr. 7. *Hic enim Melchisedech Rex Salem & Sacerdos Dei summi.* Hunc deinde Melchisedech, Christi ejusque Sacrificij incruenti figuram gessisse, Prophetæ David psalm. 109. docet: *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.* Planius Apostolus ad Hebr. c. 7. *Si ergo consummatio per Sacerdo-*

Sacerdotium Leviticum erat, quid adhuc necessarium fuit, secundum ordinem Melchisedech alium surgere Sacerdotem? Tum Patres unâ consensione: Clemens Alexand. lib. 4. Strom. c. 8. Eusebius lib. 4. demonstr. Evang. c. 3. Chrysost. Hieron. Epist. ad Marcellam, Ambrosius, Epiph. Arnobius, Theodoretus, Emissenus, Eucharis, alijque apud Bellarminum lib. 1. de Missa c. 6. tam clarè, ut mirum sit, hæreticis dubitandi locum relinqui posse. Ex his Cyprianus lib. 2. Epist. 5. ad Cæciliam: *In Sacerdote Melchisedech, inquit, Sacrificij Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod Scriptura divina testatur, & dicit, Melchisedech protulit panem & vinum.* ac post explicatius subjungit: *Quod autem Melchisedech typum Christi portarit, declarat in psalmis Spiritus S. ex persona Patris ad filium dicens: Tu ex Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui ordo utique hic est de Sacrificio illo ventiens, & inde descendens, quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod Abraham benedixit: Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus? qui Sacrificium Deo patri obtulit: & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem.* Quid clarius? His adde, quæ Cyprianus de aqua, quæ in Sacrificio miscetur vino, contra Aquarios scribit. Pari claritate D. Augustinus Epist. 95. ad Innocentium Pontificem: *Melchisedech prolato Sacramento mensa Dominica, novit æternum ejus Sacerdotium figurare.* Et lib. 16. de civit. Dei c. 22. de oblatione Melchisedech: *Ibi, inquit, primum apparuit Sacrificium, quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum.* Lib. 83. quaest. 61. Augustinus inquit: *Dominus noster Jesus Christus, ipse est Sacerdos noster in æternum, secundum ordinem Melchisedech, qui seipsum obtulit Holocaustum pro peccatis nostris, & ejus Sacrificij similitudinem celebrandam in sua passionis memoriam commendavit; ut illud, quod Melchisedech obtulit Deo, jam per totum orbem terrarum in Christi Ecclesia videamus offerri.* Et hi Patres qui hæc scripserunt primis quinque sæculis, plerique Episcopi & Sacerdotes fuerunt, qui hoc ipsum Sacrificium quotidie obtulerunt. Quam ergo falsa est tua doctrina, Nisani, dum scribis: *intra sex prima sæcula, in Missatica actione nullum Sacrificium fuisse agnitum; aut, coenam primum tempore Gregorij Magni fuisse commutatam in Sacrificium.* Contrà nos à te tuisque exigimus, ut doceas nos: ubi, & quando igitur Christus fuerit

fuerit *Sacerdos secundum ordinem Melchisedech* ? aut ubi panem & vinum obtulerit in Sacrificium, si id in ultimâ simul Cœnâ non fecit ? Hoc tu, & tui Lutherani nunquam ostenderunt, neque ostendent; nisi Scripturam, & Patres nos fefellisse dicere placeat, ac cum ijs totam Ecclesiâ idololatriæ damnare.

III. In statu *legis Mosaicæ* nihil clariùs, quàm Sacrificia propria religionis, quæ Deus cum determinatis, certisque cærimonijs, multo perfectius, sacratiusque præscripsit, ac sibi offerri voluit, quàm in *Lege nature* ejusmodi fuere. I. Sacrificium *agni Paschalis*, paulò ante egressum ex *Ægypto* institutum, *Exod. 12. Levit. 23.* Hujus agni immolatio figura fuit Christi in *Cruce* immolandi. II. *Holocæustum*, *Sacrificium pro peccatis*, *Hostia pacifica*, de quibus in *Levitico*. Hoc triplici Sacrificio, figuratum fuit unum Christi & Christianæ religionis Sacrificium; quod omnes differentias legalium Sacrificiorum multo perfectius continet. Ita enim S. Leo Pontifex, *serm. 8. de Pass. Domini*: *Nunc enim carnalium Sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum, una Corporis & sanguinis tui implet oblatio.* III. Fuit *juge Sacrificium*, quo jubebantur quotidie offerre duos agnos, alterum manè, alterum vespere, *Exod. 20. Num. 28.* Hoc *juge Sacrificium*, rursus fuit figura *Sacrificij Missæ* in novo Testamento; in quo Christus, qui est agnus sine macula, quotidie offertur. Igitur generatim de his Sacrificijs æstimando, quantum hæc fuere ex institutione divina, ad supremum cultum *Latriæ* Deoque debitum persolvendum ordinata, tantum simul ex dispositione divina ac typo suo instituta fuere ad cruentum, & incruentum Christi Sacrificium, quod typis multo perfectius esse debuit, significandum. Utenim cetera in lege illâ, ita hæc cum primis Sacrificia typi & figuræ fuerunt, teste Apost. *ad Corinth. 10*: *Hæc omnia in figuris contingebant illis.* Rursum *Hebr. 10*: *Lex habuit umbram futurorum bonorum, non ipsam rem figuratam.*

IV. Descendendo ad statum *legis Gratiæ*, duplex in eo est Sacrificium, *cruentum*, & *incruentum*: ac cruentum crucis quo Christus in ara crucis oblatus est pro expiatione omnium peccatorum, (quod tamen medium fuit inter utramque legem,) verum fuisse Sacrificium, evidens est ex Scriptura, *1. Cor. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Eph. 5. Hebr. 12. & Joan. 2.* Explicatè S. Leo Papa in *Epist. c. 48*: *Quod nunquam Sacrifi-*

Sacrificium sacratius fuit, quàm quod verus Pontifex altari crucis per immolationem suæ carnis imposuit? S. Ambros. lib. 3. de fide c. 5: *Idem Sacerdos, idem & hostia. Sacerdotium tamen & Sacrificium, humana conditionis est officium.* D. Fulgentius lib. de fide, *Solus, inquit, Sacerdos, Sacrificium, & templum; & hæc omnia Deus secundum rationem servit.* Quibus simul docent Patres, Christum secundum humanitatem fuisse Sacerdotem. Adversarij, etsi verum *crucis Sacrificium* admittunt, controversant tamen alteram, errantque. Ratio est, quia Sacerdos, qui offert Deo Sacrificium, agnoscit illum superiorem, at Christus secundum divinitatem non agnoscit superiorem; ergo non secundum divinitatem, sed humanitatem est Sacerdos.

Verum præter cruentum hoc *Sacrificium crucis*, etiam incruentum *Religionis Sacrificium*, à Christo institutum est, in quo idem Christus quotidie offertur sub specie panis & vini, quæ duo Sacrificia, ob id, quo ad rem oblatam, unum sunt; quando in utroque, una & eadem res oblata est: quo ad modum verò & ritum offerendi, duo sunt; incruentumque hoc Sacrificium, proprium Religionis est. Nam *cruentum*, non tam Christianæ Religionis proprium, quàm omni legis statui commune fuit: ideoque morte Christi testamentum confirmatum est, ut Apostolus ait, dum vetus Testamentum cum suis Sacrificijs finem acciperet, ut novum inchoaretur, & unâ oblatione consummarentur omnia. Unde Bellarminus docet, hoc *cruentum Sacrificium* Christi, non fuisse propriè tempore Religionis Christianæ, quæ post mortem Christi cœpit. Fuit deinde hoc *cruentum Sacrificium*, magis secundum ordinem Aaronicum, quod omnia cruenta animalium Sacrificia in Lege veteri designarunt: Incruentum verò secundum *Ordinem Melchisedech*, secundum quem Christus Sacerdos fuit, & novum *Religionis Sacerdotium*, & Sacrificium instituit, proprium Religionis est Sacrificium. Adhæc proprium Religionis Sacrificium debet in actu externo constitui, qui iterabilis sit, & repeti possit ad divinum Patriæ cultum Deo exhibendum. Mors autem Christi, quâ cruentum Sacrificium peractum est, repeti non potest, Rom. 6: *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur.* Omnia hæc idem Apostolus complexus est Hebr. 7. *Translato Sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat.* Quo axiomatico simul comprehendit Sacrificium Religionis: quando per legem intelligit cum primis legem cærimoniam. In le-

B B B

ge ve-

ge verò cærimoniali primariò continentur Sacrificia, & Sacramenta, ac cætera quæ ad cultum Religionis spectant. Lex enim Decalogi moralis, in omni Legis statu permanfit; Judicialis verò Hæbræorum lex, abrogata est in lege Gratiæ. Quid ergo cum translato Sacerdotio in lege Mosaica superest primum, quàm Sacrificium Religionis Christianæ?

V. Quæ etsi satis esse possent ex figuris, Catholici tamen *incruentum* illud *Sacrificium* Christianæ Religionis, quod Sacrificium Missæ dicitur probant

I. Ex vaticinijs Prophetarum, Malach. c. 1. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra.* Ubi agit de Sacrificijs legis Veteris abrogandis, & commutandis in multo præstantius Sacrificium. Ideo subdit: *Ab ortu enim solis, usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus.* Ad hunc Malachiæ locum, reperio similiter tot Patrum testimonia, quod supra ex Melchisedechi Sacrificio, Christianorum Sacrificium asserentium. Clemens Rom. instit. Apost. lib. 7. c. 3. Martial. Epist. ad Burdeg. c. 3. Justinus dialogo cont. Triphon. Irenæus lib. 4. c. 32. Tertullian. lib. contra Marcionem. c. 22. Cyprianus lib. 1. contra Judæos. Euseb. lib. 1. demonstr. Evang. c. 10. Chrysost. ad psalm. 98. Cyrill. Alexand. lib. 2. de adorat. Clarè S. August. post recitata verba Malachiæ: *Aperite oculos tandem aliquando, & videte ab Oriente sole, usque ad Occidentem, non in uno, sicut vobis fuerat constitutum, sed in omni loco offerri Sacrificium Christianorum.* In orat. ad Judæos c. 9.

Similiter Isaïas c. 66: *Assumam ex eis in Sacerdotes & Levitas. c. 19. de altaribus & Sacrificijs: Colent eum in hostijs & muneribus.* Ita quoque Jeremias c. 33: *De Sacerdotibus non interibit vir à facie mea, qui offerat holocausta, & incendat Sacrificium, & cadat victimas omnibus diebus, nempe ad consummationem sæculi.* Quem locum, uti Isaïæ, allatum exponunt Patres de Sacerdotibus Christi. Ad hæc Daniel. c. 12: *A tempore cum ablatum fuerit jube Sacrificium, & posita fuerit abominatio, per Antichristum videlicet, per dies mille ducentos nonaginta; manebit itaque jube Sacrificium & non tolletur.*

II. Ex institutione Christi, & Apostolorum doctrinâ, quæ non solum Sacramentum, sed etiam Sacrificium nobis tradit, quemadmodum

modum agnus Paschalis simul Sacramentum, & Sacrificium fuit, obtulit enim Christus Deo Patri, sub specie panis & vini, corpus & sanguinem suum. Idem & Apostolos facere iussit: *Hoc facite in meam commemorationem*, ut multis id exponit Bellarminus & alij: Id enim nisi admittatur, Christus non erit Sacerdos secundum Ordinem Melchisedech. Aut dicant, ubi sub specie panis & vini, Christus Sacerdos obtulerit Sacrificium? maximè cum id Patres suprâ relati tam contentè doceant. Secundò: Hoc ipsum historia cœnæ demonstrat. Nam si Christus adhibitâ consecratione, ipsam panis & vini substantiam, ad divinæ majestatis gloriam protestandam destruxit, & in suum corpus & sanguinem commutavit; haud dubiè ipsa actio verum Sacrificium fuit, juxta definitionem suprâ à nobis datam. Hoc autem Christum fecisse constat ex Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Cor. 11. quando panem & vinum accepit, Deo gratias egit, benedixit, consecravit, & substantialiter immutavit, dicendo: *Hoc est corpus meum*; idemque Apostolis eorumque successoribus mandavit, dicendo: *Hoc facite* &c. Rident vos Lutheranos ipsi Calvinistæ, interque hos Bergius: Nam, inquit illi, vos Lutherani creditis cum Catholicis, verum corpus in Eucharistia esse præsens, cur ergo id ipsum corpus offerre non licet Deo? nulla hîc inconvenientia, posito illo communi cum Catholicis principio. Hunc tu scriptorem refelle, priusquàm Catholicos oppugnes. Sed hîc Gerhards tuus altum fileat. Responderis, Christus non dixit: *Hoc offerte*. &c. dixit tamen, *hoc facite in meam commemorationem*; quo plus dixit, quàm si dixisset, *offerte*: hoc enim amplius dicit, nempe, hoc offerendo, hoc facite in memoriam cruentæ oblationis, & beneficij hujus. Uti hæc Augustinus clarè docet lib. 20. contra Faustum c. 18: *Christiani jam peracti Sacrificij in cruce memoriam celebrant sacrosanctâ oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi*. Vides in Eucharistia conjungi oblationem & participationem, quæ fit à Sacerdote & populo. Atque hoc illud Sacrificium est, de quo Christus Joan. 4. in colloquio cum Samaritanâ muliere: *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate*, quo loco manifestum est, quæstionem fuisse de adoratione per Sacrificium religionis, ut multis exponunt Patres & interpretes, & tota hæc historia ostendit.

Confirmantur hæc primò ex Apostolorum doctrina & factis:

BBB 2

Nam

Nam Apostolus 1. Cor. 10. triplicem mensam seu altare exponit, Christianorum, Judæorum, & gentilium, ex quo participatio hostiæ fiat: tandem subdit de altari gentilium, *non potestis mensæ Domini, & mensæ demoniorum esse participes*. De altari verò Judæorum præterea idem Apostolus ad Hebr. 13. docet Christianos *habere altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt*. Si altare habuerunt Christiani, ergo & Sacrificium. Act. 13. S. Lucas de Apostolis & discipulis, inquit, *ministrantibus illis Domino*: in Græco est, *λεῖτεργόντων αὐτοῖς τῷ κυρίῳ*, quod verbum publicum officium significat, etiam in sacris & sacrificijs, quod nos Sacrificium Missæ dicimus; unde & Græci Liturgiam vocant. Superest præterea altare D. Petri Romæ, in quo Sacrificium offerre solitus. D. Andreas, ut discipuli in actis ejus scribunt, *fassus est, se quotidie agnum in altari immolare, qui non consumatur unquam*. Matthæus ante altare confossus, dum sacris operaretur. Et quæ non ab ipsis Apostolis & discipulis Christi ubique monumenta Sacrificij?

Confirmantur secundò hæc omnia ex *Liturgijs*, quas Apostoli in suis Ecclesijs reliquerunt, inter quas *Liturgia* Romanæ Ecclesiæ, à D. Petro Apostolo tradita; *Liturgia* Ecclesiæ Hierosolymitanæ, à D. Jacobo conscripta; *Liturgia* Ecclesiæ Alexandrinæ, auctore D. Marco; *Liturgia* Ecclesiæ Æthiopice D. Matthæi Apostoli. In his omnibus, uti & in *Liturgijs* D. Basilij, Chrysostomi, Ambrosij, omniumque nationum Christianarum, Orientalium videlicet, & Occidentalium, leges etiam *Canonem Missæ*, quem tu à Gregorio Magno obtrulum primò somnias. Nam etsi in ritibus, & precibus variatio quædam, tamen quæ ad oblationem, consecrationem, & sumptionem integritas Sacrificij requirit, in omnibus Liturgijs reperies.

III. Afferitur Sacrificium ex omnibus Concilijs, & Patribus quinque primorum sæculorum, ac præter eos Patres, quos supra recensui ad Melchisedech, & Malachiæ testimonium, accedunt *Clemens Roman. Epist. 2 Dionys. Areopag. Eccl. Hierarch. c. 3. Ignatius Epist. ad Smyrnienses; Origines lib. 8. contra Celsum*. Inter hos D. *Laurentius Martyr* ita ad Sixtum Papam: *Quo Sacerdos sine ministro properas? tu nunquam sine ministro Sacrificium offerre consueveras*. Martyrio uterque affectus anno Christi 261, quo & *Cyprianus Episcopus Carth.* qui tam præclare de Sacrificio, supra relatus, scripsit; quod & Epist. 16. & 65. persequitur. *Irenæus lib. 4. c. 32: Eum, qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens:*

dicens: Hoc est corpus meum, & novi testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo offert Deo. Augustinus lib. contra advers. legis lib. c. 18: Posteaquam venit unicum Sacrificium, cujus umbra fuerunt omnia illa haec significantia, jam unum verum, & singulare Sacrificium successit, quod, ut subdit, fideles in Ecclesia Sacrificio sciunt. Lib. 7. de civit. Dei c. 20: Erat ibi Sacrificium secundum ordinem Aaron, & postea de corpore & sanguine illo instituit Sacrificium secundum ordinem Melchisedech, demisit vultum suum in Sacerdotio, & dimisit gentem Judaeorum. c. 20: per hoc & Sacerdos est ipse offerens, ipse & oblatio, cujus rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesia Sacrificium. c. 5: quod in novo Testamento est Sacrificium Christianorum. Quam multa, quam expressa, vel in hisce libris de civit. Dei, pertractat de Sacerdotio, & Sacrificio Christianae Religionis idem Doctor sanctissimus? ex cujus sancto Ordine Lutherus defertor monachus, primus post Manichaeos & Wiclefum haeticum, Sacrificium Missae oppugnavit. Hinc apud Patres quando de Eucharistia, passim loquuntur, haec voces: Sacrificium, oblatio, immolatio, hostia, victima; offerre, sacrificare, immolare. Longum hoc loco, Patrum testimonia sistere, quae vel apud Jodocum Coccium, Bilsfeldiensem civem vestrum, in erudito illo Patrum thesauro leges. Quid verò adhuc Lutherus, cum omnia Concilia & Patres, omnemque antiquitatem sibi obstare videret? Non moramur, inquit, lib. de Missa privata, si clamitent Papista, Ecclesia, Ecclesia, Patres, Patres; quia, ut dixi, hominum dicta aut facta, nihil in tam magnis causis, & ausis curamus: Scimus enim ipsos Prophetas lapsos esse, adeoque Apostolos, verbo Christi, judicabimus, Ecclesiam, atque ipsos Angelos. Libro contra Regem Angliae: Ultimo, inquit, dicta Patrum inducit Rex pro Missae Sacrificio, & ridei meam stultitiam, quod solus velim sapere pra omnibus: Hoc est, quod dixi, Thomistas asinos nihil habere, quod producant, nisi multitudinem hominum, & usum antiquum. Lib. de captivitate Babylon. convictus Catholicorum argumentis: Tutius est, inquit, omnia negare, quam Missam esse Sacrificium, concedere. Aestimetur nunc ex his prudens Lector, utrumne tutius sit Lutherum sequi, qui ex colloquio suo, quod cum diabolo habuit, convictus, fatetur se abrogare Missam? an Patres & Ecclesiam, quae à Spiritu S. regitur, quaeq; ab eodem Spiritu edocta in Concilio Tridentino, sess. 22. can. 1. pronuntiat? Si quis dixe-

rit, in Missa non offerri Deo verum, & proprium Sacrificium, anathematis. Nec aliò hoc fidei decretum refert, quàm ad institutionem Christi in ultima Cœna. Apostolorum testimonia, & Prophetarum vaticinia à nobis jam adducta.

IV. Sacrificium manifestè ostenditur ex ijs, quæ antiqui Patres adversus Aquarios hæreticos scripsere, qui solâ aquâ Sacrificium peragebant, de quibus *Augustinus hæresi 64. Epiphanius* alijque: atque hi fuerunt hæretici, *Ebionitæ, Marcionistæ, Tatiani & Encratitæ*, adversus quos acerrimè Cyprianus scripsit *Epist. 63. ad Cæcilium, Justinus Apolog. ad Anton. Imp. Augustin. Epist. 118. ad Januarium*. Docent vero hi Patres, non in aqua solum sacrificandum, sed ex Apostolicâ traditione, aquam vino miscendam esse in calice Sacrificij; quod inde Ecclesia Catholica ad hunc diem toto orbe Christiano servat. Clarè hæc super re Augustinus lib. 4. de doctrina Christiana c. 21: *Beatus Cyprianus in eo libro, ubi de Sacramento calicis disputat, utrum calix Dominicus aquam solum, an eam vino mixtam debeat habere?* Refert deinde Cypriani sententiam: *Admonitos autem vos sciatis, inquit, in calice offerendo, Dominicâ traditio servetur, neque aliud fiat à nobis, quàm pro nobis Dominus prius fecit; ut calix, qui in commemorationem ejus offertur, vino mixtus offeratur*. Hæc Augustinus ex mente Cypriani. Lib. deinde de dogm. Eccl. c. 75. suam sententiam exponit: *In Eucharistia, inquit, non debet pura aqua offerri, ut quidam sobrietatis falluntur imagine, sed vinum cum aqua mixtum: Quia & vinum fuit in redemptionis nostræ mysterio, cum dixit: Non bibam amodo de genimine vitis, & aqua mixtum, non quod post Cœnam datur, sed quod de latere ejus lanceâ perfosso, aqua cum sanguine egressa, vinum de vera ejus carnis vite cum aqua expressum ostenditur*. Quid nunc ad hæc dicis Nisani? de quo calice hi Patres agunt contra hæreticos, aquâ miscendo? utrumne de calice, quem vos in cœna vestra populo porrigitis; (aliàs enim calix cœnæ vestræ aquâ misceri deberet) an quem Sacerdotes offerunt hodie dum in altari, & Sacrificio Missæ? sanè postremum Patres docent, & Catholici in hodiernum diem, ex Apostolicâ traditione servant. Vides præterea, non nos Catholicos, quod tu somnias, à tempore Gregorij Magni cœpisse Cœnam commutare in Sacrificium Missæ? Vides, quantum tribuendum traditioni Ecclesiæ. Hæc præterea mixtio aquæ refertur ad ea, de quibus Apostolus

ad

ad Cor. 1. c. 11. *Cetera, cum venero, disponam.* Uti Baronius exponit ad annum Christi 57. ceterique interpretes. Ad quæ etiam refertur, quòd Eucharistia à jejunis sumenda, quòd post exomologesin danda, quòd Sacrificium pro vivis & defunctis offeratur.

Addo Concilium Carthaginense III. quod can. 24. ita decernit: *In Sacramento corporis & sanguinis Domini, nihil amplius offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aquâ mixtum. Primitie vero, seu mel & lac, quod uno die solennissimo pro infantibus mysterio offerri solet, quamvis in altari offeratur suam tamen habet propriam benedictionem, ut à Sacramento Domini corporis distinguatur, nec amplius de primitiis offeratur, quàm de vivis & frumentis.* Idem confirmatur postea in Concilio Africano, ubi vides, oblationem *Sacrificij*, distingui ab oblationibus aliarum rerum, & consecrationem à benedictione.

Ex eo verò, quòd ex eadem traditione adduxi, *Sacrificium offerri pro vivis & defunctis*, satis etiam constat, *Sacrificium à Sacramento* distingui, secus, quàm tu scribis. Nec enim *Eucharistia* quatenus *Sacramentum* est, offertur pro vivis & defunctis, neque id vos facitis: & tamen idem Sacramentum, quatenus *Sacrificium* est, offertur pro vivis & defunctis, uti id SS. Patres docent, tam Græci, quàm Latini; cum primis *Augustinus lib. 22. de Civit. Dei c. 8. Lib. 9. confess.* ubi mater ejus, D. Monicam morti proxima rogat, ut sui memor sit ad altare; tum alijs cum pluribus locis id tradit Augustinus, ex universali Ecclesiæ traditione. Sed de hoc infra planius.

V. Sacrificium Missæ testatur nomen Sacerdotis, quod post tempora Apostolorum toto orbe invaluit in Ecclesia, non ob aliud magis, quàm ob Sacrificium Christianæ religionis, ad quod ordinati erant, & quotidie offerebant, tam Episcopi & majores Sacerdotes, quàm reliqui, qui minores erant in gradu Presbyterorum. Hoc enim illud Augustini, suprâ relatum lib. de Civit. Dei; *Episcopi & Presbyteri propriè dicuntur Sacerdotes.* 2. Testatur ritus altarium, quæ erecta in templis, & consecrata ab Episcopis toto orbe Christiano, non ob aliud primum, quàm ob Sacrificium, ut in lege *Naturæ & Mosaicæ*, vel ex divina inspiratione vel Dei ordinatione factum retulimus. Idem in Christi Ecclesia fieri necesse fuit, postquàm novum Sacrificium religionis à Christo & Apostolis introductum. Inde *Optatus Milevitanus lib. 6. cont. Parmen. Donatistam:*

tistam: *Quid est tam sacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus vos aliquando obtulistis, frangi? Chrysost. Homil. 53: Si quis vellet hoc altare subruere, nonne illum lapidibus subrueretis? Rursus Homil. 20: Tu altare honoras, quod accipit corpus Christi. August. Epist. 107. docet, ad altare inter sacrificandum fieri orationes pro infidelibus, catechumenis, & fidelibus. Plurima Augustini ejusmodi sunt testimonia. Altaria Calvinistæ destruunt, & eorum loco mensam ponunt; Lutherani adhuc integræ patiuntur, non tamen ad *Sacrificium* sed ad *cœnam* suam distribuendam: cum tamen altare primò sit propter *Sacrificium*; quando non minus altare *Sacrificium*, quàm *Sacrificium* *Sacerdotem*, mutuâ relatione secum fert. 3. *Sacrificium* testantur vasa sacra, calices cum primis sacrificales, quales multorum Sanctorum Episcoporum, & Sacerdotum, ex omnibus sæculis hodie apud Catholicos servantur, quos inter calix D. Willibrordi, Ludgeri, aliorumque Apostolicorum virorum, supersunt. Testantur vestes Sacerdotales, quibus *Sacrificium* ab ævo Apostolorum toto orbe peractum est, uti hodie peragitur, tam in Græca, quàm Latina Ecclesia. Lutheranam Ecclesiam si quis ex hoc ritu sacro aspiciat, quàm non dissona inter se? Et quo non recessit, deflexitque ad Calvinistas? quando alibi ut in Dania, & multis Saxonie provinciis, & Imperij urbibus adhuc integræ propè retinentur in liturgico vestro officio; alibi mutilæ, & mancæ induuntur, tantùmque casula seu veltis sacrificæ superior, sine lineis indumentis, inijcitur super humeros, ut monstrum te videre credas; alibi omnibus hisce vestibus abjectis pullâ indutus minister, stat ante altare; alibi togâ etiam abjectâ pallium ejus loco sumitur, in quo minister sacris operatur ad altare: eo prorsus habitu, quo Calvinistarum ministri sua peragunt sacra. Hoc tu habitu, ut intelligo, Bilsfeldiæ indutus ad altare procedis, & sacra peragis, in nullo à Calvinii ministro, aut lugente mercatore, aut pullato textore distinctus: qui tamen *Superintendentis* nomine te *Episcopum* ferre debes. Et quare hic alio ritu & habitu peragis in Westfalia divinum exercitium, quàm in Dania peragitur, qui gente Danus es? Hæc tua Pontificalia sunt indumenta. Legistine, ullum Episcopum, aut Sacerdotem ex omni Christianorum memoria, ita processisse ad altare? Et hæc illa pulcherrima vestra Ecclesie, de quâ gloriaris, ordinatio est. Demum Missæ nomen testatur *Sacrificium*, quod ut antiquissimum est, ita cum addito *Sacrificium**

cium

cium Missæ, ubique leges in Concilijs & Patribus. Sive jam vox illa ab Hebræo nomine *Missæ*, quod Deut. 6. *oblationem* significat, seu quod verisimilius, à missione & dimissione populi; ut idem sit *Missæ*, quod *Missio* & dimissio populi: sicut idem est collecta & collectio. Inde absoluto sacro Sacerdos aut Diaconus pronuntiat, *Itæ Missæ est*, teste Alcuino, & alij: comprehenditque communius Missam Catechumenorum, & fidelium. De hisce ejus partibus Bellarm. & alij. Antiquitatem vocis declarat August. serm. 38: *Post sermonem, fit Missæ Catechumenis.* Serm. 91: *In lectione, qua nobis ad Missas legenda est, audituri sumus.* In Concilio Milevit. c. 12, cui Augustinus interfuit: *Placuit, ut Missæ quæ probata fuerunt in Concilio celebrentur.* In Concil. Carthag. 10. can. 84: *Episcopus nullum prohibeat ad Missam Catechumenorum.* Ambrosius lib. 5. Epist. 33. *Ego mansi in munere, Missam facere cæpi, orare in oblatione Deum.* Ita in antiquioribus etiam Concilijs reperies, ut Romano, sub Sylvestro, Carthag. II, Agath. Ilerdens. Cæterum, apud Græcos nulla mentio hujus vocis, sed pro eo, *Liturgia* vox in eorum linguâ, quod est publicum ministerium: perinde ut in Actis Apostolorum *λατρεύοντες κυρίῳ*, ministrantibus, seu sacrificantibus illis Domino. Apud vos autem Lutheranos, postquam verum Sacrificium abrogatum est, ipsum nomen Sacrificij desijt: neque vestrum illud officium divinum, quod sublato canone mutilatum peragitis, quisquam Sacrificium Missæ vocat amplius.

VI. Post omnia hæc testimonia ex quinque & sex primis sæculis allata, descendamus ad Carolum Magnum. Ad hunc enim in toto libro tuo, in omnibus à temotis controversijs nos provocas, ut *Lutheranum* plebi tuæ, magna ex parte fuisse, persuadeas. Verum, nullum ejus contra ipsum *Missæ Sacrificium* producis testimonium, obrutus quippe veritate rei silere debuisti. Tot enim in libris *Capitularium*, in *Synodis*, & rebus ejus gestis testimonia hæc adsunt, ut impudentiam tuam in scribendo, compresserit evidentia: Neque enim *Carolus Magnus* Sacrificium Missæ credidit & coluit suâ ætate introductum, sed ut à Clodovæo primo Francorum Rege Christiano, atque inde ab omnibus Francorum Regibus & Francis creditum cultumque fuit, ut omnes historici, ac monumenta rerum gestarum te docebunt; & cum primis illa, quæ à D. Bonifacio sub patruo Carolomanno, & Patre Pipino Rege, in *Synodis de*

CCC

Missæ.

Missarum celebratione statuta sunt; etiam pro Episcopis castra sequentibus, quæ & Carolus Magnus postea sanxit, ut Episcopi ad *Missarum* solemnia adessent in castris belli ducibus.

Tantum obstrepis, & dicis: *Canonem Missæ* nondum primis illis sæculis fuisse in usu, quod sanè falsissimum est: idque cum in omnibus ritualium libris, quos *Missalia* vocamus, ac *Liturgijs* illis demonstrari possit, quæ superlunt; tum ex ipsis Caroli *Capitularibus* & *Synodis* Carolinis, in quibus verba ex *Canone* recitantur. In Concilio *Aquisgran.* c. 6. ita legis: *Auditum est, aliquos Presbyteros Missam celebrare, & non communicare; quod omnino in Canonibus Apostolorum interdictum esse legitur. Vel quomodo dicere potest, si non communicaverit, sumpsimus Domini Sacramenta tua?* Quæ postrema Canonis sunt verba, quibus totam hanc orationem, ut nunc habetur, & legitur in *Missâ*, designat. *Lib. 6. Capitularium* cap. 173: *Instruantur, pro quibus missi, vel Sacerdotes constituti sunt, ut intelligant vim & mysterium Domini corporis, & sanguinis, & Missæ, sive precum, quæ in eâ à Sacerdotibus fiunt: dicitur enim in ipsa oratione: Memento Domine famulorum famularumque tuarum, & omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio; qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis, pro se, suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis, & incolumitatis suæ: tibi que reddunt vota sua, æterno Deo, vivo & vero, & reliqua.* Hæc ipsa sunt verba Canonis, uti hodie in sacrificio *Missæ* leguntur. Omitto in hanc rem innumera alia: satis hæc esse possunt ad fallacias tuas retegendas. Contrà, si quis à vobis Prædicantibus quærat; quomodo observetis illud decretum Concilij *Aquisgranensis*, si quis *Presbyter Missam celebret, & non communicet?* (ejusmodi Sacerdoti gravis pœna statuitur, in eoque Carolus cum Concilio se revocat ad decreta Concilij *Nicæni*, & alias *Synodos*;) Quomodo, inquam, vos Prædicantes & Superintendentes hoc servatis? dum singulis diebus Dominicis officium divinum peragitis ad altare, & nunquam, in altari communicatis, tantum laicâ communionem extra altare, ab alio Prædicante acceptâ, semel iterumve in anno, contenti: ex Sacrificio autem Sacerdos se ipsum participem facit. Ita totus orbis Catholicus servavit, uti hodie servari vides à Catholicis Sacerdotibus.

VII. Ultimum argumentum pro sacrificio *Missæ* ipsa ratio conficit. Nam si verum est, quod Lutherus, & passim Lutherani cum Calvinistis

vinistis docent: *Sacrificium Missae esse horribile sacrilegium, idololatriam, Sacrificij crucis abnegationem, consensum Papisticum, abominationem exitialem*; sequitur, omnes Pontifices, Episcopos, Sacerdotes & religiosos, omnes deinde Imperatores, Reges, Principes, omnemque populum Christianum & Catholicum, ad hunc diem idololatrias fuisse, nulumque ex his unquam cum idololatriis saluum esse potuisse: Nam quid interest, siue solem cum Persis, siue panem pro Deo, & vinum pro sanguine Christi in Sacrificio oblato, & populo ad adorandum in Missa proposito adorem? quod tam absurdum est dicere, quam impium credere: maxime cum eâ sententia damnationis Carolus Magnus involvendus sit, quem constat unice Sacrificio Missae Deum coluisse. Et cui credibile, Deum tot saeculis Ecclesiam reliquisse in illa cæcitate *artolatriæ*, & idololatriæ? neque ab ullo Concilio, aut ullo sancto Episcopo, & Sacerdote id cognitum, vel à Deo revelatum inspiratumque esse? donec postremum Lutherus hanc veritatem à diabolo edoctus patefaceret mundo, quem constat mendacem fuisse ab initio, & Patrem esse mendaciorum. Nifanius etiam ultrò progressus, nos idololatrias facit, ex cultu Angelorum, Sanctorum, & Reliquiarum. Hoc furiosa ejus scripta quibus *hagiolatria, lipsanolatria, iconolatria, Angelolatria* Papistarum, nos reos facit, clamant. De quâ re infra agendum. Quid enim illis errorum magistris non licet scribere, & persuadere populo? qui tamen ne terminos quidem cultus *latræ*, & *dulæ* distinguere norunt. Nunc quid contra Sacrificium obtendant, audiamus.

I. Nifanius objicit: cœna est Sacramentum tantum, nec aliud Christus instituit: quod Sacramentum Papistæ converterunt in Sacrificium, circa tempora Gregorij Magni. Hoc nimirum illud est, quod Augustana confessio vos in art. 3: docuit: *Retinetur enim*, inquit, *Missæ apud nos, & summâ reverentiâ celebratur*. Deinde subdit: *Est igitur ad hoc faciendâ Missa, ut ibi porrigatur Sacramentum, quibus opus est consolatione*. Eadem habet Apologia. Sed quàm ridicula, & subdola doctrina hæc novi Evangelij vestri! Si Missa retinetur apud vos, uti creditum est ab ævo Apostolorum, ubi ergo manet Sacrificium apud vos? ubi Sacerdotium? ubi cætera quæ de hoc Sacrificio religionis adduximus? Falsissimum deinde est, quod in cœna tantummodò Sacramentum sit institutum à Christo.

Urgent interim alij apud vos, & dicunt: Id quod *Sacramentum* est, non potest simul esse *Sacrificium*: quia *Sacramentum*, & *Sacrificium* opponuntur: nam in *Sacramento* accipimus aliquid à Deo; in *Sacrificio* aliquid damus Deo; quod & Apologiæ est argumentum. R. Hæc duo non opponi, quin simul esse possint; ita enim *agnus Paschalis* simul *Sacramentum* fuit, & *Sacrificium*: uti id cum S. Thoma docent Theologi, & interpretes, & Plessius Calvinista, cum tota Synodo *Capiensi* admisit. Nec repugnat accipere aliquid à Deo, & offerre illi rursum: aliàs nullum etiam fuisset *Sacrificium* in Lege veteri, Paralip. 29: *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*. Est igitur *Eucharistia Sacramentum*, quatenus est *signum* externum, & *visibile*, invisibilis gratiæ & refectionis; est *victimæ* & *Sacrificium*, quatenus Deo offertur. Potest in hoc *Sacramento* agnoscere *Testamentum*, sub aliâ formalitate, & cæci *Sacrificium*, toto orbe terrarum sole clarius, videre non potestis. Quid illud, *congregate illi sanctos ejus, qui ordinant Testamentum ejus super Sacrificia*? psalm. 49. Nunquid *Testamentum* vetus & novum, ordinatum super *Sacrificia*? Et Sacerdos quotidie dicit: *Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine*?

II. Obijcit Augustana vestra confessio, & Apologia: *Christus unâ oblatione consummavit in perpetuum sanctificationes*, Hebr. c. 10. v. 14. Idem dicit Apostolus Hebr. 9. v. 26. & v. 18. Ergo non est aliud *Sacrificium*, præter sacrificium Crucis, quod infinitam vim habet, & sanctificatio est pro omnibus peccatis, tam originali, quàm alijs: proinde nihil opus est alio *Sacrificio*. R. Hoc argumentum (si quid conficiat) probat etiam, neque Baptismo opus esse ad originale peccatum tollendum, neque *Eucharistiâ*, neque fide, neque caritate, neque oratione: nam multiplicare hæc omnia, esset derogare passioni Christi, & *Sacrificio* crucis, quod infinitam vim habet ad omnem sanctificationem. Igitur Apostolus nihil aliud voluit dicere, quàm, unâ oblatione Christum satisfecisse Deo Patri pro nobis; ad quod tamen duo necessaria sunt: alterum, ut tanti beneficii sumus memores; alterum, ut fructus ejus beneficii, & satisfactionis nobis applicetur: utrumque autem fit per fidem, *Sacramenta*, *Sacrificia*, prædicationem verbi, & similia sanctificationis instrumenta à Deo ordinata, non solum in novo, sed veteri etiam *Testamento*: unde nihil horum superfluum, nihil passioni Christi derogat. Clare Augustinus

Pinus Epist. 23. ad Bonifacium : *Nonne semel oblatum est Christo in se ipso ? & tamen in Sacramento, non solum per omnes Paschæ solemnitates, sed omni die populis immolatur.* Dicunt : quid opus est Sacrificio ad hoc ? cum per Sacramenta illa applicatio fieri possit ? Contra : quid opus est Sacramentis ? cum per fidem apud vos etiam id fieri possit ? tollantur ergo omnia Sacramenta. Absit. Tu quis es ? ut dicas Deo : quare hoc ita ordinasti ? Imò hoc ordinare necesse erat. Quomodo enim aliter Sacerdos secundum Ordinem Melchisedech esse poterat, nisi figuras tolleret ?

III. Obijciunt ex Augustino, qui lib. 10. de civit. Dei, c. 5. & 6. Sacrificium definit, esse *omne opus bonum, quod agitur, ut sancta societate inhereamus Deo.* Ex quo confici volunt, omnia bona opera, non minus, quam Missam esse Sacrificium. R. S. Augustinus eo loco distinguit inter *Invisibile*, & *visibile* Sacrificium. *Invisibile* dicit, quod piâ voluntate, & interno actu offertur ; præter id tamen *Visibile*, & proprium Sacrificium ponit, asserendo : *Visibile Sacrificium esse invisibilis Sacrificij Sacramentum.* 2. Augustinus agit de Sacrificio in genere, prout propria & impropria Sacrificia comprehendit : nam præter proprium Sacrificium sunt orationes, psalmi, cantica, vota, cæterique actus Religionis, & cultus divini, qui Sacrificium laudis, & bonorum operum dicuntur, sed improprie : ut, *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, & cor contritum*, psalm. 50. Quantum verò vos Lutherani Ministri, & Prædicantes fallitis populum à vobis seductum, dum pro proprio Sacrificio, impropria Sacrificia obtruditis : nam hæc impropria Sacrificia, in omni legis statu fuerunt communia, nos autem de proprio religionis Sacrificio agimus, quod præter hæc impropria Sacrificia, tam in Lege naturæ, quam Lege Mosaica, à Deo præscriptum fuit ; quodque status Christianæ religionis multo dignius requirit : tale videlicet Sacrificium, quale suprâ definivimus, & quo per actum *Latriæ* præstantissimus, & soli Deo debitus cultus exhibetur. Et verò, quis sibi persuaserit Christum, Sacerdotem secundum Ordinem Melchisedech, illud genus honoris cultusque divini, Ecclesiæ suæ subtrahere voluisse, quod naturæ lumine omnes etiam gentes agnoverunt ? Quare Augustinus lib. 10. de civit. Dei, c. 4 : *Quis sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit ?* Et lib. contra Advers. Legis, c. 18 : *demon sibi sacrificandum non exigeret, nisi Deo vero exhiberi sciret.* Quapropter Nifanium, dum se, suos-

que propriè dictos Sacerdotes nec esse, nec appellari vult, & Sacrificium proprium abrogat, propriumque & excellentissimum *Latriæ* cultum honori divino subtrahit; quo alio Spiritu agi credam, quàm illo, qui Luthero primùm abrogandi Sacrificij auctor, suasorque fuit? quemadmodum Augustinus de Manichæis & Petrus Cluniacensis, ceterique Patres nos docent: hæreticos, qui Sacrificium de Ecclesia tollere sunt conati, id non nisi diabolo impulsore egisse. Quanto consultius hîc postremùm audiamus Augustinum in psalm. 33: *Erat, ut nostis, Sacrificium Iudaorum antea secundum Ordinem Aaron, in victimis pecorum, & hoc in mysterio; nondum enim erat Sacrificium corporis & sanguinis Domini, quod fideles norunt, & qui Evangelium legerunt: Quod Sacrificium nunc diffusum est toto terrarum orbe. Proponite ergo vobis ante oculos duo Sacrificia, & illud secundum Ordinem Aaron, & hoc secundum Ordinem Melchisedech. Scriptum est enim: Iuravit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech.* Rursum Augustinus de fide ad Petrum c. 19: *Firmissimè tene, & nullatenus dubita, ipsum unigenitum Dei, verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse in Sacrificium, & hostiam Deo in odorem suavitatis; cui cum Patre & Spiritu S. à Patriarchis, Prophetis, & Sacerdotibus, tempore veteris Testamenti, animalia sacrificabantur; & cui nunc, id est, tempore novi Testamenti, cum Patre & Spiritu sancto, cum quibus illi est una divinitas, Sacrificium panis & vini, in fide & caritate sancta Ecclesia Catholica, per universum orbem terra offerre non cessat. In isto autem Sacrificio, gratiarum actio, atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis, quem pro nobis idem Deus effudit.* Et verò Cyprianus lib. 1. Epist. 6. de votis: *Ecclesia Catholica una est, extra eam nullus Sacerdos, nec Sacrificium, nec salus.*

C A P V T II.

Sacrificium Missæ à Carolo Magno assertum, et confirmatum.

HActenus Sacrificium Christianæ religionis, ex primis ad *Carolus Magnum* sæculis, potissimum ostendimus, id quod *Nisanius* ostendi posse negaverat, tam liberè provocando, quàm impudenter mentiendo: id verò, quod in hac proposita brevitate prætermissum est, abunde ex *Gualterij* Chronologia, qui id ex Concilijs & Patribus omnium ætatum commonstrat, tum ex innumeris alijs scriptoribus facilè intelliges. Nunc ad *Carolus* procedendum, nam hic in omnibus hisce controversijs nobis propositus est, quem *Nisanius* nobis *Lutheranum* formare vult, ex cerebro hæresis suæ.

I. Id ex *Eginardo* vitæ ejus scriptore asseramus: *Religionem*, inquit ille, *Christianam*, quâ ab infantiâ imbutus erat, sanctissimè, & cum summâ pietate ac veneratione coluit. Ea vero non alia fuit, quàm *Francorum Regum*, & majorum, parentumque, quos constat Sacrificio Missæ coluisse Deum. Idèd, ut *Eginardus* addit: *Capellam domesticam*, id est Ecclesiasticum ministerium, quod ex paternâ hæreditate provenerat pro Sacrificio Missæ, ex Testamento relinqui ordinavit. Capella hæc domestica erat, omnibus ad Sacrificium Missæ ornamentis sacris instructa, ad quotidiani Sacrificij cultum: ob id Capellanos domesticos, Sacerdotes & Episcopos apud se, tam in aula, quàm in castris (ut post referam) habuit. Sed expressius hac super re *Eginardus* de *Carolo Magno*: *Ecclesiam manè & vespere nocturnis item horis, & Sacrificij tempore, quando eum valeudo permiserat, impigrè frequentabat.* Quo verò cultu & splendore veneratus sit Sacrificium Missæ, ælimes ex his *Eginardi* verbis: *Sacrorum vasorum ex argento & auro, vestimentorumque Sacerdotilium tantam in eo copiam procuravit, ut in SACRIFICIIS celebrandis,*
ne jani-

ne janitoribus quidem, qui ultimi sunt Ecclesiastici ordinis, privato habitu ministrare necesse fuerit. Et quid Sacrificij nomine hic aliud docet Eginardus, quàm *Sacrificium Missæ*? Vides nunc Nifani, quantum recesseritis à Caroli Magni religione: ille ne janitores quidem, ultimos in ordine Clericali, sine sacris vestibus ministrare voluit ad altare, dum Sacrificium perageretur: Et tu, qui *Superintendenses*, & Episcopi locum, ex primo ministrorum gradu obtinere vis, sine ullo sacro vestitu procedis ad altare, profano tantum laici pallio intectus, quo cum Calvinistam jam induisti.

II. *Sacrificium Missæ* Carolus est professus *Romæ*, suo in Urbem ingressu, quando Pascha cum *Hadriano* Pontifice peregit, & tribus continuis Paschæ diebus festis, solemni Missæ sacrificio, quod Pontifex celebrabat, interfuit; obtulitque ad altare *S. Petro Apostolo* partem Saxoniae, voto simul addito: se primum Episcopatum in *Westfalia Osnabrugi* fundaturum. Hunc in modum secundo tertioque accessu, *Romæ* Pascha celebravit, *Hadriano* Pontifice *Missarum* solemnia celebrante. Quartâ perfectione Romanâ, à *Leone* Pontifice, inter *Missarum* solemnia Imperator coronatus. Eadem deinde Natalitia Christi, *Leo* Pontifex cum *Carolo* celebravit in Gallia, anno Christi 804, ritu consueto; quo tria Missæ Sacrificia uno die peracta à Pontifice, uti hæc pluribus lib. I. c. 3. retulimus. Et quæ unquam solemnitas, quis Dominicus, festusve dies, *Carolo* sine Sacrificio Missæ transijt? quos tantâ religione, & tot legibus populo præscripsit. Hinc in annalibus Francorum tam diligenter consignantur loca, ubi Natalitia Christi, ubi Pascha, ubi Pentecosten celebravit: non alio sanè cultu solemnius, quàm Sacrificio Missæ, & sumptione Eucharistiae.

Quin tanta Sacrificij religio apud *Carolum*, ut in castris etiam milites Sacrificium Missæ audire, & Sacerdotes ob id castra sequi voluerit: quod jam sub Regibus Francorum longo sæculorum usu receptum erat. Hoc nimirum ex illo *Caroli* decreto manifestum, quod *Capitularium* lib. 7. c. 91. & *tomo XX. Conciliorum Parisiensium* inter Capitula Ecclesiastica refertur in hæc verba: *Servis Dei per omnia omnibus armaturam portare, aut in exercitum & hostem pergere prohibemus; nisi illi tantummodo, qui ad divinum ministerium, Missarum videlicet solemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt: id est, unum vel duos Episcopos*

piscopus, cum Capellanis Presbyteris, Princeps secum habeat, & unusquisque Praefectus, unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus iudicare, & indicere poenitentiam possit. Eadem decernuntur capit. 4. Et lib. 7. c. 103. in Capitularibus Caroli Magni.

III. Jam verò, quæ in Constitutionibus Caroli Magni, in Capitularium libris, & in Synodis Carolinis præscribantur de Sacrificio Missæ, à Sacerdotibus ritè celebrando, & à populo singulis diebus festis audiendo, supervacaneum hoc loco referre. Quæ Synodus, quis Capitularium liber, non ubique de Missa agit? ac solemni etiam, quæ ab Episcopo, adfistentibus Presbyteris, & ministrantibus Diaconis, Subdiaconis, Acolythis, cæterisque ex ordine ministris peragitur: quale Sacrificium Missæ, ab *Anacleto*, tertio post *S. Petrum* Pontifice, discas: Qui uti id à *Clemente* Præcessore suo, & *S. Petro* ordinatum acceperat, ita ab Episcopis servari voluit, illo etiam persecutionum tempore. Extat hac super re Epistola ejus, in tomis Concilii Parisiensis, aliisque Conciliorum editionibus.

Hæc verò Sacrificia Missæ, quæ Caroli Magni ævo celebrata, non alia fuisse, quàm quæ tum Romano more, & nunc eodem ritu celebrantur, clarum est ex ipso Carolo, qui lib. 5. Capitularium c. 219. statuit: *Unusquisque Presbyter Missam ordine Romano celebret.* Constat præterea ex Canone: nam lib. 1. Capitularium, ex Concil. Aquisgr. adducit verba Canonis, *sumpsimus Domine Sacramenta tua*, aduersus Sacerdotes, qui celebrabant sine sumptione corporis Christi. Lib. 6. Capitularium cap. 173. citat preces Canonis: *Memento Domine famulorum famularumque tuarum.* Alibi alia ex Canone citantur: nec ulli sanæ mentis hæc super re dubium esse potest, præter Nisanium, & Novatores; à quibus Canon Missæ *res nova* confingitur. Quod enim unquam apud ullam Christianam gentem Sacrificium Missæ fuit, sine consecratione & sumptione? Quæ Canon, cum essentialibus & integralibus cumprimis partibus, continet.

IV. Cætera, quæ Sacrificium Missæ Catholicum commonstrant, non minus clara ex Carolo. Nam Missa celebranda est in loco consecrato, in altari, in vestimentis sacris, & quidem ex Missali & Liturgiæ libro. De Missali libro, Concil. Aquisgr. c. 71: *Evangelium, psalterium, & Missale, perfecta ætatis homines scribant.* De loco consecrato, lib. 5. c. 11: *Sancrum*

DDD

est,

est, ut nullus Presbyterorum, in domibus ab Episcopis non consecratis, oblationem offerre quoquomodo presumat. lib. 6. c. 205: Placuit, ut fideles Missarum celebrationes, non nisi in locis consecratis audiant; nisi in castris, & longo itinere: idque in altaribus ab Episcopis consecratis fiat. Quæ aræ viatoria, & vulgò portatiles etiamnum vocantur. Lib. 7. c. 99: Nullus Sacerdos, nisi in locis Deo dicatis, vel in itinere in tabernaculis, & mensis lapideis ab Episcopo consecratis, Missam celebrare presumat. Lib. eodem c. 312: Sciendum est omnibus, quòd in alijs competentibus locis, oratio ad Deum, & confessio peccatorum fieri possit; Missarum verò celebratio, non nisi in locis ab Episcopo Deo dicatis, excepto tempore hostilitatis, & hoc non nisi in altaribus, & tabernaculis ab Episcopo Deo dicatis, nullatenus fieri potest, aut debet. De sacris quoque vasis & vestibus ab Episcopo consecratis, multis Carolus eodem lib. 7. c. 334: simul hoc statutum, ut nullus Sacerdos in alijs, quam in Deo dicatis vasis, & ab Episcopis consecratis ministrare, seu Missas celebrare presumat. Quia sicut non est concessum, ut alijs Missas cantent, & Sacrificia consecrent, quàm illi, qui ab Episcopo sunt consecrati; ita non est licitum, ut in alijs domibus, vel altaribus, aut vasis, Missas Sacerdotes celebrare presumant, quàm ab Episcopis consecratis. Sunt etiam ab Episcopis consecranda & benedicenda, Corporales palla, ac alia vestimenta Sacerdotalia, nec non & omnia, quæ in usus Basilicæ, vel altaris, sine ministerio Sacerdotum, ad divina mysteria explenda complectuntur; quatenus cum his sacratius sive placabilius ministrare valeant: unde & in alijs Sanctorum Patrum decretis legitur &c. Quæ deinde capite illo multis persequitur Carolus, multisque probat ex Scripturæ locis, & antiquorum Patrum decretis. Recognosce nunc singula Nifani, qui ad Carolum Magnum provocas: ubi Sacrificium Missæ, quod hic legis? ubi Missale? ubi loca sacra? ubi altaria apud vos ab Episcopis consecrata? ubi demum sacra & Sacerdotalia vestes? secus, quàm à maioribus accepistis, ex quo Christiana religio à Carolo Magno in Saxoniam introducta est, & à primis ac sanctissimis Episcopis, virisque Apostolicis, haud alijs, quàm his ipsis cærimonijs cum ipso Sacrificio Missæ tradita servataque sunt, ad Lutherum usque; à quo prius cum novo Evangelio vestro, hæc omnia abrogari cœperunt. Quam vero hæc cærimoniæ antiquæ sint, disces ex antiquis Concilijs, & Patribus, quorum testimonia Bellarminus, Baronius, alijque Scriptores exhibent.

V. Sacrificium Missæ, ut cætera hîc omittam, Carolus Magnus pro defunctis offerri commendat, sicuti cap. 322. lib. 7. Capitularium titulus inscribitur de Orationibus, Eleëmofynis, atque Missarum celebratio- nibus pro fidelibus defunctis fideliter agendis. Decretum verò Caroli sic habet: *Quod pro Catholicis defunctis sint memoria facienda, & oblationes Deo offerenda: non tamen pro impijs, quamvis sint Christiani, ex his aliquid agere licebit.* Capitularium lib. 6. c. 293. *Iniquum est, & sacrilegij instar, ut quæ pro salute, vel requie animarum suarum unusquisque venerabili Ecclesia contulerit, auferri, & in aliud transferri.* Ex quo Caroli iudicio, quos sacrilegia in vestra Ecclesia committi necesse fuit? ex quo tot Sacrificia, tot majorum oblationes & fundationes pro animarum subsidio sublata, & in profanum usum conversa sunt? Lib. 6. c. 195: *Fideles pro defunctis amicis, & parentibus eorum, jejunia & oblationes XXX. dies adimplere faciant.* c. 194: *Admoneantur fideles, ut ad suos mortuos non agant ea, quæ de Paganorum ritu manserunt: sed unusquisque devotâ mente, & cum compunctione cordis pro ejus anima, Dei misericordiam imploret. Et qui psalmos non tenent, excelsâ voce, Kyrie eleison, Christeeleison viris inchoantibus, mulieribusque respondentibus, altâ voce canere studeant pro ejus anima.* De mortuorum officio, quod nos Defunctorum nomine frequen- tamus, Ludovicus Pius in additione 1. & 12. Psalmi speciales, qui pro de- functis cantantur, Addit. 1. c. 49. traduntur. Quod pro Abbate defuncto anniversarium officium sit peragendum, legas Addit. 1. c. 43. Et quàm multa, quàm clara, in hanc rem passim in Synodis Carolinis? Ex his Ca- bilonensis, quam inter quinque postremas Carolus celebrari voluit, probavitque à selectam, Canone 39. ita definiit: *Vsum præterea nobis est, ut in omnium Missarum solemnitatibus, pro defunctorum spiritibus loco competente Dominus deprecetur: antiquitus enim hunc morem sancta Ec- clesia tenet, ut & in Missarum solemnitatibus, & in alijs precibus, Domino spiritus quiescentium commendet, dicente B. Augustino: non sunt præter- mittende supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro om- nibus ex Christianâ & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nomini- bus eorum, sub generali commemoratione suscepit Ecclesia; ut quibus ad ista desunt parentes, aut filij, aut quicunque cognati, vel amici, ab una eis exhi- beantur pia matre communi, quæ est Ecclesia Catholica.* Ita Concilium ex Augustino, & ille lib. de cura pro mortuis, c. 4. Et quoties id non docuit

S. Augustinus? Serm. 32. de verbis Apost. Orationibus sancta Ecclesia, & Sacrificio saluari, & Eleemosynis quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari, ut cum eis misericordius agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt; hoc enim à Patribus traditum universa observat Ecclesia. Libro rursus de cura pro mortuis: In Machabæorum libris legimus, oblatum pro mortuis Sacrificium: sed etsi nunquam omnino legeretur in Scripturis veteribus, non parum tamen est universa Ecclesia, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas. Ita in Enchiridio, c. 1. Lib. 9. Confess. c. 13. Serm. 17. & 34. de verb. Apost. Lib. de civit. Dei, c. 24. Tract. 84. in Joan. Quæst. 2. ad Dulich. Lib. de hæresibus c. 53. Damnat Aërium hæreseos, quod orationes pro defunctis abrogaret. Ad hunc modum reliqui Patres: neque Calvinus, ceterique inter vos, negare possunt, ab ipso Apostolorum tempore, Sacrificia, & preces pro defunctis, ubique obtinuisse in Ecclesia. Idem Calixtus vester agnoscit; ut tamen excuset, dicit, effectum earum esse innominatum: qui tamen Augustino, & cæteris Patribus incognitus non fuit. Inde in Liturgia, & Canone Sacrificij, hæc commemoratio & oratio: *Memento etiam Domine famulorum, famularumque tuarum, N. N. qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis.* Igitur non Caroli primum ætate Sacrificium pro defunctis, & in omni Sacrificio, oratio pro defunctis; sed ab ipsis Apostolorum temporibus, idque per universam Ecclesiam, teste Augustino, pia hæc consuetudo obtinuit, Verbo cum primis tradito innixa. Quid nunc ad hæc Nisani, qui ubique ad Carolum Magnum nos provocat nisi ut antiquas tuorum naniæ canas, & Lutheri deliria totius Ecclesiæ, & omnium SS. Patrum auctoritati anteponas?

VI. Nunc ad ipsum *Sacrificium Missæ* in genere redeamus, & quale id apud vos sit, inspiciamus. Professio vestra in Augustanæ confessionis hæc est: *Falsò accusantur Ecclesiæ nostræ, quod Missam aboleant; retinetur enim Missa apud nos, & summâ reverentiâ celebratur.* Apologia addit: *Fiunt apud nos Missæ, singulis Dominicis & alijs festis diebus.* Hic ut fraus vestra pateat, explorandum, qualis sit illa Missa Lutherana? quam alia etiam editio Augustanæ confessionis habet, Romano more apud vos peragi.

Sacrificium Missæ, primò accipitur pro eâ parte Liturgiæ, quæ peragitur usque ad offertorium, diciturque *Missæ Catechumenorum*, quod

eâ parte finitâ, olim *Catechumeni*, & *pœnitentes* juberentur exire; quibus fas non erat, oblationi, consecrationi corporis, ac sacris istis mysterijs interesse: ideo publicâ voce, dum eò perventum erat, Diaconus clamabat: *Ite Missa est*. Uti hæc aperte docet *Concil. Carthag. 4. c. 84. & cap. Episcopus, de Consecrat. dist. 1. Concil. Ilerdense c. 4. Concil. Laodicenum c. 19. Clemens lib. 8. const. Apost. c. 12. Cassianus lib. 2. de instit. Mon. c. 15. Gregorius Magnus lib. 2. Dial. c. 2. Ambrosius lib. 5. Epist. 33. Augustinus serm. 237. de tempore: Ecce, inquit, post sermonem, fit Missa Catechumenis, manebunt fideles*. Hunc in modum, accipitur etiam pro officio divino, in quo preces, lectiones, & alij ritus, ante dimissionem Catechumenorum agebantur: uti hos Justinus Martyr descripsit. 2. *Missa* accipitur pro illâ parte *Liturgiæ*, quæ est ab Offertorio usque ad finem, quæ propriè *MISSA FIDELIUM* est, teste Alcuino *lib. de off. Eccles. cap. de celeb. Missæ*. Planè Ambrosius *lib. 5. Epist. 33: Ego mansi in munere, Missam facere cœpi, orare in oblatione*. 3. *Missa* accipitur pro toto officio divino, quâ acceptione comprehendit Missam Catechumenorum, & fidelium; atque ita in præsentem *Missa* sumitur. Quare peracto Sacrificio, Diaconus, aut Sacerdos modò dicit: *Ite Missa est*.

His positis; Primò quæramus à Lutheranis: quâ veritatis voce, dicant cum Augustana confessione *Missam à se retineri*? qui Missam tantummodò Catechumenorum retinent, ex eâque *Introitum, Kyrie-eleison, Collectam, Hymnum, Gloria in excelsis, Lectionem Epistolæ, Evangelium, & Credo*; idque ubi antiqua Lutherana forma manet: Ex Missa fidelium nihil retinent, præter *Prefationem & orationem Dominicam*; ipsa verò *Oblatio*, totusque *Canon*, in quo *consecratio, oblatio, & sumptio* à Sacerdote peragitur, cum omnibus essentialibus, & integralibus partibus sublata sunt. Dicitis, consecrari à vobis Eucharistiam, & populo distribui: sed illâ consecratione vestra, non peragitur *Sacrificium*, quod diversum est à Sacramento; nec à Lutheranis agnoscitur pro *Sacrificio*, nec à Sacrificante sumitur, nec secundum Christi institutionem perficitur, ut suprà assertum est: præterquàm, quod *Epistola illa ad Corinthios*, quâ consecratis, nondum scripta fuerit, cum Christus in Coena *Sacrificium, & Sacramentum* institueret, sed diu post, à Conversione S. Pauli.

Secundò quæramus à Lutheranis: quo principio suæ religionis, hanc *Missam* suam, seu divinum officium illud, diebus Dominicis &

festis peragant? Enimverò eorum principium est, nihil credere, *quod non sit expressè in verbo Dei scripto*. Quæ autem Scriptura docet, in *Missâ* vestra, *Introitum*, *Kyrie eleison*, *Collectas*, *Epistola* & *Evangelij* lectionem, *Credo*, *Præfationem*, orationem *Dominicam*, eo, quo Catholici servant ordine, ad *Missam*, & divinum officium requiri? Hæc enim omnia à *Papistis*, & ex *Missâ D. Gregorij* dicitis provenisse; quæ per fragmenta *Sacrificij Missæ* retinetis. Quare non potius cum *Calvinistis*, hæc omnia abijcitis? Rident illi vos, quòd contra principia religionis vestræ, hanc *Missâ* vestræ formam, ex *Verbo tradito*, ex Pontificum Romanorum constitutionibus retineatis. Ubique *Augustana confessio*, & *Apologia* conqueritur de *traditionibus nostris*, & cultu tot *cerimoniarum*, quæ in nullo *Verbo scripto* extant; Ex quo nunc *Verbo scripto*, hanc *Missâ* vestræ normam, & *Liturgiæ* formam docebitis? Et quid hæc ultra contendimus? quando ipsa dissensio vos satis redarguit: Videas enim, alibi apud vos hæc *Latina* adhuc lingua, alibi *vulgari* lingua permixta, alibi integrè, alibi mutilè peragi; prorsus ut in *vestibus sacris*, ita hic variatio & *dissonantia Liturgiæ* vestræ. Unum laudare necesse habeo, quòd in his propius adhuc Catholicis, quàm *Calvinistæ* & cæteri *Novatores*, hæreatis: tanquàm *primi*, qui ex *Ecclesia Catholica* inter *Germanos existis*; cæteri, quo posteriores, eo longius recedunt, & proficiunt in pejus. *Carolus Magnus*, si in vitam rediret, aspiceretque hanc, quam ille religionem introduxit in *Saxoniam*, ita immutatam, deformatam & laceratam; quid aliud diceret, quàm quod ad *Elipandum*, & *Hispaniæ Episcopos*, ex *Augustino* scripsit? *Vos, qui tam pauci estis, imò tam seri, & novi estis; unde putatis vos aliquid veriùs invenire potuisse, quàm quod universalis, toto orbe diffusa, tenet Ecclesia? Redite ad pium matris Ecclesiæ gremium illa vos foveat & nutriat; donec occurratis, in virum perfectum, & in plenitudinem corporis Christi*. Tanta in *Catholica Ecclesia* est constantia in religione, tanta in castissimis *cerimonijs* concordia, ut ne *stola* in *vestibus sacris*, nec *lumen* in altari, nec *ritus* necessarius in *Canone*, nec actio principalis in *Sacrificio*, ullibi gentium per *Occidentalem Ecclesiam* desit: adeo *unus Spiritus* & omnia apud nos regit, à quo & omnes se in unâ *Ecclesia* regi intelligunt.

CAPUT III.

De Missa privata.

Post ea, quæ contra Sacrificium Missæ scripsit Nifanius, totus invenitur in *Missas privatas*; non aliam magis ob causam, ut præ- tendit, quàm quod decreta quædam Caroli Magni, contra Missas privatas reperisse se dicat. Quæ tamen, quàm falsò introducat, mox exponam: interim nihil contra ipsum Sacrificium Missæ, ex Caroli Magni Capitularibus, aut Synodis proferre ausus, quòd videret *Carolus*, ex hoc fidei dogmate, totum *Catholicum*. Verùm, cùm Sacrificium Missæ, quoad substantiam rei, à Carolo Magno habeamus, quid circa modum fatigas te, & nos? quanquam ex quo capite *Missas privatas* oppugnes, vix ipse scire videaris, tam tumultuarium denuò hoc tuum scriptum est. Ordine igitur procedamus, quæramusque.

I. *Missæ privata* dicitur, quæ celebratur in privato aliquo oratorio, aut sacello, aut in ædibus etiam super altare consecratum: comparatè videlicet ad eas Missas, quæ celebrantur in publico templo. Has Missas cùm sectarijs damnat *Nifanius*, asseritque circa tempora Caroli Magni primùm cœpisse; id verò quàm falsum sit, constat 1. Christi exemplo, qui primùm Missam celebravit, ac Cœnam instituit in domo privata. 2. Exemplo Apostolorum, *Actor. 20.* qui *circa domos frangebant panem*: consecratio verò panis & Eucharistiæ, ritu Catholicorum non fit extra *Sacrificium*. 3. Exemplo Pontificum Romanorum, & Episcoporum, qui tempore persecutionum celebrabant in *cryptis*, & terræ latebris; Ita *S. Lucianus* Martyr, teste Nicephoro lib. 8. hist. c. 1, sacrificavit in carcere. Ad hunc modum, antequam publicè libera esset Christiana religio, Episcopi *Treviri*, *Moguntia*, *Colonia*, alijque per *Galliam* & *Hispaniam* locis, celebrabant in privatis ædibus, & latebris suis. 4. Extra persecutionum tempora, cùm jam libera, & publica esset Christiana

stiana religio, *Gregorius Nazianzenus* constructa exigua cellula, in oratorio sacra fecit, *Sozomen. lib. 7. c. 5.* S. *Ambrosius*, in domo clarissimæ fœminæ, ab ea rogatus Sacrificium obtulit, teste Paulino in ejus vita S. *Augustinus lib. 22. de Civit. Dei c. 8.* scribit, Hesperium Tribunum, habuisse domum in Fussalensi fundo à malignis spiritibus infestatam, magnâ fervorum & animalium afflictione; postquam verò ejus rogatu, Presbyter in ea domo obtulit Sacrificium corporis Christi, Deo miserante cessavit vexatio. *Cassius* Narbonensis Episcopus, in Episcopij sui oratorio Missam celebravit, cum ad Ecclesiam, morbo impeditus, accedere non posset, uti id refert *Gregorius Magnus hom. 37. S. Joannes Eleeosynarius*, cum populum tempore sacri Ecclesiam egredi videret, Ego, inquit, filij, propter vos ad Ecclesiam descendo, nam mihi ipse in Episcopio Missas facere possem. Et quid usitatus, quàm Episcopos, Cæsares, Reges & Principes Christianos, habuisse oratoria domestica, ad Celebrandas Missas? quàm multa in hanc rem exempla adsunt ex omni antiquitate? Et quid vos Prædicantes hæc in Catholicis damnatis? cum vos ipsi vestrum exercitium divinum, quod Sacrificio Missæ subrogastis, *furtum in ædibus nobilium* inter Catholicos peragatis? Imò dum ægros & morituros communicatis, privatas vestras Missas celebratis. Quid enim Missa apud vos, nisi consecratio Sacramenti Eucharistici, & communicatio ejusdem? At vos in ædibus agrorum & morientium, passim per villas consecratis, *lectâ Epistolâ ad Corinthios* supra panem & vinum, distribuitis hoc Sacramentum: ergo Missas vestras privatas habetis, cum in Ecclesijs vestris nec tabernaculum habeatis, in quo hæc ferventur Sacramenta *extra usum*, neque *extra usum* doceatis Christum præsentem esse in cœna vestra.

II. Missæ privatz dici possunt, quæ extra diem Dominicum, aut festos dies quotidie fiunt diebus ferialibus, vel pro obligatione Sacerdotum, vel pro pietate cujusque. Et hujus rei multa rursum sunt testimonia & exempla SS. virorum. *Chrysostomus hom. 3. in Epist. ad Eph.* scribit, quotidianam suo tempore fieri solitam oblationem. *Augustinus Epist. 23* scribit: Christum semel in cruce immolatum, omni die in Sacramento populis immolari. *Hieronymus in cap. 1. ad Titum* dicit: Sacerdotes quotidie pro peccatis populi, ac suis sacrificare. *Hippolytus in orat. de Antichristo* scribit, Christum in die judicij dicturum: Venite Pontifice: qui

qui pretiosum corpus meum quotidie immolastis. Cassius Narbonensis Episcopus, teste Gregorio Magno *hom. 37.* singulis diebus Missam celebravit: quemadmodum *S. Andreas* singulis diebus agnum immaculatum sacrificabat, quod discipuli ejus in historia passionis hujus Apostoli memorant. Idem de *D. Ludgero* refert auctor Vitæ, eum ferè singulis diebus celebrasse Missam. Idem de *S. Willehado*, alijsque Apostolicis viris perhibent Scriptores.

Verùm, non tam hæc damnant Novatores, quàm illas Missas, quæ sine populi conventu fiunt, uno tantum alterove, præter ministrum, præsentem; aut solo etiam ministro respondente: id cum primis perstringit Nifanius: quemadmodum ante id ex Apologia Augustanæ Confessionis, malè edoctus hausit. Ideò scribit, harum Missarum, ante Gregorij Magni tempora, nullam fieri mentionem: quod quàm falsum sit, suprà ostensum est ex Missis in privatis ædibus celebratis. Quin ipse *Brentius* vester in *conf. Wittenbergenfi cap. de Euch.* Satis esse, dicit, si duo tantum adsint minimum, unus qui administret Sacramentum, alter cui porrigatur. Quod sanè multo magis habet locum in Sacrificio Missæ, dummodò minister adsit, qui respondeat. Et ratio ex natura Sacrificij id convincit. Quid enim Sacrificium, nisi *cultus Latriæ*, quo *hostia* Deo offertur pro populo? Id sanè Sacerdos facere potest, etsi populus non adsit: in quo Sacrificium simile est orationi; imò est quædam realis & efficacissima oratio: atqui oratio pro quo fit, efficax etiam est, etsi ille, pro quo fit, non adsit. Hinc discas primùm, quid sit Sacrificium ex Catholicorum doctrina, quàm calumnieris. Eadem fuit ratio in veteri Testamento, in quo *privata Sacrificia* fuisse discas, vel ex Abraham, quando solus cum filio ascendit montem ad immolandum: quod tamen verum *Sacrificium* fuisse nemo negaverit. Imò, quis populus convocari potuit, quando *Abel* & *Cain* sacrificabant? & quando Noë egressus arcam obtulit? Quæ tamen vera fuisse Sacrificia, quis unquam dubitavit?

III. Missa privata dicitur, in qua solus Sacerdos communicat, & hæc est *Missa privata*, quam Augustana confessio, & Apologia reprehendit. Ad hoc enim, inquit, Missa facienda est, ut tibi porrigatur Sacramentum. Hinc Sacrificium Missæ cum Sacramento confundunt, & Missam nihil aliud esse volunt, quàm cænæ confectionem & distributionem. Sed hæc somnia vestra sunt, ut cap. i. ostensum est. Longè diversa ratio

E E E

Sacrifici-

Sacrificij, & Sacramenti • Sacrificium essentialiter, & integraliter consistit in oblatione, consecratione, & sumptione à Sacerdote factas & perfectissime completum est, etsi neque populus adsit, neque ullus laicorum communicet, uti ex natura Sacrificij paulò ante ostensum est. Atque id passim omnes Catholici doctores & Theologi planissime demonstrant, quos hac super re consulere potes, antequam tam insulse scribas. Nihil ex fundo piscaris, sed spumam tantum cum plebeis scriptoribus sorbes.

Dicunt quidem alij: Christus instituit coenam suam, non ut esset privata actio Sacerdotis & Sacrificij, sed communis totius Ecclesiae; non igitur illa Missa peragenda, in qua solus Sacerdos consecrat & communicat. Respondemus: Missa nunquam est privata actio Sacerdotis, sed communis totius Ecclesiae: quia à communi Ministro, pro communi Ecclesiae bono offertur. Idè omnis Minister, Sacerdos & Pontifex ab hominibus assumptus est, & pro hominibus constituitur, ut offerat dona & Sacrificia Hebr. 5. proinde semper ex omni Missa, est communio & fructus Ecclesiae, etsi nulli intersint; aut si intersint, spiritualiter communicare possunt, ex eaque spirituali communionem publicus est fructus. Quod si verò de Eucharistiae manducatione agatur, fatemur, Christum instituisse coenam & Sacrificium simul; sed non iussit, ut illa duo nunquam separentur: quasi Sacrificium non possit offerri, quando nulli adsint, aut communicare velint. Rem omnem exponit, & definit Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 6: *Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiae participatione communicarent, quò ad eos Sanctissimi huius Sacrificij fructus uberius proveniret: nec tamen, si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas, & illicitas damnat, sed probat, atque adeò commendat: siquidem illae Missae verè communes censeri debent; partim quòd in eis populus spiritualiter communicet; partim verò, quòd à publico Ecclesiae ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.*

Primis nascentis Ecclesiae temporibus, singuli Christiani quotidie Corpus Christi sumebant, communicabantque, uti id ex Actis Apostolorum colligitur, quod & in Capitularium lib. 6. c. 167. Carolus M. singulis diebus Dominicis fieri optat, non tamen praescribit. Post, ubi fervor Christian-

Christianorum refrixit, menstrua, & diutius prolata communiones fuerunt in populo: inde consuetudo apud multas Ecclesias permansit, ut Christiani singulis diebus Dominicis in Quadragesima communicarent: quod & tempore Caroli Magni, in *Capitulari Theodulphi Aurelianensis Episcopi* præscriptum lego, & cum primis in die cenæ Domini, *can. 41.* quod jam ante Soter Papa sanxerat, *cap. In cenâ de consecrat. dist. 2.* Refrigerante deinde magis caritate, ac pietate, Fabianus Papa præcepit, ut singuli saltem ter in anno, videlicet in Natali Domini, in Paschate, & Pentecoste communicarent, ut habetur *cap.* Et si non frequenter *de consecrat. dist. 2.* Idem in Concilio *Agathensi* plus quam ante mille annos sancitum, *can. 18.* Et tamen ejusdem Concilij canone 47, jubentur Christiani singulis diebus Dominicis interesse Sacrificio Missæ, usque ad Sacerdotis benedictionem. Ex quibus clarissimum est, plurimas Missas per annum celebratas sine communione populi. Ita quoque in Concilio *Turonensi III*, *can. 50.* statutum lego: *Si non frequentius, vel ter laici homines in anno communicent.* Celebratum est id Concilium tempore Caroli Magni, eoque jubente ac probante. Inde quoque conficitur, plurimas Missas etiam publicas & solemnes, sine communione populi celebratas fuisse; maxime in parochijs oppidorum & pagorum. Tandem lex Ecclesiæ lata, ut Christiani semel in anno, idque in festo Paschatis, Eucharistiæ Sacramentum sumant, *cap. Omnis de penit. & remiss.* Quæ lex deum à Concilio Tridentino *sess. 13. can. 9.* confirmata, sancitaque est. Hæc paucis ex sententia Catholicorum: audiamus nunc quæ opponantur.

I. Obijcis ex jure Canonico, *cap. Peracta, dist. 2. de consecrat.* ex quo refert: *Peractâ consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus.* At bene dixit Synodus Nicæna: *Hæreticorum est mutilatas sententias proferre.* & verba hæc juris Canonici, habentur etiam integrius, *de consecrat. dist. 1. cap. Episcopus,* & sumpta sunt ex Anaclei Epistola 1. quam leges tom. 1. Concil. General. Is ita de Episcopo sacrificante: *In solemnioribus diebus, aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui ejus oculi dicuntur, & Subdiaconos, atque reliquos ministros secum habeat: qui sacris induti vestimentis in fronte, & à tergo, & Presbyteri è regione dextra levaque contrito corde, & humiliato Spiritu, & prono stent vultu, custodientes eum à malevolis hominibus, & consensum ejus præbe-*

præbeant Sacrificio. Peractâ autem consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus: sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. His postremis verbis non aliud præcipitur, quàm ut solemnioribus diebus ministri, qui Episcopo sacrificanti assistunt, communicent; id quod canone 9. Apostolorum, jam præscriptum erat, uti & Sirmondus in notis docuit. Sed ubi nunc, Nisani, Episcopus sacrificans apud vos? ubi Sacrificium? ubi ministri illi, qui illic recensentur? ubi vestimenta sacra? ubi Romana Ecclesia, quam hic audiendam præscribit Anacletus? Quamquam totum illud testimonium Anacleti, si admittatur etiam de populi communionem, nihil contra nos facit, qui ultrò damus, communionem populi tum in Sacrificijs viguisse. Imò Canonem X. Apostolorum proferre debebas, si quid probare velles, sed nec ille ex præcepto procedit.

Sed mirum, quâ fronte communionem populi ex Sacrificio urgeatis contra nos, qui ipsum Sacrificium sustulistis; nec id, quod urgeatis, ipsi servatis. Quid enim divina officia apud vos, quæ in locum Missæ celebratis, in quibus nullus communicat apud vos, per urbes, oppida & pagos? Et quis opifices, & rusticanam plebem singulis diebus Dominicis & festis trahat & cogat ad communionem? quæ enim probatio, quæ sanctitas vitæ ex Apostoli iudicio non requiritur, ne quis *iudicium sibi manducet, & reus fiat corporis & sanguinis Christi*? Plebem urgeatis ad confessionem & communionem, & nulli rariùs ad hæc Sacramenta accedunt, quàm vos ipsi Prædicantes & Ministri: plerique vestrum ne intra annum quidem participant. D. Anacletus, qui Episcopos & Sacerdotes nobis hac Epistola sacrificantes sistit, non aliter sistit, quàm qui sacrificando ipsi prius communicarent, uti tota exinde servavit Ecclesia. Indè illa decreta Conciliorum, ne quis Presbyter Missam celebret, qui non simul ipse sumat; quando in sumptione, si non essentialis, certè integralis pars Sacrificij consistit. Omissis in hanc rem alijs Pontificum & Conciliorum testimonijs, habes Aquisgranense Capitulare Caroli Magni, seu Aquisgranensem Synodum, anno regni ejus XX. celebratam, ut supra retuli, in quâ Canone 6. ita decernitur: *Auditum est, aliquos Presbyteros Missam celebrare, & non communicare, quod omnino in Canonibus Apostolorum interdictum esse legitur. Vel quomodo dicere rectè potest, si non communicaverit, Sumpsimus Domine Sacramenta?* Hac verò per singula capita in statu-
tione

tuis Nicani Concilij legere potestis, seu & in alijs sanctorum Patrum Synodali-
bus institutis vel edictis. Hæc Synodus se refert ad canones Aposto-
lorum, inter quos Canon IX. id præscribit, uti & cætera Concilia. Idem
lib. 1. Capitularium Caroli Magni iisdem verbis c. 6. sancitum leges, &
lib. 6. Capitularium c. 118: *Placuit, ut quotiescunque Sacrificans corpus &
sanguinem Christi Jesu in altari immolat, toties perceptorum corporis & san-
guinis Christi se participem præbeat.* Secundum hanc doctrinam Aposto-
licam, Catholici Sacerdotes nefas habent, sacrificium Missæ celebrare,
& non communicare. Quis autem vos Prædicantes & Superintenden-
tes videt communicantes, dum missam vestram & officium divinum sin-
gulis diebus Dominicis peragitis? populum communicatis, non vos i-
psos, quod primum fieri oportebat, imò intra annum plerique nunquam.
Interim populum urgetis ad frequentem confessionem & communio-
nem: *operamirum gravia & importabilia, quæ ipsi digito non attingitis,*
Pharisæorum instar alijs imponitis. Tremonia, cum cives Lutherani à
Prædicantibus cogentur ad confessionem & communionem singulis
diebus Dominicis faciendam, atque ipsi interim Prædicantes intra an-
num non communicarent, questi ob id cives per libellum supplicem co-
ram Magistratu, cogi se ad hæc sacramenta frequentanda, ad quæ Prædi-
cantes non viderent accedere; ita Magistratus imperio ad cœnam adacti,
quam plerumque Prædicantes oppidorum & pagorum apud vicinum
Prædicantem privatim in templo sumunt. Vidi ego quoque Superinten-
dentem privatim in diœcesi Osnabrugensi stando cœnam sumere ad al-
tare, è manu alterius ministri. Ita verò, qui privata nos Missæ incusatis,
& traducitis apud plebem, ipsi privatam cœnam facitis: tanquam pude-
ret vos, inter laicos cum populo communicare, ex quo Sacrificium Mis-
sæ abrogastis, in quo suamet manu se communicare deberent, si veri Sa-
cerdotes essent, & verum Sacrificium Missæ offerrent. Ut vel ex hoc di-
scrimen inter Sacrificium & Sacramentum discere possis: Baptismus e-
nim, Eucharistia, cæteraque Sacramenta, præter Matrimonium, ab alio
administrantur suscipienti; in Sacrificio seipsum communicat Sacerdos.
Et quò non ex uno errore in alium prolabi vos necesse est? Interim Au-
gustana confessio, & Apologia profitetur Missam à se retineri, uti ab A-
postolis tradita est. At ubi Apostolica illa doctrina, de qua hic agimus,
ex Canone IX. Apostolorum, ex Concilijs, ex Capitulari Caroli Magni,

ex perpetua & quotidiana in hunc diem praxi toto orbe Catholico? Nullus enim, nisi sacrilegus, apud nos Sacerdos, tam in Occidentali, quàm Orientali Ecclesia Sacrificium celebrat, ex quo prius non sumat, & se ipsum communicet. Audiamus cætera.

Obijcis 2. contra privatas Missas ex concilio Moguntino, quod sub Carolo Magno celebratum est, quod id can. 43. decernat: *Nullus Presbyter, ut nobis videtur, Missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet Dominus vobiscum, vel sursum corda admonebit habere? & alia multa his similia, cum alius nemo cum illo sit?* Addis in hanc rem concilium Parisiense, sub Ludovico Pio convocatum, quo can. 48. reprehenduntur *Presbyteri, qui sine ministris Missarum solemniter frequentant.* Addis Nannetense concilium in quo dicitur: *Nullus Presbyter presumat Missam cantare solus, cui enim dicit? Dominus vobiscum, Sursum corda; cum nullo responderet? aut in canone, & omnium circumstantium? cum nemo adsit?* Addis postremò ex Capitularium lib. 5. Canonem 95. (qui tamen 93. est) quo idem, quod in Moguntino concilio, statuitur. R. frustra hæc congeris: nihil enim hæc contra Catholicos, qui docemus: Sacerdoti sacrificanti semper debere adesse ministrum, sive Missam cantet, sive legat: is enim repræsentat populum, cui dicitur, *Dominus vobiscum*, ac cætera, quæ ad circumstantes diriguntur in Missa. Quanquam raræ ejusmodi sint Missæ, in quâ non præter ministrum, plures adsint. alia est Catholicorum pietas, quàm tu somnias. aut si absint, id per accidens est: nec ex natura Sacrificij requiritur præsentia aliorum magis, quàm dum vos ægros & morituros communicatis, solo sumente & ministro præsentem.

Et quæ in illa cœnæ administratione alia apud vos in privatis adibus consecratio, quàm *Epistolam ad Corinthios*, super panem in pixide, & vinum in ampulla allatum, legere? Hinc, cum non ita pridem nobilis Lutherana matrona morti proxima accerferet Prædicantem pro Viatico sacro, Prædicans per famulam matronæ præmisit pixidem, in qua hostia seu orbicula panis, cum *aleis*, & *chartis luforijs* inclusa erat; id ubi matrona famulæ indicio conspexit, averfata Prædicantem, qui tam indignè sacra tractaret, Catholicum Sacerdotem ad se evocavit, à quo sacris refecta est. Hæ privatae, & quotidianæ vestrae sunt Missæ, ex quo consecratam Eucharistiam in tabernaculo servare desijstis. Interim tu Catholicorum Missas non privatas, sed solitarias vocari debere scribis: quali

quasi verò Sacrificium apud Catholicos, à solo Sacerdote sine ministro ullibi gentium peragatur. Hæc licet videas quotidie Bilsfeldiæ apud Catholicos, & legere possis in D. Thoma, in Bellarmino lib. de Missa, Azorio lib. X. c. 29, alijsque innumeris scriptoribus, falsò tamen scribere non desinis. At verò, dum in Nannetensi concilio, à te recitato, Canonem Missæ legis; & in eo, uti in cæteris verba Canonis; quid aliud legis? quàm vestram Lutheranam Missam, quæ canonem eliminavit, prædamnari?

Obijcis 3. Missas privatas non alio instituto multiplicari in Romana Ecclesia, quàm lucri & quæstus causâ. Tu quis es? qui ita judicas Ecclesiam Catholicam, & tot Episcopos, & sanctissimos viros, qui quotidie Sacrificium obtulere Deo, & tot altaria cum templis erexere? Tot præterea Cæsares, Reges, Principes & Christianos damnes necesse est, qui altaria dotarunt, & pro se vivis, & pro defunctis familiæ suæ, Sacrificia offerri voluerunt. Scis, quid Apostolus scribat 1. Cor. 9: *Quis militat suis stipendijs unquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Dignus enim est operarius cibo suo.* Matth. 10. Scis, quid Carolus Magnus de oblationibus tot legibus præscripserit, commendaritque. Quod si de lucro, ex sacrorum administratione agatur inter nos, ejusque abusu: quæ Ecclesia sine ministrorum vitijs & excessibus? utrumne verò apud nos Catholicos, quod ubique Augustana confessio criminatur, an apud vos Lutheranos, hic excessus sit major? nolim hoc magnopere moveas. Unde vos Prædicantes cum uxoribus, liberisque vivitis? unde familiam alitis, senatorum luxu parem? unde filias dotatis? unde opes colligitis? nisi ex bonis Ecclesiæ, quæ sunt, *vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum*? quæ longè alio fine à majoribus donata, & ab Ecclesia instituta sunt. Quod si Catholicis Sacerdotibus ex altari proveniant stipendia vitæ, nemo queri potest: quando ex Sacrificio, & vera Sacramentorum administratione, fructus pervenit ad laicos. Vos nec Sacrificium offertis, ex quo populo fructus esse possit; & Sacramenta, quæ populo administratis, præter Baptismum, inania & egena elementa sunt: quia Sacerdotes non estis. Et quàm non fraudem vos populo quotidie facere necesse est, dum ex copulatione conjugum, ex sepulturis mortuorum,

ex Ba-

ex Baptismi ministerio, & honorario dono pœnitentium, ex oblatione communicantium ad altare, longè auctiora, quàm Catholici, stipendia colligitis. Tollat Magistratus nummum & donarium confessionis, oblationesque altaris, brevi confessio exspirabit, & cœna refrigescet, brevique Calvinianæ ecclesiæ facies apud vos erit. Memini, dum trans Visurgim versarer in Saxonia, duos Prædicantes, Pastorem, & Sacellanum Lutheranum stare ad altare solenni die, cœnæ administratione occupatos; & dum populus ad utrumque cornu altaris offerret, incresetque ex favore populi cumulus nummorum Sacellano, indignatus Pastor, cœpit rixari cum Sacellano; à rixis ad pugnos, & ad verbera & vulnera perventum: nec cessavit hæc *cruenta scena*, in *sacra cœna*, donec adstantes honoratioris viri revellerent pugnantes à se: ac parum aberat, quin Minister calicem sacrum capiti alterius impingeret. Quid non facit cupiditas pecuniæ, etiam inter sacra mysteria? Supervacaneum ejusmodi referre: *Inimici nostri sint iudices*. Quando tot libri vestrorum hominum extant, quibus vobis luxum, avaritiam, matrimonia cum opulentis filiis & viduis, quæstumque sacrorum exprobant. Sed mittamus hæc, nec contendamus de vitijs utriusque partis, à quibus nec ego Catholicos absolvo. Quamvis hoc inter Catholicos, & Lutheranos intersit: ut si quid lucri Catholici Sacerdotes ex sacris participant per excessum, id tamen ex verâ sacrorum administratione percipiant; vos autem Lutherani, cum nec legitime Missi, nec veri Sacerdotes sitis, duplici semper fraudi obnoxij estis, tam falsorum Sacramentorum quæ populo porrigitis, quàm falsi stipendij, lucrique sacrilegi, quod nullo jure ut Catholicis, vobis competere potest.

Obijcis quartò, & tanquam novus Dictator ex officina textorum pronuntias: Missam vulgari cujusque gentis linguâ celebrandam. Multa hîc rursus congeris, etiam ex Caroli Magni Capitularium libro 6. c. 73. quanquam verba à te non integrè citantur. Ita ergo habent: *Instituatur nimirum fideles, intelligant vim & mysterium Dominici corporis & sanguinis, & Missæ, sive precum, quæ in ea à Sacerdote fiunt*; recitantur deinde verba Canonis, *Memento Domine famulorum famularumque tuarum*, & quæ sequuntur. Ubi Carolus non dicit, Missam vulgari linguâ peragendam: aliàs ipsa verba Latina non recitaret ex Canone, aut certe in linguam Germanicam hæc vertenda præscriberet, nec diceret, lib. 6.
capit.

Capit. c. 219: *Missam ordine Romano peragendum esse, quæ Latina lingua celebrata fuit.* Quid ergo Carolus? nempe, ut populo explicetur à Sacerdotibus, quid in Missa oretur, & pro quibus oretur; nimirum tam pro vivis, quàm defunctis: uti in commemoratione post consecrationem additur: *Qui nos praeceperunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis.* Quid nunc opus illis tuis fallacijs? aut ubi oratio apud vos pro defunctis? candidè tandem, & Germanâ fide age nobiscum. Germanam linguam urges, & Punicâ fide scribis. Imo contra Augustanam tuam confessionem, quæ sic habet art. III. de Missæ abusibus: *Retinetur Missa apud nos, & summa reverentia celebratur: servantur & usitata ceremonia ferè omnes, præterquam quod Latinis cantionibus admiscantur alicubi Germanica, quæ addita sunt ad docendum populum.* Quod autem subjungis Germanos & Scythas Germanâ & Theotisca lingua in sacris usos fuisse, id de Sacrificio Missæ falsissimum est. Nullum tu librum Liturgicum seu Missale vetus à Carolo Magno introduces ad Lutheri tempora, in quo vel ullum Germanicum verbum contineatur insertum: Superfuit ejusmodi libri Liturgici ex omni ætate quam plurimi. Præstandum quidem est, & commendatum Episcopis in Concil. Moguntino & Turonensi can. 17, ut Homilias SS. Patrum, in rusticam Romanam, aut Theotiscam linguam verti curent: nullibi tamen id de Sacrificio Missæ, aut Missæ etiam precibus à Carolo præscribitur. Locus verò Apostoli 1. ad Corinth. c. 14. quem in hanc rem adducis, non de Sacrificio, sed conventu primorum Christianorum, & collatione ante Sacrificium agit; in quo alius *psalmum*, alius *doctrinam*, alius *apocalypsin* & revelationem, alius *linguam*, nempe peregrinam, ex qua Apostolus interpretationem requirit: Missa verò ipsa non dirigitur ad populi instructionem.

¶. Nunc paucis ad rem ipsam, ex naturâ Sacrificij, quod in oblatione, consecratione, & sumptione consistit: ac tametsi ad oblationem necessariò, & ad consecrationem essentialiter verba requirantur, ea tamen non ad populum docendum, sed ad Deum diriguntur, & in consecratione ad elementum consecrandum: elementum verò verba non intelligit. Idem est de sumptione, quando totum Sacrificium non ad populum instruendum, sed ad Deum primariò colendum, & ad impetrandam populo beneficia institutum est. 2. Si vulgari lingua Sacrificium esset offerendum, necesse esset frequenter verba Sacrificij mutare, quando

FFF

quæ

quæ alio tempore vulgaria sunt, alio verò non sunt. Deinde tolleretur communicatio Ecclesiarum: nec enim posset Sacerdos Italus in Germania, & Germanus in Italia celebrare. Idem est de Gallia, Hispania, Polonia, Anglia, alijsque nationibus. Quanquam non minus sit contra dignitatem, reverentiam & maiestatem Sacrificij, quod tribus sacris linguis Hebræâ, Græcâ & Latinâ convenit peragere. Quò & illud referas, quòd in Missa quædam submissâ voce dicantur: qualia enim *Mysteria*, quæ ad omnium aures quotidie perferuntur? quâ super re Bellarminus c.12. lib.2. His alijsque diligenter maturèque expensis definivit Concilium Tridentinum sess.22. c.8: *Etsi Missam magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur.* Hoc Concilium fundat se in retento ubique, & antiquo cuiusque Ecclesiæ usu, & Romanæ Ecclesiæ probato ritu; quippe quæ mater est omnium Ecclesiarum & magistra. Unde & Carolus Magnus Capitularium libro 5. c.219: *Unusquisque Presbyter Missam ordine Romano celebret.* Monet interim Concilium, ut frequenter Mysteria Sacrificij Pastores populo exponant, uti & Carolus Magnus hæc supra expetijt. Quod si fideliter præstarent Pastores, nulla populi querela relinqueretur; perinde ut in Baptismo, alijsque Sacramentis, quæ Latinâ apud nos lingua peraguntur, usu venit: neque ideo Lutherani doctiores sunt, quia vulgari lingua hoc administrent, quàm Catholici. Rusticus Catholicus verâ fide illustratus, & doctus sequi iudicium Ecclesiæ, multo est doctior, quàm Lutheranus Theologus. Et quæ Mysteria Sacrificij apud vos? qui cum Canone omnia Mysteria sustulistis.

At dicent: Teste Azorio p.1. lib.7. Instit. mor. c.26. Ecclesia permisit, ut Alexandrini populi & Ægyptij Arabicè, Armeni Syriacè, & Moravi olim Slavonicè, Dalmatæ Dalmaticè, & Russi seu Rutheni vulgari suâ lingua, divina officia peragerent. Hæc tua objectio, quâ insultas. Respondet Azorius: Alexandrinos, Ægyptios, & Armenos id in Græcorum odium à quibus se avulserant, extorsisse; apud Moravos verò invaluisse, quia Cyrillus & Methodius, à quo ad Christi fidem perducti erant, id ante Sexcentos annos à Pontifice impetrarant, uti Æneas Sylvius in hist. Bohem. c.13, & Cromerus lib.3. de rebus Polonorum referunt. Quanquam ut id credam, agrè mihi persuadeo: nam quæ ab Introitu Missæ ad oblationem peraguntur, in his multa canendo & legendo ad

do ad populi instructionem & præparationem accommodata sunt, ut ex Justino æstimes: cætera in arcanis peraguntur. Neque de his integrum iudicium hæreticis esse potest, mysteriorum Ecclesiæ ignaris.

Demum non hîc agitur, an Sacrificium Missæ non possit in aliâ, præter tres Sacras linguas, peragi? maximè in Syriaca & Chaldaica, quæ non aliter, quàm dialectis ferè differunt, cæterisque etiam; sed an expediat, & cuius auctoritate id permitti debeat? Moravi & Sclavi, id Romani Pontificis auctoritate obtinuerunt, nec ultrà evincit testimonium Innocentij III. à te adductum. Cæterum, cùm id Bohemi quoque peterent, negavit Gregorius VII. Pontifex, qui in hæc verba rescripsit Duci Bohemiæ, lib. 7. Registr. in Epistola: *Quia, inquit, nobilitas tua postulavit, ut secundum Sclavonicam linguam apud vos divinum officium celebrari annuntiemus; scias, nos huic petitioni tua nequaquam posse facere satis, & hoc nempe sæpe volentibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo placuisse, quibusdam in locis esse occultam: ne si ad liquidum cunctis pateret, fortè vilesceret, & patèret despectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem deduceretur.* Hæc ille sapienter. Vos autem Lutherani, auctoritate supra omnes Orbis Episcopos, & Pontifices vobis sumptâ, non modò divinum officium mutastis in vernaculam linguam, sed & ipsum Canonem & Sacrificium sustulistis ex Ecclesia, & ritu hæctenus inaudito novam sacrarum formam introduxistis. Sanè verò, si omnes Romani Pontifices à S. Petro ad hunc usque diem percenseantur, omnes simul in unum collecti, non tantam sibi potestatem in mutandis Ecclesiæ ritibus sumere ausi sunt, quantam unus Lutherus sibi arrogavit, immutando cærimonias, abrogando Sacramenta, tollendo Sacrificium religionis, grassando per omnes fidei articulos, & omnia demum sursum & deorsum vertendo. Hæc Hæresis vestræ insania est, quam nobis sapientiam novi evangelij obtrudere non pudet. Bene de vobis Hilarius: *Qui creditis ex Evangelio quod vultis, & creditis quod non vultis; non Evangelio, sed vobis creditis.*

CAPUT IV.

De Auctore, et numero Sacramentorum.

DUO nobis hic controvertit Nifanius cum suis Lutheranis: primum de auctore Sacramentorum, utrumne omnia Sacramenta ad auctorem Christum referri possint? Secundò ipsum numerum Sacramentorum, quem Catholici septenarium profitentur, Lutherani vero ex his duo tantummodo retinent, Baptismum videlicet & Cœnam.

I. Auctor, institutorque Sacramentorum novi Testamenti est Christus; quod dogma certum, atque evidens est ex ipsa Scriptura, quando ipsi Apostoli, non nisi *ministros & dispensatores* Sacramentorum, se agnoscunt 1. Cor. 4: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei*: Non ergo *institutores*, sed promulgatores & dispensatores Apostoli.

II. Sacramenta veteris Legis, uti & Sacrificia, immediatè à Deo sunt instituta, & à Moyse tantum promulgata, ut constat ex libris Exodi & Levitici; & hæc tamen egena & vacua erant elementa. Quanto magis Sacramenta legis Gratiæ, Christum Deum auctorem commonstrant? Eadem Patrum sententia. Cyprianus serm. de ablut. pedum: *Ipse summus Sacerdos sui est Sacramenti institutor & auctor; in cæteris homines Spiritum sanctum habuere doctorem.* Ambros. lib. 4. de Sacram. c. 4: *Auctor Sacramentorum quis est, nisi Dominus Jesus?* Ita Augustinus, Epist. 118. ad Jan. Sacramentorum auctorem Deum facit.

Sed utrum immediatè omnium Sacramentorum sit auctor Christus, an non quædam etiam mediatè per Apostolos sint instituta? id controverti scribit inter ipsos Catholicos. Interim primò subdolè reticet, quæ præter baptismum & cœnam Sacramenta ipsi Lutherani ex Augustinâ confessione, & Apologia olim receperint, quæ nunc rejecerunt, ut mox referam. Ac tamen Magister Sententiarum hinc l. 4. dist. 23, &

Hugo

Hugo de S. Victore, *extremam Unctionem* velint ab Apostolo Jacobo institutam; præterea Halensis parte 4. & alij quidam, *Confirmationem* in concilio Meldensi post tempora Apostolorum ab Ecclesia institutam dixerint; jam tamen de fide certum est, omnia Sacramenta immediatè à Christo instituta esse: idem definit *Concilium Tridentinum sess. 7. c. 1.*, uti cum Bellarmino passim Theologi ostendunt. Quocirca in particulari Concilium addidit, *extremam Unctionem* à B. Jacobo Apostolo promulgatam fuisse; ut explicaret, se de immediatâ Christi institutione loqui. Quo sensu Bellarminus Magistrum Sententiarum explicat, eodemque sensu posse etiam cæteros explicari; tantùmque promulgationem ad Apostolos & Ecclesiam retulisse. Nam satis illi Doctores intellexerunt, nullius esse hominis vel creaturæ, instituere *signum sacrum & practicum, gratia formaliter sanctificantis*.

Demus etiam tibi, ante Tridentinum non fuisse definitum, utrum omnia Sacramenta immediatè à Christo fuerint instituta; ideo posteriora Concilia accessere, ut controversias pro tempore ortas contra hæreticos deciderent, id quomodo faciant, exposui lib. 1. c. 7. Quare falsissimum est, quod scribis, à Romano Pontifice nova Sacramenta esse instituta & obtrusa populo: Enimverò quomodo id sibi Romanus Pontifex vendicabit? qui cum Concilio Tridentino docet omnia Sacramenta à Christo immediatè esse instituta, & institui debuisse? cum nec homini nec ulli creaturæ competat instituere ritus, qui immediatè conferant gratiam formaliter sanctificantem, & peccata remittant. Hinc tua hæc calumniandi libido est, aut ignorantia.

Demus etiam, (quantumvis falsum sit,) Christum quædam Sacramenta communicatâ potestate mediatè per Apostolos instituisse: Fuitne propterea Luthero aut vobis potestas abrogandi Apostolicos ritus & caerimonias? ut fecisse vos constat, immutando omnia, & turbando universam Ecclesiam; qui ex septem Sacramentis tantùm duo reliquistis. Quis unquam Pontifex tantam sibi potestatem vendicavit? quam nec omnes simul à S. Petro, ad hunc Clementem X. Pontificem, sibi unquam sumere ausi sunt, ut vel unum ex septem Sacramentis aut ritibus illis Ecclesiasticis toto orbe receptis, si ita dicere mavis, abrogarent? Dignior Theologo, quem te præfers, quæstio: Utrumne Christus determinatè instituerit materiam & formam omnium Sacramentorum? & cum pri-

mis Sacramenti Ordinis, ob illud Innocentij IV. cap. *Presbyter*: sed tu in vulgatis & tritis hæres, & nihil vibratum Theologi ingenio adfers; neque alia, quàm ex alijs hæreticis exscripta; neque hæc ipsa quidem intelligis. Interim tu remittis nos ad *Antichristum*, de quo Apostolus 2. ad Thess. c. 2: *Extollitur supra omne id, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tanquam sit Deus*. Hunc *Antichristum* dicis esse Pontificem Romanum, qui præter baptismum & cœnam, cætera Sacramenta instituerit; quò simul includas S. Jacobum Apostolum necesse est, à quo *extrema Unctionis* Sacramentum institutum vultis. Sed hæc tua insana calumniandi libido est, orta ex odio in Pontificem. Verius hæc de Luthero tuo dixeris, qui supra omnem Pontificem & Ecclesiam, imò supra Apostolorum & Christi auctoritatem se extulit, abrogando tot Ecclesie Sacramenta, quæ tot sæculis à Christo orbis Christianus coluerat.

Alterum quod hic controvertis, est *septenarius Sacramentorum numerus*: quem priusquam tibi probemus, operæ pretium erit, vestram dissensionem & fœditatem exponere; quando ipsas hæreses inter se digladiantes retulisse, sæpe etiam satis est confutasse. Quemadmodum testis Hieronymo in Ezech. *Hereticorum pugna, nostra victoria est*.

Primò, Lutherus lib. de Captivitate Babylonica, sub initium ejus libri docet: *Unum tantum esse Sacramentum*, si secundum Scripturam sum sit loquendum; quæ tamen hæresis non reperit discipulos. Haud multo post scribit: tria pro tempore Sacramenta esse ponenda, Baptismum, Panem, & Pœnitentiam; ac proinde septem Sacramenta esse neganda: quæ tamen non aliter damnanda sint, quàm quod ex Scriptura probari non possint. Tam vanus, inconstans, & incertus Lutherus.

Secunda eorum opinio est, qui tantum duo Sacramenta admittunt, baptismum & cœnam. Hanc quia Lutherus eodem in libro indicavit, arripuit primùm Melanchthon, & post eum Illyricus, Kemnitius, & alij Lutherani. Augustana confessio, in articulis Carolo V. propositis, nihil ausa fuit determinare; Melanchthon, qui primùm duo hæc Sacramenta admisit, postea tertium adjecit.

Tertia igitur opinio est eorum, qui tria Sacramenta profitentur. *Baptismum, Cœnam, & Pœnitentiam*. Hanc sententiam, quia Lutherus, (ut diximus) indicavit, secutus est Melanchthon. Ita enim in Apo-

logia

logia ad art. XIII. August. confess. Si Sacramenta vocamus ritus, qui habent mandatum Dei, & quibus addita est promissio gratia, facile est judicare, quae sint propriè Sacramenta. Et mox: Verè igitur sunt Sacramenta, Baptismus, Cæna, Absolutio, quæ est Sacramentum Pœnitentia. Hanc sententiam postea Lutherus libro ad Pragenfes, & lib. de Missa privata, & deinum anno M D XLV, qui fuit penultimus vitæ ejus, in Assertionibus contra Lovanienses confirmavit. Ita enim assert. 35. Pœnitentiam cum virtute clavium absolventium, libenter Sacramentum consitemur, habet enim promissionem & fidem remissionis peccatorum propter Christum. Hæc communis & receptior inter Lutheranos exinde fuit sententia, quod idem habent eorum temporum catechismi Lutherani, Philippi Brentij, & aliorum; adeoque hæc doctrina certa & sancta fuit apud illos, ut qui ad gradus in Theologia, aut ad Pastorum promoveri vellent, in Augustanam confessionem, & Apologiam, & hanc sententiam jurare tenerentur. Ac ne de improprie dicto Sacramento hæc explicari possint, ut postea fecit Kemnitius & alij, qui Pœnitentiam ex numero Sacramentorum excluderunt. Apologia expressè scribit, Pœnitentiam propriè & verè Sacramentum esse; idque ex definitione suâ asseruit, quæ Sacramentum docet esse Ritum, qui habet mandatum Dei & promissionem gratia. Hinc in templorum parietibus, ut Hildesij in S. Andreâ, majoribus literis scriptum legebatur: Baptismus, Cæna, & Pœnitentia.

Quarta Opinio, quæ tria quidem ut Lutherani Sacramenta recipit, sed in tercio diversa. Nam Zwinglius pro Pœnitentia recipit Matrimonium lib. de verâ & falsâ religione, Calvinus Ordinationem lib. 4. instit. cap. 14. & 19. Ita ut duo Sacramenta, Baptismus & Cœnam, velit omnibus esse communia, Ordinationem verò solis Ecclesiæ Ministris. His accedit Quinta opinio ex Lutheranismis & Calvinismo conflata, quæ Melancthonis est, quatuor Sacramenta asserens, Baptismus, Cœnam, Pœnitentiam & Ordinationem. Quin ipse Melancthon, artifex vestræ Augustanæ confessionis, Matrimonium admisit cum Zwinglianis, inter Sacramentorum numerum, uti hæc ex scriptis ab eo postremum editis ostendit Bellarminus.

Quinta Lutheranorum sententia, qui cum Catholicis septem Sacramenta admiserunt, eaque Theologi Lipsienses & Wittenbergenses, in conventu Lipsiensi anno M D XLVIII, receperunt, uti Bellarminus refert

refert lib. de Confirm. c. 1. Hæc novitas, varietas, absurditas à Luthero primum, tubâ hujus novi evangelij vestri. Nihil simile apud Catholicos, qui tot sæculis, & toto orbe diffusi, in unâ professione septem Sacramentorum constantes permanent. Quid tu nunc Prædicans vestra deliramenta, vis esse nostra Sacramenta? Numerus & valor Sacramentorum haud alius, quàm monetæ apud vos, pro arbitrio vestro commutabilis. Quod abjectâ Pœnitentiâ, jam passim duo Sacramenta teneatis, fecit Calvinistarum societas, ut cornu unum contra Catholicos hæresis vestra inflare validius posset. Ubi juramentum vestrum in Augustanam confessionem, & Apologiam? Aut jurasti in eam, quando Licentius Theologiæ es creatus; & *perfidus* es, aut non jurasti: & *Vertumnus* es, cum Vertumnis tuis.

II. Catholicorum doctrina una, ac constans semper fuit, septem esse propriè dicta Sacramenta; eaque à Catholicis asseritur ex Scriptura, & SS. Patribus. Quâ tamen in re à nobis exigi non debet, ut expressâ voce ostendamus nomen *septenarij* numeri: quando nec ipsi Novatores nomen *binarij* aut *ternarij*, aut *quaternarij*, ex Scriptura, aut Patribus ostendere possunt: Scriptura enim & Patres non scripserunt Catechismum, ut ob hæreses postea fieri necesse fuit: sicuti nec Canonem sacrorum librorum, multaque alia, ex numero & nomine suo, Scriptura nobis non consignavit. Hinc nec debet exigi à nobis, ut ostendamus, nomen *Sacramenti*, in Scriptura & Patribus, singulis attributum: id enim nec ipsi hæretici facere possunt. Ubi enim Scriptura *Baptismum*, & *Cœnam* vocat Sacramenta? Imò verò *Matrimonium*, quod solum ab Apostolo nominatim Sacramentum dicitur, ad Gal. c. 5, Lutherani ex numero Sacramentorum rejciunt. Sufficit igitur, rem ipsam ex Scriptura & Patribus ostendere, ac deinde ipsam definitionem Sacramenti convenire singulis. Ac licet Catholici, & Lutherani non conveniant in definitione Sacramenti, conveniunt tamen, ut Bellarminus asserit, in generali quâdam definitione Sacramentorum, quod nimirum sint *Ritus*, seu *signa externa & sensibilia, quæ ex institutione divinâ habeant annexam promissionem gratiæ justificantis*. Apologia vestra sic habet: *Sacramentum est ritus, qui habet mandatum Dei, & promissionem gratiæ*. Ex hac definitione, uti vos probatis *Baptismum & Cœnam*; ita Catholici etiam *Confirmationem, Pœnitentiam, Ordinem, extremam Unctionem, & Matrimonium* probant

probant esse propriè dicta *Sacramenta*. Ergò nec illa debetis excludere. Cæterùm catechismus Concilij Tridentini ita definit: *Sacramentum est res sensibus subiecta, quæ ex Dei institutione, sanctitatis & iustitiæ tum significanda, tum efficienda, vim habet.* Alij breviter: *Sacramentum est signum sacrum, practicum, gratiæ formaliter sanctificantis.* Omitto alias, quæ eodem recidunt.

II. Probant Catholici septem *Sacramenta*, ex traditione perpetuâ Ecclesiæ, & veterum Doctorum consensu, à quibus Magister sententiarum, *Petrus Lombardus* Episcopus Parisiensis lib. 4. dist. 2, & omnes inde Theologi septem Sacramenta tradiderunt. Hinc falleris, dum scribis, numerum septem Sacramentorum à Magistro sententiarum primò esse inventum, & introductum. Nec enim Magister sententiarum ex suo ingenio, & iudicio hunc numerum primò tradidit, sed eum, uti ex usu & praxi Ecclesiæ acceperat, & ex Patrum sententijs collegerat, ita tradidit. Hæc enim doctrina tum praxi, usuque per totam Occidentalem Ecclesiam recepta erat, uti id planissimè etiam per singula Sacramenta ostendam ex Caroli Magni ætate. Sanè, si hæc Lombardi doctrina tum nova fuisset, & ab eo primum introducta, reclamasset Ecclesia. Nulla enim adhuc publica hæresis extitit, cui non contradictum sit minimum. Quare & D. Otto Bambergensis Episcopus, & Pomeranorum Apostolus, (à quo gens illa ab idolorum cultu ad Christum perducta,) septem Sacramenta populum illum docuit, & pro catechesi explicavit hoc ordine: *Baptismum* videlicet, *Confirmationem*, *Unctionem infirmorum*, *Eucharistiam*, *Pœnitentiam*, *Ordinationem sive consecrationem Sacerdotum*, & *Matrimonium*: uti hæc ipse Episcopus docuit, & ex illo auctor vitæ *ὁυχορνος*, qui cum Ottone vixit, lib. 2. cap. de institutione Baptizatorum, apud *Canisium* tom. 2. *Antiq. Lect.* Vixit autem Otto Episcopus sub initium anni 1100, obiit verò Magister sententiarum anno 1184. Jam verò si doctrina septem Sacramentorum falsa est, sequitur Ecclesiam per tot sæcula à Spiritu S. desertam fuisse, & per summam impietatem & superstitionem, homines per Germaniam & Europam delusos fuisse, quod impium non minus est dicere, quàm facere: eò vel maximè, quòd Sacramenta hæc ex quotidiano usu fuerint administrata populo.

III. Numerus septem Sacramentorum assertus est in Concilio Florentino generali, ad quod anno Christi 1439. supra centum & quadraginta

G G G

draginta

draginta Patres convenerunt, ex eoque instructio Armenis data, & septem Sacramenta præscripta, consentientibus Græcis & Latinis Patribus. Ex quo satis liquet, Græcos cum Latinis in numero septem Sacramentorum convenisse, ut hic frustra oblatret Nifanius, Græcorum Ecclesiam nobis opponendo. Neque Græci hunc septenarium numerum admisissent, nisi & in sua Orientali Ecclesia ex Scriptura, Traditione, SS. Patrum doctrinâ, & praxi suæ Ecclesiæ agnovissent.

IV. Demum accedit Concilium Tridentinum generale sess. VII, in quâ contra hæreses huius sæculi septem quoque Sacramenta definita, nec prius id factum est, quàm Lutherus in hoc, uti in alijs, antiquam Ecclesiæ doctrinam oppugnare, & evertere cœpit. Nec aliud hic egit Concilium Tridentinum, quàm quod cætera Concilia Oecumenica, contra nascentes & serpentes hæreses egère. At Nifanius, qui omnibus Patribus sapientior videri vult, reprehendit primò hoc Concilium, quòd in alijs Sessionibus, & fidei dogmatibus speciem aliquam prætendat ex Scriptura & Patribus, in hac verò controversia nudo anathemate & auctoritate suâ procedat. At quantus tu nobis hic impostor denuò es! Nam ita Concilium in proœmio decreti: *Propterea, inquit, Sacrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, presidentibus in eâ eisdem Apostolica Sedis Legatis, ad errores damnandos, & extirpandas hæreses, qua circa sanctissima ipsa Sacramenta hac nostra tempestate, tum de damnatis olim à Patribus nostris hæresibus suscitata, tum etiam de novo adinventis sunt, qua Catholica Ecclesiæ puritati, & animarum saluti magnopere officiunt, sanctarum Scripturarum doctrine, Apostolicis traditionibus, atque aliorum Conciliorum, & Patrum consensui inhaerendo, hos præsentis canones statuendos, & decernendos censuit.* Vides, ut Concilium se referat ad Scripturam, traditionem, Concilia, & Patres. Inter hos verò canones, primus est de numero Sacramentorum, qui sic habet:

Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino instituta, aut esse pauciora, vel pauciora, quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem, non esse verè, & propriè Sacramentum; anathema sit.

Perstringis deinde Bellarminum, quod is dicat: *Hoc testimonium, videli-*

videlicet Concilij Tridentini, etiamsi nullum haberemus aliud, debere sufficere; nam si tollamus auctoritatem presentis Ecclesie, & presentis Concilij, in dubium revocari poterunt omnium aliorum Conciliorum decreta, & tota fides Christiana. Ita ille, nec verius quicquam dici poterat. Tu, si quid verius, & sapientius habes, profer in medium, & audire te cupimus. Sane quotquot hactenus de controversijs fidei scripserunt, docti & sapientes viri, unâ voce & iudicio præcipiunt, Judicem controversiarum in concilio Oecumenico esse quærendum; nec enim alia certior, & gloriosior cum triumpho Ecclesiæ via est ad infallibilem veritatem perveniendi. Id si non intelligis, parum profectò intelligis; & si intelligeres, hæreticus non esses. Nunc post scommata tua, ad argumenta procedamus:

Primum tuum, & palmare argumentum est, quod contextis ex S. Joannis Evangelio c. 19, ubi per fessum latere Christi dicit S. Joannes: *Exiit sanguis & aqua*; verba mysticè interpretando, Patres cum primis Græci docent significari Baptismum, & Eucharistiam. Magno ad hanc rem numero congeris testimonia, sed non his opus. Verbo enim respondemus: Patres quidem ex hoc loco duo Sacramenta tradere, sed non tantum duo; nec alia idcirco negare, sicut Hebr. 6. Apostolus duo tantum recenset Sacramenta, *Baptismum*, & *manuum impositionem*, seu Confirmationem, quæ post Baptismum dabatur. Deinde, si per sanguinem Eucharistia fluxit ex latere Christi, ubi *Panis*? fluxitne hic etiam ex latere Christi? nisi sub unâ specie mavis nobis Cœnam dare. R. 2. Patres etiam aliter hæc explicant, & duo Baptismata per *sanguinem* & *aquam*; unum in sanguine, id est Martyrium; alterum in aquâ, Baptismum. Ita Cyrillus Catech. 3. Hieronym. Epist. ad Oceanum. Alij etiam per *sanguinem* intelligunt pretium redemptionis, per *aquam* Baptismum: quæ alijs literalis magis videtur expositio. Ideo dixit: *Exiit sanguis & aqua*, quod ordo hoc poscit: quando Baptismus omnem vim habeat ex pretio sanguinis. Ita exponit Ambros. lib. 10. in Lucam, c. 105. Leo Epist. 4. Augustinus, & Beda in c. 19. Joan. Lege hæc super re Maldonatum, & interpretes alios. Ad hunc modum illud Joan. 1. Epist. c. 5: *Hic est, qui venit per aquam & sanguinem, Jesus Christus; non in aqua solum, sed in aquâ & sanguine*. Ubi ostendit differentiam inter Baptismum Joannis, & Christi: quod Christi Baptismus efficacissimus fuerit, quem in aqua &

sanguinis pretio dedit permixtum. Viden' igitur, ut ex his Patrum testimonijs nihil conficias.

Obijcis II. Nullibi Scriptura dicit esse septem Sacramenta. Contrà : nullibi etiam Scriptura dicit expressè esse duo, vel tria, vel quatuor Sacramenta ; nullibi etiam *Sacramenti* nomen attribuit Baptismo, & Cœnæ ; nullibi definitionem ponit ijs verbis quibus Lutherus lib. de capt. Babyl. definit : *Sacramentum est promissio signo externo annexa ; sive, ut Melanchthon in Apologia : Sacramentum est ritus, qui habet mandatum Dei, & cui addita est promissio gratiæ, seu gratuita reconciliationis, seu remissionis peccatorum.* Ex his satis intelligi opinor, uti eadem sit causa vestra ac nostra ; nec Catholicos à vobis oppugnari posse, quin simul omnia vestra Sacramenta tollatis è medio. Quanquam definitio vestra, quam Apologia dat, non conveniat Sacramento Cœnæ vestræ ; adèò Melanchthon Grammaticus, vobis ex Theologia non bene prospexit. Et ratio est : nam cum institutum sit hoc Sacramentum, non ut ex peccatore faciat justum & sanctum ; sed ut iustitiam & sanctitatem conservet & augeat : imò tantum abest, ut remittat peccata, ut peccatori etiam obsequi cum conscientia peccati mortalis accedat, 1 Cor. II : *Probet autem seipsum homo : & sic de pane illo edat, & de calice bibat : qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit.* Et ut suprà dixit : *Reus erit corporis & sanguinis Domini.* Satis igitur est, quòd Scriptura rem ipsam de singulis Sacramentis tradat, (ut suprà retuli,) ex qua numerus, & nomen, & definitio sumitur. Quo in genere etsi pari nobiscum gradu procedere debeant Lutherani, hoc tamen ultrà habent Catholici ; quòd præter Scripturam, traditionem, Concilia, & Patres, habeant iudicem controversiarum in hac causa, ex cujus sententia, & viva vocis oraculo, certi sunt de Sacramentis suis. Quàm verò incertos, & fallaces iudices se ferant novatores ex Scriptura, vel ex adducto ab ipsis Joannis testimonio satis ostensum est.

Obijcis III. Augustinum lib. 2. de Symbolo, c. 6. Ubi ex latere Christi gemina Sacramenta fluxisse dicit : hæc eadem Calvinus est obiectio. Respondet Bellarminus, Augustinum eo loco, uti & tract. 9. in Joann. duo Sacramenta ponere, exempli causâ, non tamen proinde negare cætera, sed supponere : (uti post referam,) sicut in Epistola 118. ad Januarium scribit : *In novo Testamento esse Sacramenta numero paucissima,*
& ob-

& observatione facillima, & significatione prestantissima, à Christo instituta: sicut est Baptismus, Trinitatis nomine consecratus; & communio corporis & sanguinis ejus; & siquid aliud in Scripturis Canonicis commendatur. Clarius conc. 1. in psalm. 103: *Munus Sacramentorum in Baptismo, & Eucharistia, & in ceteris sanctis Sacramentis, quale munus est?* Ubi denudò vides, præter hæc duo, alia agnosci Sacramenta à S. Augustino. Quare illud Augustini non additis Epist. 119. ad Januarium? *Ad celebrationem Sacramentorum utimur de sensibilibus rebus, aqua, frumento, vino, oleo.* Ubi vides, enumerari materiam cæterorum etiam Sacramentorum. Quòd verò Sacramentum apud vos oleo & unctione conficitur, aut perficitur? sicut Confirmatio, extrema Unctio, & consecratio Sacerdotum apud Catholicos? Quæ nunc tua fallacia, unum dicere, & alterum tacere? At inquis: Augustinum aliquando de proprijs Sacramentis loqui, aliquando de improprijs & latè sumptis. Ita quidem est: quemadmodum & Scriptura, variâ significatione, Sacramenti nomen continet: sed cum D. Augustinus propria enumerat, & his alia addit, ut citatis tribus locis facit; certum est de proprijs Sacramentis similiter loqui. Deinde, quo in loco dicit Augustinus, duo tantum propriè esse Sacramenta? hoc tu nunquam ostendes ex Augustino. Quin si Augustinum legis, invenisses septem Catholicorum Sacramenta. Ea hinc tibi nunc listo.

D. Augustini testimonia, quibus septem Sacramenta asseruntur.

Ac primò Baptismum, & Eucharistiam ab Augustino inter propriè dicta Sacramenta numerari, ex adductis testimonijs extra dubium est, neque in hoc dissentimus. Augustinum verò præter hæc duo, alia quinque agnoscere Sacramenta, hisce ejus testimonijs non minus certum est.

Confirmationis Sacramentum tradit lib. 2. contra literas Petiliani, c. 104: *Sacramentum Chrismatismatis, in genere visibilium Sacramentorum est sacrosanctum, sicut ipse Baptismus.*

Ordinem docet esse Sacramentum, contra Epist. Parmeniani lib. 2. cap. 13: *Utrumque Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini*

homini datum; illud cum baptizatur, istud cum ordinatur: ideoque in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterare.

Pœnitentiam Sacramentum agnoscit, lib. 1. de adulterinis conjug. c. 26, & 28: Eadem est causa Baptismi, & Reconciliationis; sine quibus Sacramentis, homines credunt se non debere exire de corpore.

Matrimonium Sacramentum asserit lib. 1. De nupt. & concupisc. c. 10: Hujus inquit, Sacramenti res est, ut mas & fœmina connubio copulati, quamdiu vivunt, inseparabiliter perseverent.

Extremam Unctionem agnoscit lib. 2. De visit. infirmor. c. 4: Non prætermittendum illud Apostoli Jacobi præceptum, infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesie &c. ipsa videlicet olei sacra delibutio, Spiritus sancti typicalis unctio est. Serm. 215. de tempore: Quoties aliqua infirmitas super venerit, corpus & sanguinem Christi, ille qui agrotat, accipiat; & inde corpusculum suum ungat: ut illud quod scriptum est, impleatur in eo: Infirmitur aliquis? inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini. Atque ut Sacramentum hoc etiam planius videas, repete, ut oleum, aquam, frumentum, & vinum inter materias Sacramentorum ponat Epist. 119. ad Januar. jam citatâ.

Vides Nifani, præter duo Sacramenta, Baptismum, & Cœnam, etiam Confirmationem, Ordinem, & Pœnitentiam propriè Sacramenta esse; quando hæc tria Sacramenta Baptismo conjungit & comparat. Atqui Baptismus est propriè Sacramentum; ergo & hæc tria. De reliquis duobus par est ratio. Quam nunc misera & spoliata apud vos Ecclesia! quæ præter Baptismum, nihil integrum retinet ex omnibus Sacramentis, per quæ virtus passionis Christi, tanquam per canales derivatur in homines. Eucharistiæ Sacramentum, quod ex cœna vestra jactatis, ad speciem magis, quàm ad fructum possidetis, Augustino judice; quando Sacerdotes non habetis, qui consecrent. Demum quid ullo Sacramento vobis magnopere opus est? quibus Sacramenta non sunt organa & causæ gratiæ, sed nuda signa ad excitandam alendamque fidem. Hujus rei principium vestrum est, quod sola fides justificet: proinde non alium apud vos Sacramenta effectum, fructumque habent, quàm ut fidem excitent; haud secus, quàm prædicatio verbi Dei: hoc solum discrimine, quod prædicatio verbi Dei per auditum id faciat, Sacramenta verò oculis admotâ, id per visum præstent. Hoc illud Lutheri axioma lib. de capt. Babil. c. de Bapt.

Bapt. Sacramenta non iustificant, nec ulli prosunt, sed sola fides. Quæ tam inaudita Catholicis, quam explosa ab omnibus doctrina vestra est: ne quid hîc de cæteris vestris erroribus attexam. Possem ego nunc eodem modo ex Carolo Magno sicuti ex S. Augustino præstitum est, septem Sacramenta asserere, sed id in singulis multò clariùs monstrabitur. Quapropter ad singula suo ordine progrediamur.

C A P U T V.

De Baptismo, ejusque subjecto.

Admittunt Lutherani cum Catholicis, Baptismum esse propriè dictum Sacramentum. Est enim ritus expressus, *Lavacrum aquæ in verbo vitæ*, Eph. 5. Institutionem quoque & mandatum habet S. Joan. c. 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Matth. ultimo: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*. Promissionem deinde gratiæ admittitis nobiscum ex illo Marci ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit*. Et ad Titum c. 3: *Salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti*. Inde catechismus Romanus definivit: *Baptismus est Sacramentum regenerationis per aquam, in verbo vitæ*. D. Thomas verò: *Baptismus est ablutio corporalis, facta sub hac verborum forma: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*. Hic materia proxima Baptismi est ablutio; remota verò aqua naturalis: quemadmodum id in concilio Lateranensi c. firmiter; In Florentino verò, decreto ad Armenos; & Tridentino sess. 7. de Bapt. definitum est. Quas deinde hæreses horum temporum adversus veram & Catholicam doctrinam de Baptismo damnet Concil. Tridentinum, eâdem sessione legere poteris.

Augustana vestra confessio, tanquam velatura omnes errores, nihil definit, tantùm Art. IX. sic habet: *De Baptismo docent, quod sit necessarius*

sarius ad salutem, quòdque per Baptismum offeratur gratia Dei, & quòd pueri sint baptizandi. Eadem ferè repetit Apologia. Melanchthon interim Apologiæ architectus, in libro, quem *Loca theologica* inscripsit, ediditque anno M D LVIII. tit. de Sacrificio, ita definit: *Baptismus signum est, quo Deus nobiscum agit, & recipit nos in gratiam.* Sed hæc definitio omni Sacramento convenit, adeoque ipsi Verbo Dei, quod nemo unquam inter propriè dicta Sacramenta retulit. Nihil hîc apud Lutheranos de vero effectu Baptismi audias, nisi quantum per fidem suscipientis operatur Baptismus, quæ sola justificat apud illos. Inde Apologia in Artic. XIII. de Sacramentis in genere: *sicut Verbum Dei incurrit in aures, ut feriat corda; ita ipse ritus incurrit in oculos ut moveat corda, & fidem excuset.* Quare idem utriusque effectus est, Verbi videlicet Dei, & Sacramenti. Nihil hîc audis de originali peccato, quod per Baptismum remittitur; nihil de omni culpâ & pœnâ remissâ in Baptismo; nihil de gratia, quant ex opere operato confert, quâ verè & formaliter justificatur homo; nihil de fide & infusis donis; nihil de charactere indelebili, ob quem Baptismus iterari non potest.

Nihil de his quoque Nisanius, quæ multo dignior scribendi materia fuisset. Quid ergo titulo illo de Baptismo? Duo rursus. Primò agit de Baptismo infantum, in quo leviter perstringit Pontifices & Catholicos, quòd olim non nisi festo Paschatis & Pentecostes baptizarent. Secundò ad calumnias suas & mendacia transit, ac scribit; Catholicos seu Romanenses etiam campanas baptizare.

De Baptismo infantum nihil habes, in quo Catholicos reprehendas, hunc enim multo integrius, & sanctiùs, & sollicitiùs administrant Catholici, quàm vos Lutherani: neque tuis argumentis quibus eum asseris, indigemus; quæ multo clariùs ex Scriptura, Traditione, Concilijs, & Patribus, tot Catholici Doctores & Scriptores tradiderunt. *Nec enim oportet querere apud Ecclesia hostes veritatem, quam facile est apud Ecclesiam sumere, uti monet nos Irenæus lib. 3. c. 4.*

Nos verò ex hoc infantum Baptismo multa à vobis requirimus, in quibus nunquam satisfacistis nobis. I. Licet Baptismus infantum ex Scriptura probetur, nullum tamen, SS Patrum iudicio, clariùs & validius argumentum, quàm *Traditio*, in qua se Patres & Ecclesia fundant. Ita enim cæterorum nomine disertè Augustinus lib. 10. de Gen. c. 23: *Consue-*
udo

ratio matris Ecclesie in baptizandis parvulis, nequaquam spernenda est, nec illo modo superflua deputanda; nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio. Idem lib. 4. de Bapt. c. 24. Lib. 1. de Peccat. merit. c. 26, ubi eadem repetit. Origenes lib. 5. in cap. 6. ad Rom. *Ecclesia ab Apostolis accepit traditionem, etiam parvulis dare Baptismum.* Ita Cyprianus lib. 3. Epist. 8. Hieronymus lib. 3. contra Pelag. Nazianzenus orat. in S. Lavacrum. Chrysostomus Hom. ad Niceph. Prosper. lib. 2. de vocat. gentium c. 8. Concilium Milevitanum, Gerundense can. 5. Bracarense II. can. 7. Quapropter Melancthon, cum Anabaptistæ urgerent mandatum pædo-baptismi sibi à Scriptura demonstrari, argumentum suum ex Traditione adversus Anabaptistas in fronte collocavit. At vos Lutherani, quàm fortiter ex eo argumento oppugnari vultis Anabaptistas, tam turpiter deseritis causam vestram reiiciendo Traditiones, quando Catholici contra vos urgent Canonem Scripturæ, numerum Sacramentorum, numerum sacrorum Ordinum, aliæque innumera; quæ haud minus, quàm Baptismus infantum, ex Traditione à Catholicis adversus vos probantur.

II. Hic à vobis requirimus fidem parvulorum. Dicitis enim, & docetis: ad omne Sacramentum requiri fidem, quæ per ritus excitetur, excitata verò justificet suscipientem: atqui talis fides non potest esse in parvulis baptizatis, quæ necessariò actualis esse debet, uti dicitis; parvuli autem dum baptizantur, nihil intelligunt actualiter. Atque hæc causa fuit, cur Anabaptistæ à vobis recesserint, & Baptismum distulerint ad adultam hominis ætatem, in quâ intelligere, & credere possint, juxta illud Marci ultimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, hic salvus erit.* Neque unquam huic argumento satisfecit Lutherus, neque cæteri post eum Lutherani. Respondent quidam: parvuli dum baptizantur, sentiunt motus quosdam, similes illis quos S. Joannes Baptista in utero matris exultans ostendit, quibus pueri ad fidem excitantur: ita Lutherani in concilio Wittenbergenfi, cum nullum alium exitum reperirent. Verùm hoc est ad continua miracula confugere; neque hujus responsionis ullum fundamentum in Scriptura. Imò jam dudum S. Augustinus risit hanc responsionem, Epist. 57. ad Dardanum, quippe quæ injuriam faciat sensibus, quando etiam contraria signa dant pueri, ejulatu alijsque motibus. Quapropter merum est figmentum, quod hic pro responso obtruditis, neque Kemnitius vester se aliter expedire potuit, quàm quod diceret,

H H H

rem

rem esse difficile intellectu, quod aliâ responsione hîc elabi non posset. Nisamus verò, tractatu de *Justificatione*, docet: certum quidem esse, in parvulis operari fidem, sed *modum* sibi esse incognitum. Tanti tu Doctor es, & doces quæ non scis, neque intelligis? Si Ecclesiam Catholicam audires, illa te *modum* doceret: parvulos videlicet per *infusam fidem*, & *caritatem* justificari. Bene de vobis dixit Apostolus 1. ad Timoth. 1. *Quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis Doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.*

III. Ex Baptismo infantum, à vobis requirimus remissionem peccati originalis: certum enim est, omnes homines nasci in peccato originali. David psalm. 50: *In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Apost. ad Eph. 2: *Eramus & nos naturæ filij iræ.* Rom. 5: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit.* Et mox: *In quo omnes peccaverunt.* Jam verò ab initio nascentis Ecclesiæ, omnium Conciliorum & Patrum doctrina fuit, peccatum illud originale tolli per Baptismum; ideoque omnibus hominibus Baptismum necessarium esse ad salutem. Quam in rem innumera sunt testimonia, omnium instar sit Augustinus lib. 3. de orig. animæ c. 9: *Noli credere, noli dicere, noli docere, infantes antequam baptizentur, morte præventos pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.* In Epistola verò 20. ad Hieronymum scribit: *Qui dicit parvulos, qui sine participatione huius Sacramenti exeunt de vita, posse in Christo vivificari, hic profecto & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam.* Eadem Caroli Magni doctrina, in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, in professione fidei: *Prædicamus enim, inquit, & credimus veram remissionem peccatorum, sive per Baptismum, sive per poenitentiam.* Rursum: *Redite obsecro ad unitatem sanctæ Matris Ecclesiæ, ut vos eruat de angustia servitutis, qui vos per Baptismi gratiam à vinculo liberauit originalis peccati.* Vos autem Lutherani, etsi Baptismum nobiscum necessarium agnoscatis, & nostris argumentis oppugnetis Anabaptistas, & Calvinistas hanc necessitatem negantes, in simili tamen errore & damnatione estis. Docetis enim cum Lutero, Melanchthone, Libro concordiæ, imò cum ipso Calvino in *antidoto Concilij Tridentini*, peccatum originale non tolli per Baptismum, sed tegi tantum; uti id de omnibus peccatis docetis, quæ per Poenitentiam tolluntur. Fundamentum verò huius vestri erroris est, quia

quia statuitis: concupiscentiam verè, & propriè peccatum esse originale. Quo nihil absurdius doceri poterat à vobis: cùm concupiscentia maneat in homine, nec unquam tollatur Baptismo; nisi homines in Angelos transformare concessum sit novo vestro evangelio. At Scriptura ubique docet, per Baptismum tolli peccatum: Joan. 1. *Ecce Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.* Eph. 5. *Mundans eum lavacro aquæ.* Et quæ in hanc rem innumera sunt testimonia. Quare Gregorius Magnus lib. 9. Epist. 39: *Qui dicit, peccatum in Baptismo non funditus dimitti, dicat, in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos.* Ita Augustinus lib. 2. de peccat. merit. c. 9: *Parvulo reatus originalis peccati, in Baptismi acceptione solvitur.* Lib. 6. c. 7. contra Julianum: *Peccatum hoc sola regeneratione solvitur, atque unico isto remedio pellitur & tollitur.* Atque hæc hæresis olim fuit Origenistarum, de quibus Epiphanius hæres. 64. *Messalinorum* apud Theodoretum, lib. 4. de fabul. Heret. aliorumque tempore S. Gregorij Magni docentium: per Baptismum non tolli peccata, sed regi: quam vos hæresin ab inferis resuscitatis, qui nos ad tam insulam Ecclesiæ vestræ doctrinam invitatis. Ut hic omittam cæteros Lutheri errores, non minus absurdos, dum docet: I. *Homines Baptismo fieri impeccabiles, nec posse damnari, etiamsi velint, nisi nolint credere.* II. *Baptismo liberari hominem ab obedientia divinæ legis.* III. *Baptismo exsolvi homines ab humanarum legum observatione.* IV. *Baptismo absolvi homines ab omnibus votis.* V. *Sola memoriâ Baptismi justificari à peccatis, quæ post Baptismum committuntur.* Quas hæreses vestras, aliasque idcirco ordine damnavit Concilium Tridentinum sess. 7. Nec minus refellunt Catholici tot scriptis & libris.

IV. Requiritur à vobis, & à te cumprimis, tanquam novo vestræ Ecclesiæ Doctore, necessitatem Baptismi ad salutem: Nam tua doctrina est in tractatu de justificatione: *Infantes Christianorum siue Baptismo mortuos, posse salvari, si casu aliquo necessitatis, à Baptismo excludantur, aut in utero materno extinguantur.* Hoc falso tuo dogmate primùm accedis Pelagianis, qui docebant: Baptismum non esse necessarium ad remissionem peccati originalis, tamen ad ingressum regni cælorum requiri dicerent. Eundem errorem defendit Vincentius Victor, contra quem scripsit S. Augustinus libros de anima. Sed nostri heretici, inquit Bellarminus, multo audaciores, docent: ne quidem necessarium esse ad regnum cælorum.

HHH 2

Quod

Quod primò docuit *Wiclef*, deinde *Zwinglius*, & *Bullingerus* ejus successor, sacramentorum antesignani; post illos *Calvinus* lib. 4. Instit. cap. 16. *Bucerus* in cap. 3. Matth. *Petrus Martyr* in cap. 70. ad Corinth. 1. Ita verò ex antiquis hæresibus procudere vobis novas semper placuit multo absurdiores, quàm Catholicæ doctrinæ inhærere; quando jam dudum id definitum est in Concil. Carthag. & Milevitano, teste *Augustino* Epist. 90. & 91: *Omni- bus infantibus Baptismum esse necessarium ad salutem, excepto casu Martyrij*: uti id ipsum etiam in Concilio Tridentino sess. 7. cap. 5. decisum est. Quod primò clarum est ex Verbo Dei expresso Joan. 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Quod Scripturæ pronuntiatum cum universalissimum sit, neminem, ac ne infantem quidem excludit. Neque privati hominis est, sed Ecclesiæ, Scripturam & Spiritus sancti mentem explicare. Id deinde constat ex Verbo Tradito, & perpetuâ Ecclesiæ traditione, ex Concilijs, ex Pontificum, & Patrum consensu, de quibus *Bel- larminus* lib. 1. de Bapt. c. 4. *Suarez* disput. 77. Sect. 1. *Vasquez* disput. 149. cap. 1. cæterique Theologi: quos si consulas, reperies esse de necessitate medij, quâ omnes obligentur, siue scientes sint, siue ignorantes; siue potentes, siue impotentes: Secus est de necessitate præcepti, ut ex iisdem discas. Patres qui hoc docent, magno numero adsunt, *Irenæus* lib. 3. c. 19, *Origenes* in cap. 6. ad Rom. *Nazianzenus* orat. in S. Lavacrum, *Basilius* orat. 13. de exhort. Baptismi; *Cyprianus* lib. 3. Epist. 8. *Ambrosius* lib. 2. de Abrahamo cap. ult. *Augustinus* lib. 1. de origine animæ cap. 12. & Lib. 3. c. 9. Epist. 28. *Prosper* lib. 2. de vocat. gent. cap. 8. *Fulgentius* lib. de fide cap. 30. *Bernardus* serm. 66. in Cant. Et quàm planè *Augustinus* supra citatus lib. 3. de orig. animæ cap. 9: *Quisquis dixerit, quod in Christo etiam vivificabuntur parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt, hic profecto & totam contemnat Ecclesiam; ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo omnino vivificari non posse*. Vides, ut S. *Augustinus* se revocet ad traditionem & judicium totius Ecclesiæ, quale tum ævo illo fuit de Baptismo infantum. Non jam moramur, quid *Calvinus*, quid *Zwinglius*; quid ex tua secta *Mentzerus*, & nonnulli novitatum amantes dicant. Ecclesiæ hoc est judicare ex Scriptura, Concilijs, & Patribus. Argumenta quæ adfers, ex *Calvini* pharetrâ sunt, & centies explosa. Dicis, præter

præter Baptismum fluminis, etiam esse Baptismum flaminis, & sanguinis, quo salventur homines. Ita est: sed de his constat ex Scriptura & Patribus. Deinde, hi non nisi Baptismi metaphoricè sunt, & per analogiam, quia veri Baptismi, qui unus est, absentiam suppleant; eundemque, quem ille, conferunt effectum gratiæ. De Baptismo Sanguinis per martyrium, constat tum ex Scripturâ Matth. 10: *Qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam*, tum ex SS. Patribus. De Baptismo Flaminis, per veram cordis conversionem, quæ includat contritionem, & charitatem, ac simul etiam desiderium, seu votum Baptismi, constat similiter ex Scriptura, Ezech. 18: *Si impius egerit poenitentiam à peccatis suis, iniquitatum ejus non recordabor amplius*; tum vel maxime ex SS. Patribus, Ambrosio de obitu Valentini Jun. Augustino lib. 4. de Baptismo. c. 22. Bernardo Epist. 77. alijsque. Demum ex Con. Trident. sess. 6. c. 4. Uti Luc. 3. & Marc. 1. appellatur *Baptismus poenitentiae*. Qua de re Bellarm. lib. 1. de Baptismo cap. 6. & passim Theologi. De quarto verò modo, quem tu hic addis, nullus Scripturæ locus, nulla Traditio, nullus SS. Patrum consensus est: sive eum per fidem parentum fieri velis, sive per extraordinariam Dei dispositionem. Quicquid tandem Cajetanus, & Gerson temerè opinati, rejectique à cæteris Ecclesiæ Catholicæ Doctoribus. Tam liberè nobis fidei dogmata, quàm Philosophorum placita obtruditis: sive illud Ecclesiæ vestra approbet, sive non. Neque etiam tu pro hoc dogmate tuo vel Augustanam confessionem, vel Apologiam, vel ullum conciliabulum, vel denique consensum doctorum sectæ tuæ profers. Quilibet Prædicans, qui supra vulgus Prædicantem se sapere credit, inter vos liberrimus est scriptor, doctor, & dictator. Labbadæum ob novitatem doctrinæ ejecistis, & novas quotidie ipsi supra veteres hæreses invehitis, propiusque semper ad Zwinglianos & Calvinistas acceditis, tanquam expulsi semel, vagantesq; spiritus illi Luc. 11. & Matth. 12. *ambulant per arida, & inaquosa loca, & nullibi requiem inveniunt*. Quocunque sursum & deorsum vertatis omnia, nulla unquam aut uspiam requies erit, & finis novitatum inter vos, nisi ad antiquam & veram Ecclesiam Catholicam redeatis, quæ *columna est, & firmamentum veritatis*.

V. Requiritur à vobis veteres Baptismi caerimonias, quas ab ipso Apostolorum ævo, universa servat Ecclesia: quales ante Baptismum

HHH 3

sunt

sunt *Abrenuntiatio satanae*, *Fidei promissio*, (quam adulti per se, & *suscipientes* parvulorum nomine præstant;) *signum Crucis* in fronte & pectore, *Exorcismus*, seu dæmonum adjuratio certis precibus facta, *gustus salis*; *tactus narium*, & *aurium cum saliva*, exemplo Christi sputo tangentis linguam & aures muti *Marci* 7. & oculos cæci nati *Joan.* 9. *Impositio manuum*, ac *benedictio Sacerdotis*, *Unctio* facta oleo sacro in pectore & scapulis. Cærimoniarum quæ Baptismum comitantur sunt: *Impositio nominis*, *susceptores* à quibus baptizati in fide instituuntur, *consecratio aquæ*, *trina immersio*. Cærimoniarum post Baptismum: *Unctio Chrisma* in vertice; *Cereus accensus*, qui baptizato datur in signum fidei & gratiæ acceptæ; *Vestis candida*, quam ferre solebant baptizati à Sabbatho sancto ad Dominicam in Albis; quo ritu nunc Sacerdos tegit candido linteolo caput baptizati, dicendo: *Accipe vestem candidam* &c. Quam verò hæ Baptismi cærimoniarum antiquæ sint, vel ex ipsâ Apostolicâ traditione, vel ex usu nascentis Ecclesiæ, eruditè per singula ostendit Bellarminus ex Concilijs, & Patribus, Baronius, Valentia disp. 4. Suarez disp. 30. Vasquez disp. 166. alijque scriptores Catholicorum, neque hic prosequi necesse est.

Ad Carolum Magnum appellasti, hunc tibi & hic sistere parerit. Carolus igitur Capitularium lib. 1. c. 7: *Episcopi diligenter discutiant per suas parochias, id est diœceses, Presbyterorum fidem, Baptisma Catholicum, & Missarum celebrationes*. Baptisma verò Catholicum est, quod non solum materiâ & formâ constat, sed Catholicis cærimonijs integrum est. Quare in Concilio Moguntino can. 4. Patres decernunt: *Sacramenta Baptismatis, volumus, ut sicut sancta vestra, (scilicet Caroli Magni) fuit admonitio, ita concorditer & uniformiter in singulis parochijs, secundum Romanum ordinem inter nos celebrentur, jugiterque conserventur*. Idem præscribitur ex Aquisgranensi Synodo, in Constitutionibus Caroli Magni, *Ritu verò & ordine Romano* continentur cærimoniarum supra recitarum, ut veteres ritualium libri commonstrant. Explicatè hos Baptismi ritus habes in Epistola Caroli ad Albinum, aut quisquis auctor ille est eorum temporum, Deinde Capitularium libro 6. c. 195: *Placuit, ut fideles intelligant pactum, quodcum Deo in Baptismo fecerunt: Quid sit abrenuntiare diaboli operibus & pompis ejus, & omnibus operibus ejus*. Eò spectant, quæ passim lingua Theotisca per catechesin tradebantur bapti-

baptizandis, quæque in *Liptinensi* concilio legas, ex quo & Carolus Magnus hæc inter Capitularia sua retulit. Nam priusquam ad Baptismum admitterentur ex gentilismo Saxones, jubeantur *orationem Dominicam*, & fidei *Symbolum* & abrenuntiationem diaboli ediscere, ut in Baptismo interrogati, patriâ linguâ respondere possent. Qui mos etiamnum obtinet apud Germanos, & Saxones.

Cæterum ipsum Baptismum à Sacerdote Latinâ linguâ administratum esse constat ex rudi Sacerdote, qui Grammaticæ non satis peritus, fractis verbis baptizarat: *In nomine Patris, & filii, & Spiritu sancto*. Quem Baptismum cum D. Bonifacius iterare vellet, consulto tamen prius Zacharia Pontifice, Baptismum validum pronuntiavit, nec iterandum; ut habetur tom. 17. Concil. Paris. ex epistola Zachariæ ad Bonifacium, & apud Gratianum de consecrat. dist. 14. c. *Retulerunt nuntij*. Non verò ob id præcepit Pontifex, ut Germanicâ linguâ Baptismus administraretur. Hinc & Carolus Magnus lib. 6. Capitularium c. 181: *De quibus dubium est, utrum sint baptizati, an non? omnimodis absque ullo scrupulo baptizentur*. His tamen verbis præmissis: *Non te rebaptizo, sed si nondum baptizatus es; Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Nec aliâ linguâ quam Latinâ omnia Sacramenta sunt peracta, tempore Caroli Magni per Saxoniam & universam Germaniam, quæ tandem Lutherus primum, ut cætera omnia, immutavit, pervertitque. Ubi enim signum Crucis? ubi exorcismus? ubi impositio manuum? ubi unctio sacri olei in pectore & scapulis? ubi Chrisma, quo in vertice unguntur baptizati? ubi cæteræ preces & cærimoniæ? tantum abest, ut sacrum oleum & chrisma conficiatis, quo inuncti Christiani dicimur, ut ne aquam quidem consecrare possitis.

Quamquam non omnes cærimoniæ Baptismi ita abrogatæ apud vos, quin ex ijs retinueritis *impositionem nominis, susceptores ac sponsores, recitationem Symboli*, & alibi etiam *abrenuntiationem diaboli*, trinam immersionem, seu effusionem aquæ super caput; tametsi jam in aliquibus Saxoniarum locis invaluerit, ut in dorso baptizentur pueri. Hic denuò requirunt Catholici à vobis: quo principio religionis vestræ hæc cærimonias retineatis? quas neque ex Scriptura, neque Apostolorum exemplo probare potestis, quòd tamen omnia revocari vultis. Interim nihil frequentius in Augustanâ confessione, & Apologia legas, quam *damnamus*
traditio-

traditiones humanas; quales certè hæ carimonix sunt, quas aut Apostoli, aut Ecclesia, pro suâ potestate à Christo & Apostolis accepta, ad majorem solemnitate, & reverentiam Sacramenti, & ad populi etiam instructionem instituit; ut per visibilia signa, abdita mysteria, effectusque Sacramentorum doceantur: quæ & Carolus Magnus ob id *ex adducto cap. 190. lib. 6. Capitul.* populo explicari voluit.

Nunc quid carpas in Catholicis, audiamus. I. Non probas antiquum ritum, quo olim in Ecclesia, festo Paschatis & Pentecostes, solemnibus Baptismus agebatur, quod id à Siricio Papa, & Leone M. introductum dicas: (addere poteris *Gelasium Papam* Epist. 1. c. 12, *Cyrillum* in catechesibus, *Hieronymum* ad Pammachium, *Augustinum* lib. de cura pro mort. c. 12: *Veni Pascha, dedit nomen inter alios competentes*) non tamen ob id, si necessitas posceret, extra illud tempus vetitum erat baptizare: quod vel ex Carolo Magno discere poteris, qui licet hanc consuetudinem probarit, servarique voluerit; non tamen exclusit alia tempora necessitatis. Ita enim lib. 5. Capitularium cap. 104: *Baptismus non fiat nisi statutis temporibus, id est Pascha & Pentecoste, nisi infirmitas intercesserit.* Et c. 11. *ut non baptizetur nisi in vicis publicis.* Idem præscribit lib. 6. c. 178, etiam in infantibus servandum; Et c. 185. addit: *nisi infirmitas occupaverit.* Solemnis enim Baptismus ad venerationem hujus Sacramenti ab Ecclesia ordinatus erat. Quare solemnibus hunc Baptismo Carolus Magnus pridie Paschatis Romæ interesse voluit, cum Hadrianus Pontifex Baptismatis Sacramentum celebraret, uti Anastasius in vita Hadriani PP. refert: ac secundo adventu, Romæ Pipinum filium in Paschate baptizari voluit. Verum hic solemnibus erat Baptismus in epistola Caroli Magni ad Albinum magnificè descriptus. Inde manet hodie in Ecclesia ritus consecrandi Fontes baptismales, pridie Paschæ & Pentecostes, qui dudum apud vos cum cæteris exolevit. Interim Tertullianus lib. de Baptismo c. 19: *Diem solemniorum Baptismo præstare; ceterum omnis dies Domini, omnis hora, omne tempus habile Baptismo.* Idem Cyprianus docuit teste Augustino Epist. 28. ad Hieronymum, consultus an ad modum circumcisionis octavus dies expectandus esset? Respondit: *Animam pueri non esse perdendam, sed ante etiam baptizari posse.* ita censuit cum Episcopis. Itaque Baptismus solemnibus, quo catechumeni, & adulti cum primis post instructionem baptizabantur, non excludit Baptismos aliorum tempo-

temporum, incrementum nimirum fidelium multitudine. Quam ob causam multa sæpe fuerunt mutanda in Ecclesia: Quemadmodum Basilius, Nazianzenus, Nyssenus, alijque Patres dilatum Baptisimum magnopere reprehendunt in suis orationibus apud Baron. ad an. Christi 377. Quare in Concilio Moguntino can. 4. ubi Baptismus hic solemniter commendatur, addit: *Non interdicta licentia, quâ in Baptismo tribuendo, quolibet tempore periclitantibus subvenitur.* Et Siricius: *Si in qualibet necessitate opus fuerit sacri undâ Baptismatis, omni volumus celeritate succurri.*

Alterâ parte, de subjecto Baptismi, Nifanius ad plebeias calumnias deflectit: *Catholici, inquit, non solum homines, sed & campanas suas baptizant.* Non te pudet ejus calumniæ & mendacij? quasi Catholici nescirent subjectum Baptismi, sicut & aliorum Sacramentorum, esse solum hominem gratiæ capacem. Aut quis Sacerdos formâ Baptismi ulli alij creaturæ unquam, quàm homini adhibuit? quæ obstetrix etiam aliter Baptisimum administrat, quàm infanti? Rationem dant Theologi, quòd ad solos homines institutio Christi sit directâ. Hæc tu scis docere, & facere Catholicos: & tamen contra mentem palam scribere, & declamare apud plebem non desinis; tanquam ad hoc *Licentiatum Theologia* creatus sis, ut licentiam habeas calumniandi. *Hecuba* tua si hæc diceret, aut tutor aliquis Lutheranus, rideretur. Legatione fungimur pro Christo, quotquot ministri Christi sumus; nisi tu legatus esse mavis, qui mentendi causa pro republica tua sis missus. Sed audiamus, quomodo probes: *Pontificale, inquit, Romanum hæc profitetur.* Tunc *Episcopus* es *Bilsfeldensis*, & non legisti Pontificale, seu librum rituum? Ego nullam *baptismi* mentionem invenio, in toto hoc actu *benedictionis* campanarum. At, inquit, *sal, & aqua exorcizatur, ad expellendum ex campana demonem, ut pravorum spirituum depellat nequitiam.* Ecce, quàm stupidus es *Episcopus*! Hæc aqua est *benedictio*, non campana: quæ fit etiam in consecratione altaris, & templi, ut aquâ benedictâ aspergi possint *Forma benedictionis* campanæ hæc est: *Sanctificetur, & consecretur signum istud, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, in honorem sancti N.* Simili ritu quàm multa benedicuntur in Ecclesia?

Pergis, & opponis hæc verba, ex Ordine, & Pontificali libro: *Post rinctum aquâ tintinnabulum, petitur, ut elementum aquæ mysterialiter Baptismo commodum, sancti Spiritus sui sanctitate reddatur.* Ubi hæc verba

in Pontificali Romano legisti? Et si alibi legisti similia, scito, spectare hæc ad benedictionem aquæ; quæ ut Baptismi mysterio subservit, ita aliarum etiam rerum benedictioni. Et quid hosce metaphoricos loquendi modos scrutaris? cum in Scriptura habeas: *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis?* 1. Cor. 15.

Pergis, & dicis: nomina sanctorum imponuntur campanæ, & Patrini adhibentur. & nomina imponuntur, ut sub ejus patrocinio populus ad Ecclesiam vocetur; ita etiam castellis, navibus, alijsque nomina SS. imponuntur, ad patrocinium sancti alicujus. Patrini subinde deliguntur pro sumptibus æris campani, idque ab egenâ plebe fit, quæ id nomen per abusum dat. Sed nullus Episcopus hosce ritus benedictioni, ubi impensæ suppetunt, adhibet. Ex his alijsque, ut Bellarminus advertit, vulgus tantum imperitum campanarum benedictionem, baptismum vocare: sicut vulgus vos *Sacerdotes*, & *Prædicantes* appellat, quales tamen vos nec esse, nec dici vultis. Inò, inquis, campanæ unguuntur oleo sacro. Ita est. etiam altaria, calices, & templorum parietes, oleo sacro unguuntur, ut res Deo consecrata, & ad cultum divinum deputata intelligantur; ne quis profanare audeat, quod ut antè omnes pagani, & Turcæ, ita hæretici faciunt, maledicâ hac vestrâ doctrinâ provocati. Scribis, Bellarminum queri de hoc injuria, quod baptismus campanarum nobis adscribatur. Ita est: sed non immeritò queritur Bellarminus, & refutat lib. 4. de Pontif. c. 12. Sed opponis illi Danhauerum vestrum, qui id probat. & Danhauerus tantus est mendax, quantus tu es, & Magdeburgenses, qui id Cent. 10. c. 6. scribere primum & mentiri sunt ausi. Quam antiquus sit usus campanarum, & quam hic ritus non minus, quam panis, olei, cerei Paschalis, aliarumque rerum, in Ecclesia sit laudabilis & utilis, leges apud Suarez lib. 2. in defens. fidei Cath. c. 16. ubi hanc questionem pertractat. Et quid reprehensionis invenis in illis benedictionibus? cum D. Paulus 1. ad Timoth. dicat: *Creaturam omnem Verbo Dei, & oratione sanctificari?*

Postremum Caroli Magni legem adfers ex Constitutionibus ejus, quæ sic habet: *Clocas non baptizent.* Recitemus integrè ex Capitulari Aquilgranensi, quod est in tomis Conciliorum. *Clocæ, id est campanæ, non baptizentur, nec charta per perticas pendeant propter grandinem.* Non istic Carolus campanarum benedictionem prohibet, sed abusum & superstitionem.

perstitutionem, ut ex adjunctis patet. Multa ejusmodi vel ex paganorum ritibus, vel per populi inscitiam irrepere, quæ passim Carolus vetat: ut constat ex indiculo superstitionum, & Capitularium libris. Caterum, ut Carolus Magnus voluerit ab Episcopis altaria, vestimenta sacerdotalia, & omnia quæ ad usus Basilicæ spectant consecrari, relatum est suprà ex lib. 7. Capitularium c. 338. Quæ omnia à vobis Lutheranis inter superstitionis ritus damnantur, tanto jam vos Carolo Magno & omnibus Concilijs, & Patribus antiquis sapientiores. Omissis in hanc rem testimonijs, quæ ab alijs producuntur, unum Augustinum audiamus; ut vel ex his cærimonijs aperte constet, quanta in omnibus etiam ritibus Catholicæ Ecclesiæ nostræ consensus sit cum antiquâ Ecclesiâ, quæ à tempore S. Augustini toto orbe terrarum diffusa, hisce ritibus baptizavit, nec aliunde has cærimonias accepit, quàm ex Apostolicâ traditione.

*CÆRIMONIAE BAPTISMI,
Ex D. Augustino demonstratæ.*

De signo Crucis, quo aqua Baptismatis consecratur.

Per mare transitus Baptismus est, sed quia Baptismus, id est salutis aqua, non est salutis, nisi Christi nomine consecrata, qui pro nobis sanguinem fudit, cruce ipsius aqua signatur. Hom. 27. c. 1. tom. 10. Lib. 4. 50. Hom. Crucis mysterio, rudes catechizantur; eodem mysterio fons regenerationis consecratur. Serm. 19. de Sanctis. Signo crucis consecratur unda Baptismatis, ut eâ diluatur reatus, tanquam in chirographo scriptus. lib. 6. contra Pelag. c. 8. Ecclesia Baptismo, & passionis Christi signaculo liberatur. q. 51. tom. 4. 65. quæst.

*EXORCISMVS,
et exsufflatio Baptizandorum.*

Illud etiam, quod circa baptizandos in universo mundo sancta Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplamur intuitu: Cum sive parvuli, sive juvenes,

juvenes, ad regenerationis veniunt Sacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quàm exorcismis, & sufflationibus Clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur; ut tum verè appareat, quando Princeps hujus mundi mittatur foras. lib. de dogm. Ecclesiast. c. 31. Parvuli propterea catechizantur, & exsufflantur, ac baptizantur, ut Princeps hujus mundi foras mittatur. Verùm opinor, quod eis Baptismo vestro baptizandis minime exsuffletis, ne non imagini Dei, sed diaboli faciatis injuriam. tom. 7. Hypog. lib. 5. circa finem. Accusat Ecclesiam toto orbe diffusam, in quâ ubique omnes baptizandi infantuli, non ob aliud exsufflantur, nisi ut in eis Princeps mundi mittatur foras, à quo necesse est vasa iræ possideantur, cum ex Adamo nascuntur, si in Christo non renascantur. Contra istam fundatissimam veniens veritatem, ne universam Christi Ecclesiam oppugnare videatur, quasi me unum alloquitur. lib. 2. de nuptijs & concup. c. 17. & 18. In veritate, non falsitate, potestas diabolica exorcizatur in parvulis, eique renuntiant; quia per sua non possunt, per corda, & ora gestantum id faciunt. lib. 1. de nuptijs & concup. c. 20. Verùm est, quod antiquitus veraci fide Catholica predicatur, & creditur per Ecclesiam totam, quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exsufflaret, si non eos de potestate tenebrarum & à principe mortis erueret. Lib. 6. contra Pelag. c. 2. Eadem habet Epist. 109. ad S. Sixtum contra Manichæos & Pelagianos, quos Lutherani sequi malunt, quam totam Ecclesiam Catholicam, ad quam B. Augustinus provocat.

*Oleo sacro, et Chrismate baptizati inuncti,
tempore S. Augustini.*

Omnes qui ad salutarem Baptismum consequendum Ecclesia offeruntur, & Chrisma & oleum benedictionis accipiunt, ut jam non vasa vacua, sed Deo plena, & templum Dei esse mereantur. Serm. 206. de temp. Ad omnes Christianos pertinet Unctio, prioribus temporibus autem veteris Testamenti ad duas solum personas pertinebat. tract. 44. in Joan. Id quod pluribus explicat I b. de vita Christiana c. 1, docetque in veteri lege Sacerdotes, & Reges inungi solitos; in Christi verò lege omnes Christianos inungi solitos. Inde subjungit: *Ex Sacramento unctionis hujus, & Christi,*

fit & Christianorum omnium, id est, in Christo credentium, vocabulum descendit & nomen. Eadem repet. lib. c. 40. qq. Evang. Demum Benedicimus fontem Baptismatis oleo Unctionis: huic accedit, quod ter oleo inungimus, quos baptizamus. Quæ Augustini nomine citantur in decret. dist. II. Can. Ecclesiast. ex dictis Basilij.

Abrenuntiatio satanæ.

Ex quâ re nobis factus est adversarius diabolus, nisi ex hac, quia renuntiavimus diabolo, pompis & Angelis ejus? Lib. I. de Symb. c. I. Ubi multis exponit hanc renuntiationem diaboli. Uti & lib. 3. c. I. & concione contra Judæos & Paganos, catechumenos alloquens: *Exspectatur dies judicii, & præsto erit adversarius diabolus: recitabuntur verba professionis nostræ.* Serm. 10. de tempore susceptores baptizatorum alloquens: *Agnosceant se, inquit, fidejussores esse ipsorum, pro ipsis enim respondent, quod abrenuntient diabolo, pompis, & operibus ejus.*

Trinamersio in Baptismo.

Quando in salutari lavacro tertio Christiani merguntur, tunc *Ægyptij*, id est originalia peccata, vel actualia crimina quasi in rubro mari sepehantur. tom. 10. de temp. serm. 91: *Postquam credere promissistis, tertio capita vestra in sacro fonte demersimus: rectè enim tertio mersi estis, quia accepistis Baptismum in nomine sanctæ Trinitatis.* ex hom. S. Aug. 4. de Consecr. dist. 4. Can. 76. Eadem legis serm. 201. de tempore.

Hæc paucis de cærimonijs Baptismi ex Augustino, quas vos Lutherani primum abrogastis, & abiecitistis. Tuum nunc tibi Lutherum, ex ordine D. Augustini profugum Monachum, cum Manichæis & Pelagianis relinquimus. Nobis cum Augustino, & fundatissima Catholica Ecclesia (ad quam Augustinus pro cærimonijs provocat) stare, & sentire placet. Illa pia nobis mater est, quæ nos per Baptismum regeneravit in Christo, unctosque *Chrismate*, nomen Christiani hominis ab utero materno profiteri docuit.

CAPUT VI.

De Sacramento Confirmationis.

Alterum hoc Sacramentum est, quod Catholici ex fide Christianæ religionis profitentur cum Concilio Tridentino sess. 7. can. 1. (quantumvis oblectentur Novatores) ac primum manifestè asserunt ex Scriptura. Etenim ritus & signum sensibile, nempe *manuum impositio*, Act. 8. v. 17. *Imponebant manus super eos*, conjunctâ oratione. v. 15. *Oraverunt pro ipsis*, cum unctione Chrismatis & signo crucis, ut habemus ex Apostolicâ traditione. Confert deinde infallibiliter gratiam Spiritus sancti, ut v. 16. dicitur. *Nondum enim in quenquam illorum venerat Spiritus sanctus, sed baptizati tantum erant in nomine Domini* 7ESV. Tunc *imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*. Similiter Act. 19. rogati discipuli quidam Christi: *Si Spiritum sanctum acceperitis credentes?* Cumque dicerent, se Joannis Baptismo esse baptizatos, eo cognito, respondit Paulus, cum tantum fuisse Baptismum pœnitentiæ, ut in Christum venturum crederent. *His auditis baptizati sunt in nomine Domini* 7ESV, & cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant, celebrando Dei laudes; qui tum temporis effectus & indicia externa etiam, præsentis Spiritus sancti per Confirmationem collati, frequentia erant.

Quâ in re observandum, etsi *manus impositio* tantum memoretur, unctio tamen *Chrismatis* cum signo Crucis conjuncta erat: simul enim dum manus imponebantur, signum Crucis Chrismate formabatur in fronte confirmandorum, idque ministerio manus Episcopalis. Atque id quàm necessarium simul fuerit, ostenditur Act. 8. v. 14. ex eo, quod primarij Apostoli *Petrus & Joannes*, tantum laboris & itineris susceperint, ut Ierosolymis irent Samariam, ad *Spiritum sanctum*, hoc ritu *Confirmationis*,

tionis, Samaritanis impertiendum, quos *Philippus Diaconus* baptizaverat; poterant enim aliàs orare pro ipsis Ierosolymæ manentes.

Porro materiam, quam ex Traditione & Patribus constat fuisse Unctionem oleo in fronte factam in modum Crucis, deducit *S. Ambrosius, Anselmus, Theodoretus* ex 2. Corinth. 1. v. 21: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus: qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* *Cyrillus* præterea & *Augustinus* ex 1. Joan. 2. v. 27: *Unctio quam accepistis ab eo, maneat in vobis.* Mandatum enim etsi expressè non addatur, evidenter tamen colligitur ex citatis locis. Nunquam enim Apostoli tam confidenter, & ordinariè imposuissent manus ad gratiam Spiritus S. communicandam, nisi id Christus præcepisset: cum scirent, non posse ullum hominem instituere cærimoniam, ad quam infallibiliter Spiritus sancti gratia sequeretur. Ex his ergo conficitur, Confirmationem esse Sacramentum: Est enim ritus externus, qui habet mandatum, & promissionem gratia ex institutione Christi, ut Sacramentum in genere definit etiam *Apologia Augustinæ* confessionis.

II. Asseritur testimonijs Pontificum, ex primis post Christum sæculis. *Clemens Rom.* in Epist. 4: *Omnibus festinandum est sine mora renasci, & demum consignari ab Episcopo, & septiformem Spiritus S. gratiam recipere.* hic Confirmationem conjungit Baptismo. *S. Urbanus* Epist. decretali: *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum, Spiritum S. post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur.* *Cornelius* Papa & Martyr, Epist. ad *Fabianum* Antiochenum, apud *Euseb.* lib. 6. c. 33: *Non fuit signaculo Chrismatis consummatus, unde nec Spiritum S. potuit promereri.* *Melchades* Papa & Martyr, ab Hispaniæ Episcopis rogatus, utrumne majus esset Sacramentum, Baptismus, an Confirmatio? respondit his verbis: *Scitote utrumque magnum esse Sacramentum.* Atque in uno majus esse Baptismo, quod non nisi à summis Sacerdotibus, id est, Episcopis conferatur. *Eusebius* Papa in Epist. 3: *Manus, inquit, impositionis Sacramentum magnâ veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis Sacerdotibus:* id ex actis Apostolorum ostendit. Vixit autem *Eusebius* Papa temporibus *Constantini Magni* tom. 1. *Concil. Parisiensium.* His accedit *S. Leo* Papa Epist. 86. *Damasus* Epistol. 4. *Innocentius* 1. Epist. ad *Decentium* c. 3.

III. Asse-

III. Afferitur testimonijs aliorum Patrum, *Dionysius Areopagita* lib. de Eccl. Hierarch. c. 2. parte 2. & c. 4. v. 3: *Qui sacratissimo regenerationis mysterio consecrantur, adventum Spiritus S. consummans unguentis unctio elargitur.* *Iustinus* q. 137. scribit: *Peraetis mysterijs Baptismi consignari fideles sacro unguento.* Eadem habet *Origenes* Hom. 8. in Levit. & hom. 9. *Cyrillus* in Mystagogis catechesibus scribit de tribus Sacramentis: *Baptismo, Confirmatione & Eucharistia*; quæ neophyti eodem die percipere soliti. Eadem legis apud *Nazianzenum* orat. in S. Lavacrum; *Theodoretum*, comment. in c. 1. cantic. *Amphilochius* in vita S. Basilij inquit: *Baptizavit Maximinus Episcopus Basilium, & vestivit vestibus albis, atque ungens oleo chrismatis, tradidit eis vivificam communionem.* *Cyprianus* lib. 5. Epist. ult. *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate esse unctus Dei, & gratiam habere in se Christi possit.* Et lib. 2. Epist. 1. *Tunc demum plenè sanctificari & esse filij Dei possunt, si Sacramento utroque nascantur.* *Eusebius Emisenus* in serm. de Pentecoste: *Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi descendit, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam.* *Pacianus* lib. de Baptismo; *Lavacro purgantur peccata, Chrismate Spiritus sanctus superinfunditur.* *Augustinus* libro 2. contra Petilianum c. 104: *Sacramentum Chrismatis in genere visibilium signorum sacrosanctum, sicut ipse Baptismus.* Et paulò post: *Visibile & sanctum Sacramentum* appellat. Lib. 15. de Trinit. c. 26. Apostolorum exemplum confirmat, adducendo testimonium ex c. 8. Act. Apost. ex quo & Catholici afferunt tom. 4. quæst. 42: *Ante ascensum Dominus formam discipulis dedit, quomodo accipere deberent baptizati Spiritum sanctum, quod nunc ab Episcopis custoditur.* Et paulò post: *Non pertinet ad omnes credentes, sed Episcopos tantum, ut baptizatis per manus impositionem dent Spiritum sanctum.* Longum cætera loca adducere.

IV. Afferitur ex Concilijs: *Elibertino* c. 38, *Arelatensi* I. can. 8. sub Sylvestro Papa celebrato, *Arelatensi* II. sub eodem Papa can. 17. Utrouque hoc Concilio, jubetur Baptismus non repeti in hæreticis, si legitime baptizati cognoscantur; sed tantum per manus impositionem & Chrisma recipi in Ecclesiam.) *Laodiceno* can. 7. jubentur Novariani eodem modo recipi in Ecclesiam. Quare falluntur, qui Confirmationem ex *Meldensi* concilio primum deducunt, cum hæc Concilia ante illud celebrata sint.

Demum

Demum Traditione monstratur, quæ tum ex Concilijs, & Patribus; tum ex praxi Ecclesiæ, & tot sæculorum usu evidens est. Quapropter Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, qui hujus Sacramenti veritatem poscebant, respondit: *Exigis, ubi scriptum sit? In Actibus Apostolorum. Sed etiam si Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus, instar præcepti obtineret.*

Vides jam Nifani, quàm fallò septenarium Sacramentorum numerum inter errores Pontificios & Catholicorum reponas, quos constat hoc Sacramentum secundo loco numerare, eò, quòd post Baptismum olim dari consueverit. Sed quare ad Carolum Magnum hîc non provocasti? Vidisti opinor, Carolum Magnum ex hujus Sacramenti professione Catholicum esse, seu *Papistam*, ut nos soles appellare; aut certè non legisti Monumenta Caroli Magni, quare necesse est, ut ego tibi sistam.

Confirmationis Sacramentum à Carolo Magno creditum, assertumque.

Ordiamur à Pipino Rege, ac Patre Caroli Magni, ejusque patru Carolomanno religiosissimo Principe, quorum auctoritate, consilio, & ope, D. Bonifacius collapsam Ecclesiæ disciplinam per Germaniam instauravit. I. Igitur Confirmationis Sacramentum discas ex Epistola 7. Gregorij III. Pontificis ad Bonifacium, quâ scribit, & commendat in hæc verba Confirmationem: *Qui in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem, & sacri Chrismatismis unctionem confirmari.* Quod & gnauiter præstitit D. Bonifacius. Hinc in Concilio Germanico Ratisbonæ vel Augustæ celebrato, Can. 3. inter cætera ab illo statutum: *Ut quandocunque jure Canonico Episcopus circumierit Parochiam ad confirmandos populos, Presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum, cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet, & in Cœna Domini semper novum Chrisma accipiat ab Episcopo.* Idem Canon cum cæteris in Concilio Liptinensi receptus, præsentem semper Carolomanno. Idem in statutis D. Bonifacij leges ex ejusdem Epistola 105. ad Cudbertum Archiepiscopum tom. 17. Concil. Parisiens. editionis regię: *Statuimus,*

K K K

tuimus, ut singulis annis unusquisque Episcopus parochiam suam circumeat populum confirmare, & plebem docere, investigare, & prohibere paganas observationes, vel omnes spurcicias Gentilium. Quin ipse Bonifacius per omnem vitam tam sedulus fuit in hoc Sacramento administrando, ut pridie Martyrij convocarit populum Christianorum in Frisiam, ad quem dum pro Confirmationis Sacramento administrando accederet, obrutus à barbaris, cum suis Sacerdotibus & Clericis occiditur, uti in vita ejus apud Othlonum, & Serrarium memoratur lib. 3. c. 26. Dies, inquit Othlonus, appropinquabat, qui ad eandem Confirmationem statutus erat; cumque dies appropinquasset, omnes quasi filij à Patre expectabant ad accipiendam Spiritus S. gratiam. Jam ab ipso Carolo, quot statuta, & testimonia? Lib. 6. Capitularium cap. 83: Omnes maximam curam habeant, ne sine Confirmatione Episcopi quis vitam finiat, animaue periclitetur. Cap. 174. eodem libro: Annuntient Presbyteri populis, ut quam citius potuerint, suos infantulos ad confirmandum Episcopo presentare faciant. Lib. 7. c. 299: Precipimus, ut ad accipiendum, per manus Pontificis impositionem, Spiritus sancti donum sollicitè, & devotè omnes concurrant, & Episcopo suo, quæ necessaria sunt, fideliter ministrent. Lib. 7. cap. 93: Statuimus, ut singulis annis unusquisque Episcopus parochiam suam sollicitè circumcat, populum confirmare, & plebes docere, & prohibere paganas observationes. Quæ Carolus ex Concilio Ratisbonensi D. Bonifacij transumpsit. Idem cap. 109. repetitur. Lib. 4. Capitularium, in Additionibus Caroli, commendat Confirmationem cum chrismate. Omitto, quæ Carolus lib. 1. c. 99. alijque in locis toties præscribit Presbyteris, ut in cœna Domini oleum ab Episcopo consecratum procurent, & diligenter servant clausum. Lib. 7. c. 310: Chrisma ab Episcopis petatur à Presbyteris, idque juxta Canones, & secundum morem Romanum, quod in cœna Domini conficitur, Lib. 5. c. 80. Et in Concilio Moguntino Can. 27: Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicine donare præsumant; quod si fecerint, honore priventur. Quæ deinde lib. 5. c. 5. de Patriniis Confirmandorum; Quæ lib. 7. c. 319. ex Concilio Arelatensi & Laodicensi supra relatis decernit; ne videlicet hæretici rectè baptizati denuò baptizentur, sed tantummodò per manus impositionem ab Episcopo factam recipiantur in Ecclesiam; quod chrismatis unctione in Sacramento Confirmationis fieri debere docet Arelatense II. Concilium.

Demum

Demum in hanc rem nihil testatius, quàm quæ suprà de Chorepiscopis relata sunt: ijs enim, quòd veri Episcopi non erant consecrati, omnino tot legibus Carolinis prohibitum, ne *Chrisma* conficiant, ne per impositionem manus Spiritum S. tradant, quod hæc Pontificum & Episcoporum sine. Lib. 7. Capitularium c. 310. & cap. 328: Sed qua Presbyterorum sunt tantummodo agant. Lib. 7. c. 310: Et si quam consecrationem aut Confirmationem fecerint, ab Episcopis canonicè reformatur. Lib. 6. c. 284. causam huius exponit Carolus ex priscis Pontificum & Patrum decretis lib. 7. cap. 318: Quòd Chorepiscopi illi ex ordine LXX. discipulorum & Presbyterorum sint, ut sacri Canones testantur, quos nunquam Spiritum paracletum tradidisse novimus. Accedit Epistola ad Albinum: Baptizatus suscipiatur ab ipso, à quo suscipiendus est; si verò Episcopus adsit, statim confirmari eum oportet Chrismate. Et mox: Id enim solum Episcopis debetur, qui tradunt Spiritum paracletum baptizatis.

Satis nunc vidisti, opinor, quæ Ecclesiæ Catholicæ, quæ SS. Patrum, quæ Caroli Magni sententia sit de Sacramento Confirmationis? Ac tamen si Carolus Sacramenti nomine non exprimat, rem tamen huius Sacramenti ubique professus est, nec aliter quàm à Patribus & Ecclesia Catholica Sacramentum accepit, Sacramentum tradidit. Et verò si Confirmationem detrectas Sacramentum agnoscere; cur tam celebrem in Ecclesia ritum in Scriptura fundatum, & ab ipso Apostolorum ævo toto orbe Christiano frequentatum, & inde ad nos perductum abiecit ex Ecclesia vestra? Saltem inter cærimonias vestras retinere oportebat, quarum multas nobiscum communes habetis. Sed causa in promptu est: Videbat nimirum Lutherus se Episcopum non esse, nec Ecclesiam suam Episcopos habere posse; idcirco omnia quæ ab Episcopis dependent munia, ac Sacramenta abiecit, omnium qui ante ipsum fuere audacissimus. Tamen ex priscis hæreticis non defuerint, qui Chrisma, & Chris-matis Unctionem abjicerent; à quâ tamen Unctione in Baptismo, & Confirmatione acceptâ, teste S. Augustino, cæterisque Patribus, *Christiani* etiam appellantur.

CAPUT VII.

De Eucharistia Sacramento, et Transubstantiatione.

Eucharistiam verè ac propriè Sacramentum esse Lutherani juxta ac Catholici profitentur. Habet enim ritus, Matth. 26. *Cenaribus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis.* Qui ritus ab alijs quoque Evangelistis, & Apostolo 1. ad Cor. 11. describuntur. Habet & institutionem Christi & mandatum: *Hoc facite*, & Joan. 6: *Nisi manducaveritis &c.* Habet & promissionem gratiæ, Joan. 6: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Duæ cum primis contra Sacramentum Eucharistiæ hoc sæculo sunt hæreses: Prima est, *Calvinistarum*, & *Zwinglianorum*, negantium verum Christi corpus esse præsens in Eucharistia; nec aliud in hoc Sacramento agnoscunt, quàm figuram corporis Christi, qui ob id *sacramentarii* dicuntur. Altera est *Lutheranorum*; docent illi quidem corpus Christi esse præsens in Eucharistia, in eoque ex parte cum Catholicis adversus *sacramentarios* conveniunt: verùm ex alterâ parte docent, unâ cum corpore Christi manere substantiam panis, & cum sanguine Christi substantiam vini, negando *transubstantiationem*. Ideò *Impanistæ* passim vocantur. Hæc nunc illa controversia, quam hîc multis nobis movet & recoquit Nifanius. Ac tametsi fateatur, nihil se in Caroli Magni libris reperire, ex quo *Transubstantiationem* oppugnet, id tamen multis conatur probare ex hæresis suæ dogmate.

I. Primus harum hæreseôn auctor *Berengarius*, notus in Ecclesia hæresiarcha, qui tres potissimùm hæreses docuit, quibus parens fuit præcipuarum hujus temporis sectarum; uti hæc *Guidmundus*, *Landfrancus*, *Algerus*, eorumque temporum scriptores, unâ cum Concilijs tradiderunt. I. Docuit, *parvulos non esse baptizandos*. Quo dogmate parens fuit Anabaptistarum. II. Docuit, *corpus Christi non esse verè præsens in Eucha-*

Eucharistia, sed tantum ut res significata per signum, & figuram. Quo dogmate, post iconomachos, aliosque, sacramentariorum parens fuit. Verum postea convictus erroris hujus, damnatusque in Concilio Romano, docuit post alteram palinodiam, *Corpus Domini esse quidem verè præsens in Eucharistia, sed simul cum pane & vino*. Quam subtiliorem suam sententiam jactare solitus. Hoc verò dogmate Berengarius auctor Lutheranorum, qui corpus Christi præsens docent in pane, sub pane, & cum pane. Itaque ut Catholici docent *transubstantiationem*, quòd factâ consecratione, substantia panis & vini esse desinat; ita Lutherani docent *consubstantiationem*. Hæc nimirum illa pervulgata controversia, quam tot præstantes Theologi exactissimè pertractarunt, & quæstio profectò quæ supra plebei Prædicantis ingenium est. Ideo nihil reperio in tuo hoc scripto, quod à Calvinistis, quos ex hoc dogmate fratres habetis, non multo versatius sit motum, & à nostris multo verius sit confutatum; si modò Bellarminum, Vasquez, Suarez, Becanum, & quos ipse citas Theologos, perlegere lubeat.

II. Fundamentum Catholicæ veritatis est in Scriptura, ex quâ Concilium *Lateranense* sub Innocentio III, ut refertur c. *Firmiter*; & *Tridentinum* sess. 13. cap. 4. his verbis definit: *Quoniam Christus redemptor noster, corpus suum id, quod specie panis offerebat, verè esse dixit; idèd persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuò sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis ejus, quæ conversio convenienter & propriè à sancta Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata*. Quibus Concilij verbis, non modò veritas, sed fundamentum ex quo hæc tractat, continetur. Fundamentum autem sunt verba consecrationis. Enimverò dum Christus accepit panem, dixit: *Hoc est corpus meum*; pronomen demonstrativum hoc absolute, & sine restrictione positum, denotat nobis totum illud substantiale, quod sub accidentibus continetur: si verò simul contineatur substantia panis, & Corpus, non potest simpliciter dici: *Hoc est Corpus meum*: quia Corpus non est tota substantia contenta; dicendumque esset, *Hoc est Corpus & panis*: cum neutra pars seorsim sit totale contentum. Sicut ostenso lapide, non possum dicere, *hoc est materia*, aut *hoc est forma lapidis*, etsi utraque pars contineatur sub accidentibus

lapidis; cum neutra seorsim sit totale contentum. Similiter sicut de vase, in quo *mel*, & *vinum* continetur, non bene dico, *hoc est mel*, sed, *mel & vinum*. Secundò si ex duabus substantijs alterutra demonstranda esset, potius panis demonstrandus fuisset à Christo, quàm Corpus; quòd species & accidentia sensibilia per se primò, & connaturalius denotent propriam substantiam, quæ est panis, quàm alienam, quæ est *Corpus Christi*: atque ita panis diceretur esse corpus Christi, quod est fallissimum. Aliud est, si de vase pleno dicas, *hoc est vas vini*, seu, *hoc est vinum*; eò quod accidentia dolij seu vasis duplicem habeant respectum, alium *naturalem* ad substantiam ligni, alium *artificialem* ad continendum vinum, ad quod ex communi usu aptatur figura hæc. At longè alia ratio est in accidentibus panis, & vini, quæ neque ex natura suâ, neque ratione figuræ sunt apta aut facta ad continendam substantiam Corporis aut Sanguinis Christi.

Igitur uti Ecclesia Catholica ex simplici, & aperto verborum sensu, *Hoc est corpus meum*, contra sacramentarios asserit præsentiam Christi in Eucharistia; ita contra Lutheranos asserit *Transsubstantiationem*. Hæc paucis, quæ planissimè explicata leges apud Bellarminum, Suarez, Vasquez, & omnes Theologos.

III. Hoc idem SS. Patrum fuit fundamentum, hæc eadem sententia planissimis eorum verbis nobis relicta, quos inter Cyprianus sermone de Cœna Domini: *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non eff. ie, sed naturâ mutatus, omnipotentia verbi factus est caro*. Quid clariùs dici poterat? Cyrillus Catech. 4: *Aquam aliquando mutavit in vinum, & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit?* Ambrosius lib. de initiandis c. 9: *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit, majoremque vim esse benedictionis, quàm naturæ; quia benedictione etiam natura ipsa mutatur*. Gregorius Nyssenus in orat. Catech. c. 37: *Rectè verbo Dei sanctificatum panem, in Dei verbo Corpus credimus immutari*. Chrysost. Hom. 83: *Non sunt humana virtutis opera proposita, nos ministrorum locum tenemus, qui verò sanctificat ea, & immutat, ipse est*. Augustinus serm. quem citat Beda in c. 10. 1. ad Corinth. 1. *Non omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi, fit Corpus Christi*. Quo dicto advertas, non dixisse Augustinum: *Panis est Corpus Christi*, (ut Lutherani volunt,) sed

sed, sit *Corpus Christi*, quæ verba mutationem significant. Pari claritate *Augustinus* serm. 28. de verb. Domini: *Ante verba Christi, quod offer-
tur, panis dicitur; ubi verba deprompta fuerint, jam non panis dicitur, sed
Corpus appellatur.* *Cyrillus Alexand.* Epist. ad Calesyrium: *Ne horreamus
Carnem & Sanguinem appellare apposta sacris altaribus: condescendens
Deus nostræ fragilitati, influit oblati vim vite, convertens ea in veritatem
propria Carnis.* *Eusebius Emisenus* serm. de corpore Domini: *Quando
benedicenda verbis celestibus Creatura sacris altaribus imponuntur, ante-
quam invocatione Numinis consecrentur, substantia illic est panis & vini;
post verba autem Christi, Corpus & sanguis Christi est. Quid mirum est
autem, si ea, quæ verbo creare potuit, possit creata convertere?* *Theophyla-
ctus* in c. 6. Joan. *Transformatur arcanis verbis panis ille, per mysticam be-
nedictionem, in Carnem Domini.* Hunc in modum producit *Bellarminus*,
Suarez, *Valentia* q. 3. p. 3, *Vasquez* disp. 80. c. 3, *Gualterius* in eruditâ
Chronologia sua, *Coccius*, alijque per omnes ab Apostolis ætates ad
Lutherum usque testimonia Patrum, in quibus, *Mutatio*, *Conversio*,
Transformatio, & *Transmutatio* exprimitur, & panis in Corpus Christi,
& vini in Sanguinem conversio asseritur. Quibus verbis idem Patres
significant, quod Ecclesia Transubstantiationis nomine, & claritatis
causâ appellat. Res eadem, etsi verba diversa. Et quid de nomine con-
tendimus, cum rem ipsam habeamus? Ita *Homousios*, & *Theotocon*,
aliaque nomina, nova aliquando, cum res antiqua, & veritas ante no-
mina esset.

Ad hæc Patrum testimonia nihil aliud respondet *Nifanius*, quàm
Scripturæ inhærendum esse, quæ accidentalem tantum mutationem, non
substantialem nobis tradit. Enimverò tu præclarus nobis hîc interpres
es! cum accidentia non mutantur: manent enim species ut ante, nisi om-
nium oculos fallere velis. Et quis Patrum accidentalis mutationis uspi-
am meminit? qui tam expressè mutationem panis in Corpus Christi, &
vini in Sanguinem tradunt. Posses tu eâdem explicatione transire ad sa-
cramentarios, & tollere nobis omnem Christi præsentiam in Eucharistia,
uti in hac causa fratres estis. *Quid communicabit cacabus ad ollam?* in-
quit *Ecclesiasticus* c. 13, *quando enim se colliserint, confringetur.* *Plutonis*
una olla est, in qua coquitis has hæreses vestras.

IV. Ne de sensu *Scripturæ* & SS. Patrum dubium esse possit, acce-
dunt

dunt Concilia, quorum primum est *Romanum* sub Nicolao II. anno Christi M LX. in quo convictus Berengarius, abjuravit hæresin *sacramentarium* de præsentia Christi in Eucharistia. Secundum est *Romanum* sub Gregorio VII. anno Christi M LXXIX. in quo denuò convictus abjuratâ vestrâ hæresi professus est panem & vinum substantialiter converti in Corpus & Sanguinem Christi. Omitto hic *Vercellensem*, & *Turonensem* Synodos, in quibus idem Berengarius Patriarcha vester damnatus est. Tertium Concilium generale est *Lateranense* sub Innocentio III. celebratum anno M CC XV, quo dogma hoc Catholicum nomine *Transsubstantiationis* confirmatum est, ut ipsi agnoscitis. Interfuerunt autem huic Concilio cum Pontifice & Cardinalibus tam Græci, quàm Latini Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi quadringenti octoginta, præter Abbates, Prælatos, & Legatos Orientis, & Occidentis Imperatorum, Legatosque Regum Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, aliorumque. Quartum est Concilium *Romanum* generale, celebratum anno Christi M CD XIII, quo damnatus est hic *Joannis Wiclefi* articulus: *Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis, manet in Sacramento altaris.* Quintum Concilium generale est *Constantiense* anno Christi M CD XIV, quo hæc *Wiclefi* hæresis rursus damnata est, & quidem à Martino V. vero ac legitimo Pontifice. Sextum Concilium generale *Florentinum*, in quo ex consensu Græcorum & Latinorum Patrum data est instructio Armenis, interque cætera hæc de Eucharistia instructio: *Substantia panis in Corpus Christi, & substantia vini in Sanguinem convertuntur.* Lutherani, cum hoc judicio Græcorum se perculsos viderent, miserunt postea *Augustanam* suam confessionem ad Patriarcham Constantinopolitanum, pro censura & approbatione suæ doctrinæ, & cum primis articulum X. de *Cæna Domini*. Sed quale responsum accipere ad perpetuam suorum confusionem? Multa, rescripsit Patriarcha, in hac parte de vobis referuntur, quæ nobis nullo pacto probari possunt. Ecclesia igitur sancta judicium est: in sacra Cæna post Consecrationem & benedictionem panem in illud ipsum Corpus Jesu Christi, vinum autem in sanguinem virtute Spiritus sancti transire ac immutari. Appellat Nifani cum suis ad Orientalem Ecclesiam, ex quâ hoc judicium oportebat te primum adferre, adeò inimici etiam & Schismatici sunt iudices nostri. Accedit postremò Concilium Tridentinum generale cujus sententiam supra

præretuli. Adducis tu quidem multa testimonia scriptorum per varias ætates, verum si ea conferas cum testimonijs Patrum, Bellarmino, & Gualterio, Coccio, alijsque adductis, prorsus contrarium reperijs: & quæ citas, contra te faciunt, ut legenti patebit. Optarem ego vel unum Concilium produci, quo vestra hæc doctrina, tam expressè exfertèque definiretur, quàm hoc Catholicum dogma assertum sit; id quia non potuisti, silere maluisti, & calumniari. Interim audiamus, quæ præterea proferas.

Objicis I ex Scriptura, *Calvini* telum 1. Cor. 10. *Panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Centies hoc audivimus, & centies responsum est: *Eucharistiam* ratione accidentium externorum vocari *panem*, quem species exhibent: sicut Angeli vocantur sæpe viri, & juvenes, *Act. 1. Marc. ult.* Vel *panem* vocari in sensu diviso, ratione termini à quo, quòd ante consecrationem verus panis extiterit: uti Gen. 2. Eva vocatur *os Adæ*; vel more Hebræo, quo quivis *cibus* appellatur *panis* 4. Reg. 6. v. 22. *Joan. 6. v. 31. & 41.* Eadem responsio est ad illud *Matth. 26. & 1. Cor. 11. Accipit panem, & fregit, ac dedit discipulis suis.* Constat enim, Christum non modò accepisse, & dedisse panem, sed etiam dixisse: *Hoc est Corpus meum.* Ante enim panis erat, post consecrationem vero Corpus Christi.

Objicis II Synodum Nicænam II. in qua *Act. 6.* Gregorius Neocæsariensis Episcopus dicit, *Eucharistiam esse imaginem Christi.* & Hoc argumentum, si quid valeat, æquè Lutheranis, quàm Catholicis solvendum est contra Calvinistas. Respondet II Sirmondus in notis, Gregorium Episcopum id recitasse ex sententia iconoclastarum, uti sanè res est. Quare Patres in illo Concilio non minus hanc hæresin, quàm cæteras iconomachorum damnarunt. Ita enim Patres illi *Act. 6. Nullus aliquando tubarum Spiritus, Sanctorum Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incruentum Sacrificium nostrum, quod est in commemoratione Christi Dei nostri, dixit imaginem Corporis ejus.* Subditur deinde: *Non dixit, accipite & comedite imaginem Corporis mei, sed manducate Carnem meam, Corpus meum, quod per Sacerdotem offertur in Sacrificium.* Patrum reliquorum sententiæ, in hæc verba accessit ipse Gregorius Episcopus: *Acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite, & comedite in remissionem peccatorum, Hoc est Corpus meum. Simi-*

L L L

liter

liter & calicem tradens dixit: *Hic est Sanguis meus.* Demum concludit: *Eucharistia panem, non ut falsam imaginem naturalis carnis, per Spiritus S. adventum sanctificandum, divinum Corpus fieri voluit, mediante Sacerdote.* Græcè, *Σῶμα εὐδόκησε γίνεσθαι μεσσιτεύοντος ποιημένον ἱερέως.* Demus etiam imaginis nomen hic interseri, quid inde? quando Christus ipse filius Dei etiam *figura substantia ejus* dicitur Hebr. 1. nec propterea naturalis & verus Dei filius esse desijt. Hinc et si Patres aliquando dicant in Eucharistia esse *figuram*, *signum*, & *imaginem* Corporis Christi, non idèd favent hæreticis; quia nusquam dicunt esse meram & vacuam figuram, quæ veritatem rei excludat. Quo in genere potest consistere signum & imago cum veritate rei. Sic bonus color est signum præsentis sanitatis, & chirotheca exprimit figuram manus: sic Baptismus est representatio sepulturæ Christi ad Col. 2. nec tamen ideo verus Baptismus esse desinit. Joannes Baptista erat Propheta, & plusquam Propheta. Ita Eucharistia et si figura dicatur, plus tamen quam figura est, quia continet Christum, quem sub specie panis significat. Sed hujusmodi argumenta dum movet Nifanius, Calvinistam agit, non Lutheranum. Lege Concilium hoc, & discite ex eo Sacrificium verum, Sacerdotis potestatem in consecrando, & conversionem panis in Corpus Christi.

Objicis III. ex Patribus Theodoretum Dial. 2. *Neque enim mystica symbola post sanctificationem propriam naturam exuunt, sed permanent in priori substantia, & figura & forma, & visibilia & tactilia sunt.* Addit Græcè, *μένει ὃ πρὶν πρῶτον εἶδος.* *Hic locus*, inquit, *sudes est in oculis Jesuitarum.* Quæ tibi hic somnia fingis? Ex cubito tuo, aut crasso Lutheri cerebro hoc argumentum profluxit. Quid Jesuitas fatigas? cùm Cardinalis Peronius contra Plessæum, alijque hunc locum excusserint. Omisissis igitur aliorum explicationibus, & Theodoretum loqui de speciebus & accidentibus, & innatis proprietatibus panis, quales sunt sapor, ac similes, quibus naturæ & substantiæ nomen tribuitur, etiam à Chrysostomo, Gelasio, Ephremo, dum de hoc Sacramento agunt: uti præter Jesuitas ostendit Baronius ad annum Christi 496, in obitu Gelasij. Cæterùm, his Patribus, oppone Patres, quos supra adduxi, horum testimonia tu præteris, quemadmodum mos vobis est cum nocturnis obscuræ sectari, & clara apertaque fugere.

Objicis

Objicis IV. Olim in Ecclesia Constantinopolitana mos fuit, post Eucharistiae celebrationem pueris relictas particulas dare teste Evagrio lib. 4. hist. c. 35. Nicephoro Cal. lib. 17. c. 28. uti & in *Matifconensi* Concilio II. legitur, quod can. 6. dicit: *Innocentes pueros ad Ecclesiam fuisse adductos, & inducto eis jejunio, reliquias Sacrificiorum post peractam Missam vino conspersas percepisse.* Quod & in *Turonensi* can. 19. sub Carolo Magno habito legitur. At hi pueri, inquit, ad ipsam mensam Domini non admittebantur, ergo panem relictum pro communi pane habuerunt. Quis te cum pueris non rideat? qui Calvinistam agis, dum Lutheranum agere vis, nudum panem ex Eucharistia fabricando. Imò si communis panis fuit, quid ergo jejunio dispositi? Unde communis sententia est, ut ex *Turonensi* mox audies, pueros hosce participasse de Eucharistiae Sacramento. sin minus, nihil probas contra nos, qui de pane Eucharistico in Corpus Christi mutato hinc agimus. Tu autem vide, quomodo ex hoc probetur communio sub una specie contra Lutheranos, praesertim cum *Turonense* Concilium Can. citato dicat: *Presbyteri omnino admonendi sunt, ut cum sacra Missarum solemnia peregerint, atque communicaverint, pueris aut alijs quibuscumque personis adstantibus Corpus Domini indiscrete non tribuant.* Nulla hic mentio fit communicati calicis, ut vel inde etiam Catholici Communionem probent sub una specie. Nam si vino conspersus Eucharisticus panis est datus pueris, certè sub una specie pueri communicarunt.

Objicis V. Scotum, quod is dicat in 4. dist. 11. q. 3. etsi panis simul cum corpore Christi maneat, contentum sub accidentibus, posse nihilominus verè dici, & demonstrari hoc ens, sive hoc Corpus meum contentum sub signo isto visibili. Respondet Bellarminus: Scotum dicere, potuisse Deum efficere, ut in Sacramento verè adesset Corpus Christi cum pane; & si hoc fecisset, mysterium futurum fuisse facilius, & minus miraculi in se continere: quod etsi quidam concedant fieri potuisse, alij tamen negant, sed ea res ad fidem non spectat. Secundò dicit *Scotus*, non extare locum ullum Scripturae tam expressum, ut sine Ecclesiae definitione evidenter cogat admittere *Transubstantiationem*. Quod omnino non improbabile censet Bellarminus, si de protervo agatur. Obnixi interim alij *Scoto*, id aliter cum D. Thoma, ut dixi, clarè revinci volunt ex verbis Christi; argumentis certè, quæ nunquam à Lutheranis & novatoribus

soluta sunt; neque excusant probantve *Scotum*, quod scripserit, ante *Lateranense* Concilium non fuisse dogma fidei *Transsubstantiationem*: quippe qui Concilium *Romanum* sub *Gregorio VII.* in quo hæc Berengarii hæresis damnata est, consensumque Patrum non legerit. Tertio dicit *Scotus*, ex duobus sensibus quos Scriptura habere posset, Ecclesiam delegisse & declarasse illum, qui *conversionem substantia panis in Corpus Christi, & vini in Sanguinem* docet: quod idem Spiritus, qui Scripturam dictavit, etiam per Ecclesiam declarat verum sensum. Id si Lutherani cum Scoto profiteri velint, nulla erit controversia inter nos & ipsos. Similiter *Durandus, Occam, Paludanus*, quos citas rationi *Scoti* inhaerentes, non ex verbis Christi dilucidè satis, sed ex Ecclesiae definitione *Transsubstantiationem* evidenter haberi dicunt. Solus *Petrus de Alliaco Cameracensis*, longius progressus, sensit *Transsubstantiationem*, nec ex Scriptura, nec ex definitione Ecclesiae evidenter colligi; sed nullius, utinquit Vasquez, eruditionis Theologus: quamvis tamen *Cameracensis* hic *Transsubstantiationem*, Patrum magis doctrinæ, & communi Ecclesiae iudicio conformem asserat. In quo quantum vos Lutherani disceditis etiam ab hoc ipso Scriptore!

Igitur in quo omnes Catholici cum *Scoto* conspirant, & in quo deum firmissime standum, & unice acquiescendum sit, est iudicium Catholicæ Ecclesiae, quæ est columna, & firmamentum veritatis; ex huius iudicio, & declaratione infallibili, *Transsubstantiatio* nobis est dogma fidei nostræ; perinde ut cætera, quæ ab Ecclesia in Concilijs Oecumenicis per singula ferè sæcula contra hæreticos sunt decisa: non quod Ecclesia novos fidei articulos faciat, ut vos fraudulenter populo persuadetis, sed quod controversa fidei dogmata quoad nos declaret, quæ tamen ante, & in se semper fuere æquè vera fidei dogmata. Quæ de re lib. I. c. 7. supra relatum est.

Vestra autem Ecclesia Lutherana, cum prorsus contrarium doceat, optarem ego scire, utrumne iudicium vestræ Ecclesiae fallibile sit, an infallibile? si fallibile? prorsus illi me committere nec possum, nec debeo, relictis cum primis tot Patrum sententijs, & tot Conciliorum decretis: Si infallibile? ergo jam datur aliud principium infallibile præter Scripturam, quod hætenus negastis. Agitur enim hic non de materiali Scripturæ, sed formali; id est, de sensu horum verborum Christi, *Hoc est*

Corpus

Corpus meum, non secus contra vos de *Transubstantiatione*, ac contra *Sacramentarios* de præsentia Christi in Eucharistia. Hic si tu nos sine vero iudice controversiarum expedire possis, magnum profectò nobis laborantis huius sæculi eris oraculum. Quanquam non aliud hic à te expectem, quam quod S. Augustinus scripsit Epist. 56: *Omnium hereticorum, quasi regularis ista temeritas, conari auctoritatem stabilissimam fundatissima Ecclesia, quasi rationis nomine & pollicitatione superare.*

CAPVT VIII.

De Communionem sub utrâque specie.

ALteram hanc de Eucharistia controversiam attexuit hic nobis adversarius. Celebris quidem illa, ac nescio, an apud plebem ulla plausibilior, quæ jam à centum annis cum exortâ Lutheri hæresi agitata, & innumeris scriptorum Catholicorum libris discussa, decessaque est.

I. Quâ in re id primò statuendum, non esse quæstionem inter nos & Lutheranos: *an Communio sub utrâque specie aliquando fuerit in usu?* Id enim, inquit Vasquez, Suarez, & cæteri omnes, negari non potest. Quare id utrò largimur, quando primis Ecclesiæ sæculis modò sub unâ, modò sub utrâque specie Eucharistia communicata populo, ut cujusque Ecclesiæ, Regni aut Provinciæ mos, & consuetudo ferebat, donec tandem una species per Occidentis Ecclesias consuetudine introductâ, legis instar obtinuit, ut Patres in Concilio *Constantiensi* profitentur. Nulla interim primis sæculis, licet alibi sub una, alibi sub utraq; specie daretur communio, inter Ecclesias lis, nulla inter Episcopos & Pastores ob id dissensio, nulla partis alterius condemnatio, nullum schisma, nulla hæresis; quod satis intelligerent Ecclesiæ Pastores, & Doctores, nihil hic agi contra institutionem Christi, nihil contra divinum præceptum, sed id cuique Ecclesiæ liberum relinqui. Et mirum, si quid hic erroris, & fraudis in sub-

L L L 3

tracto

tracto calice contra divinum mandatum intervenisset, (ut Lutherani ob-
tendunt,) id à nullo Concilio, à nullo Episcopo, à nullo unquam Docto-
re animadversum fuisse, aut Ecclesiam tam diu à Spiritu S. desertam fuis-
se, maximè si utraque species, (ut Lutherani contendunt,) ad salutem sit
necessaria. Tot præterea hæreses fuerunt ab ortu Ecclesiæ, & quod haud
minus hîc mireris, nulla tamen ex his objecit Catholicis illum diversum
usum, quod alibi sub una specie, alibi sub utraque specie Eucharistiam po-
pulo darent.

II. Serò tandem circa annum MCCCCXII. *Petrus Dresdensis* ex
pædortibus Germano repente Theologus, *Jacobellum Misnensem* Præ-
Concionatorem, in suas partes traxit: hi primùm ex Joan. cap. 6. Com-
munionem sub utraque ad salutem necessariam esse docuerunt, & per-
suadere cœperunt. Hæc nova doctrina ab *Hussitis* in *Bohemia* avidè ar-
repta, in tam pertinacem ac funestam postea hæresin excrevit, quæ ob id
statim in Concilio *Constantiensi*, & *Basiliensi* damnata est.

III. Ab *Hussitis* Lutherus accepit hanc novam doctrinam, & ex
Bohemia in *Saxoniam* traduxit, quæ simili mox plausu insanæ plebis ex-
cepta est, sed quàm varius, quàm incertus Lutherus fuerit, hîc prius reco-
gnoscere interest. Nam *serm. de Euchar.* sub initium defectionis suæ, sic
scribit: *Non dixi, neque consului, neque intentio mea est, ut unus, aut ali-*
quot Episcopi propria auctoritate incipiant alicubi porrigere utramq. speci-
em, nisi ita instituatur, aut præcipiatur in aliquo generali Concilio. At non
multo post, mutatâ mente ita Lutherus in *Affert. art. 16:* *Consultum mihi*
videtur nunc, ut non modo per Concilium, sed per quamcunq. diæcesin quili-
bet Episcopus etiam invito Papâ, Christum secutus in Evangelio, rursus
utramque speciem laicis daret. Rursum in Epistola ad *Bohemos* *Luthe-*
rus: *Tametsi Christus nihil necessarium præscripserit, præstare tamen pacem,*
& unitatem servare, quàm de speciebus contendere. Quis hic non dicat *Luthe-*
rum Catholicum? Imò lib. de utraque specie tom. 3. *Jenens. edit.* Si
perveneris ad locum, in quo una species ministratur, accipe tantum unam; si
præbeantur due, duas accipe. Demum Lutherus in formula *Missæ* totus à
se alius: Si, inquit, Concilium sterneret, aut permitteret utramque speciem,
nos nequaquam utrâque uti mallems; sed in respectum Concilij, ejusq. sta-
tuti, aut unâ, aut neutrà, & minime utrâque uti vellemus; maledicturi uni-
versos, qui ex potestate, aut statuto Concilij utrâque uterentur. Hoc postre-
mum

mun Lutheri iudicium fuit. Æstimet nunc ex eo prudens lector, quàm non illi veritatis cognitio, sed insultandi libido; non obedientia, quæ Ecclesiæ & veris Pastoribus debetur, sed insania turbandi Ecclesiā propo-
sita fuerit.

Inde res eo brevi delapsa, ut quilibet pro ingenio & libertate se iudicem hujus controversiæ ferret; nec ullus ex Prædicantium numero esset, qui non sapere sese supra Episcopos, & Episcoporum Concilia crederet. Imo viri, scemina, juvenes, senes, & pueri adeo à Prædicantibus ad biblia remissi, hic *judices* sunt, ac tot interpretes, quot opifices; tot capita, quot pensa lectionis bibliorum: adeoque id per Saxoniam invaluit, ut cippis & sepulchris mulierum inscribatur, quoties scripturam legendo pervolutarint. *Mysterium* olim Theologia erat, modò *sutorum & textorum criterium*. Quemadmodum id Nicephorus Gregoras olim questus: *Apud nos, inquit, etiam opificibus effusa sunt arcana Theologiæ; illi & fora & porticus, & theatra omnia Theologiā compleverunt, neque solem suæ impudentiæ testem facere verentur.*

Paragraphus I.

Communio sub unâ specie ex Scripturis asserta.

Primùm ex Scriptura, atque ex ipsa institutione argumentum sumitur. Nam etsi Christus sub utraque specie instituerit Eucharistiam, eò, quòd non modò *Sacramentum*, sed & *Sacrificium* esse voluerit, idcirco tamen nihil fraudis, aut damni committit Ecclesia, si Eucharistiam sub unâ specie administret populo. Ratio hæc redditur, quòd in ijs quæ à Deo instituta sunt, duo spectari debeant: Primò *substantia*, & *essentia rei instituta*: Secundò *circumstantia*, *modus*, ac *ritus accidentales*. Igitur etsi Ecclesia nihil mutare possit, in ijs, quæ ad *substantiam* Sacramenti jure divino ordinata sunt; potest tamen ea ex causis mutare, & ordinare, quæ ad *modum*, *circumstantias*, ac *ritus* pertinent. Atqui *Communio sub una*, vel *duabus speciebus* ejusmodi *modus* ac *ritus* est, ergo ab Ecclesia ex causis mutari, & ordinari potest. Propositio certissima, quam multis exponit
Bellarmi-

Bellarminus lib. 4. de Eucharistia, c. 18. Suarez lib. 2. defens. fidei Cath. c. 3. Becanus opusculo de Com. sub utraque c. 1. alijque Theologi innumeri. Probant exemplo Baptismi, ad cuius essentiam spectant hæc duo, ablutio externa, quæ fit per aquam; deinde forma verborum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* Cætera extrinseci sunt ritus, qui mutari possunt, ut V. G. una an trina mersione fiat. Nam aliquando Ecclesia iussit sub trina mersione baptizari, ut constat ex Can. 49. Apost. Tertull. lib. de Corona milit. Et tamen eadem Ecclesia, postulante certâ causâ, statuit aliquando, ut unâ mersione daretur Baptismus, ut constat ex Concil. Toletano IV. c. 5. Quod idem docet Augustinus Epist. 118. & probat ex illo I. Cor. 11. *Cætera cum venero disponam.* Eodem modo se habet in Eucharistiæ Sacramento, quando ad substantiam ejus non aliud requiritur, quàm Christus sub exteriori symbolo panis & vini consecrati præsens. Perinde autem est, unum, an duo symbola sint: nec enim minus sub uno symbolo totus, quàm sub duobus, sumitur à fidelibus. Accedit, quòd usus rei, non sit de substantia rei permanentis, cum sit re ipsa posterior; Communio verò est usus Sacramenti, quod est res permanentis, non actio transiens, ut constat, multisque asseritur à Theologis.

II. Probatur unius speciei usus, ex verbis & facto Christi. Primum constat ex cap. 6. Joan. Ubi Christus agens de fructu Eucharistiæ, non semel, sed iteratò unam speciem ad salutem prodesse asserit: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Rursus: *Panis quem ego dabo, Caro mea est pro mundi vita.* Iterum: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quantum alij ex hoc capite utramque speciem obtendunt, tantum Concilium Trident. manducationem sub unâ specie docet prodesse ad salutem. Alterum ex facto Christi, est ex cap. 24. Luca, ubi duobus discipulis in Emmaus sub solâ specie panis Eucharistiam porrexit: *Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum.* Hunc verò locum intelligi de pane Eucharistico, docent magni Auctores, Maldonatus inc. 24. Luca, Valentia, Vaquez, Toletus, Salmeron, Henriquez, apud Becanum: Præterea Cornelius à Lapide, alijque interpretes; probantque Hieronymi, Augustini, & aliorum Patrum testimonijs. Utcunq; etiam se habeat explicatio hujus loci, saltem Patres illi censuerunt, unam speciem non esse prohibitam jure divino, secus quàm Lutherani docent.

III. Una

III. Una species asseritur ex usu ipsorum Apostolorum Act. 2. uti Lucas scribit : *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Alter locus est apud Lucam Act. 20 : *Una autem Sabbathi, cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis.* Utroque loco agi de pane Eucharistico etiam adversariorum non pauci admittunt, quos inter ipse Lutherus, Kemnitius, Calvinus, & Beza; neutro autem loco fit mentio calicis. Quam super re Bellarm. lib. 4. c. 24. & 5. & interpretes, qui multis rationibus ex his unam speciem asserunt. Nihil hic addo de figuris hujus Sacramenti ex veteri Lege, quales *Lignum vite, Agnus Paschalis, Manna, Panes propositionis, & participatio Sacrificiorum*, de quibus Bellarminus c. 24. Quæ omnes unam speciem denotant ex typo. Contra ea, quæ ex Scripturis adduximus,

Objiciunt I. Non modò institutionem Christi in hoc Sacramento intervenire, sed & præceptum divinum, quo omnes Christiani teneantur sub utrâque sumere. Verùm illud præceptum jam à centum annis quarunt adversarij, & nondum Catholicis ex Scripturâ probare potuerunt. Imò dum præceptum urgent, ipsi adversarij inter se non conveniunt. Nam Hussitæ quarunt ex capite Joannis 6; at Lutherani negant toto illo capite præceptum contineri, (uti Catholici etiam cum Concilio Tridentino negant ex illo præceptum deduci,) quando capite illo, una species non minùs, quàm utraque commendatur ad salutem satis esse.

Lutherani ergo quarunt præceptum in verbis Lucæ c. 22. *Hoc facite*; Sed repugnat Calvinus, & dicit: solis ministris Ecclesiæ, non laicis id dictum esse. Urgent interim Lutherani, *Hoc facite*, à Christo dictum & mandatum, nempe quod ego feci. Ipse vero Christus tria fecit, *consecravit, sumpsit, & distribuit* omnibus præsentibus; ergo ministri idem debent facere, & distribuere calicem; Quia addit: *Similiter & Calicem accepit.* Respondet Bellarminus: Mirabilis hic Dei providentia est, nam S. Lucas illud *Facite* posuit post datum Sacramentum sub specie panis: post calicem verò datum non repetijt: ut intelligeremus, sub specie panis jussisse Christum dari omnibus Sacramentum, non sub specie vini.

Urgent ex Apostolo 1. ad Corinth. 11. ubi Apostolus tam sub specie panis, quàm post speciem vini repetijt hæc verba, *Hoc facite.* Respondet denuò Bellarminus, rursus hic providentiam Spiritus S. clucere.

M M M

quan-

quando post consecrationem panis absolute dicit Paulus, *Hoc facite in meam commemorationem*; post calicem quidem repetitur, sed sub conditione, *Hoc, inquit, facite, quotiescumque bibetis*. Ubi modum loquendi per voculam *Quotiescumque*, variat Spiritus S. Igitur dum Apostolus dicit: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*; haud aliud dicit, quàm: Ego non accepi cum præcepto utriusque speciei, ergo nec tradidi vobis. Quemadmodum Paulus etiam disjunctivè dixit: *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne*; uti Cornelius à Lapide observavit.

Calvinista igitur, & cum his Lutherani, præceptum quarunt in verbis Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes*. Id ut persuadeant, dicunt, non sine mysterio additum esse, eò quòd in porrectione panis non dixerit Christus, *manducate ex hoc omnes*; tanquam futuri essent, qui calicem aliquando subtraherent. Respondent Catholici: voculam *omnes* ad illos tantum spectare, de quibus Marcus cap. 14. dixit: *Et biberunt ex illo omnes, qui soli Apostoli fuerunt*. Cur verò Christus non dixerit, *manducate ex hoc omnes*, causa erat: quia Christus panem prius fregerat, ut Scriptura dicit, & in duodecim particulas fractas dividerat, id in poculo seu calice fieri non poterat, ideò S. Lucas de poculo scripsit: *Accipite, & dividite inter vos*; quod idem est, quod S. Matthæus dixit: *Bibite ex hoc omnes*. Concludamus nunc uno syllogismo rem omnem: Qui ita instituit Eucharistiam sub duplici specie, ut tota ejus ratio sit sub una specie, is Eucharistiam non sub duplici tantum specie, sed sub una etiam instituit. Atqui, Christus ita instituit Eucharistiam; Ergo etiam sub una specie instituit.

Objiciunt II. *Consecratio* Sacerdoti sub utraque specie præcepta est, ergo etiam *administratio* Sacramenti sub utraque specie facienda est laicis. Quoties responsum à Catholicis, *consequentiam nullam esse*? Utrumque enim se habeat antecedens, alia sanè est ratio Sacrificij, quæ expressam repræsentationem exigit, prout in cruce per cruentum Sacrificium utriusque separatio Sanguinis à corpore facta est, & in eà oblatio & Sacrificium peractum, quod incruentum Sacrificium repræsentat. Alia est ratio Sacramenti, quod illam expressam repræsentationem in diversis speciebus non poscit, quâ super re lege Suarez *disp. 8. art. 12. Vasquez disp. 213. Bellarminum*, & alios, quòd in sumptione laicorum solum

lūm memoria passionis Christi commendetur. Et quid ista in hac brevitate descriptionis contendimus? quæ sexcentis libris & scriptorum disceptationibus hac ætate discussa, ac velut in mortario, pistillis Catholicorum Theologorum contusa sunt. Neque Nifanius quicquam ex suæ Theologiæ promptuario adfert, quantum etiam Theologiæ Licentiatum se ferat, sed totus est in Patrum testimonijs, & historijs, de quibus nunc ordine referamus.

Paragraphus II.

Communionē sub una specie, etiam post tempora Apostolorum in usu fuit, tam in Occidentali, quàm Orientali Ecclesia.

PRobant id primò Catholici ex eo, quòd cū apud alios esset usus unius speciei, Ecclesia hunc usum nunquam aut reprehenderit, aut damnarit; quod tamen necesse erat, si una species esset contra divinam legem. Cæteris in hanc rem omiſſis, *Manichæi*, qui Romæ frequentes erant, nunquam communicabant, nisi sub specie panis, ut S. Leo testatur *serm. 4. de Quadragesima*; tum quòd vinum *fel. Draconum* existimarent, tum quòd Christum verè mortuum & pro nobis sanguinem effudisse negarent. Nec tamen *Epiphanius*, *Augustinus*, alijque Patres hanc Communionem illorum sub una specie improbarunt, aut damnarunt, quod tamen facere eos oportebat, qui cæteros eorum errores tam accuratè perſtrinxerunt. Neque Leo Papaeos ob id erroris damnavit, solūmque reprehendit, quòd ut laterent sacrilegi, in una specie communicarent cum Romanis & Catholicis. Hinc Gelasius Papa qui post annos triginta successit *Leoni*, ut proderentur *Manichæi*, Legem tulit, ut Catholici etiam *Calicem* sumerent. Igitur ut ante *Leonem*, & sub *Leone*, ita post illum ad *Gelasium*, una species in usu fuit Romæ; & quod consequens est, in dispositione Ecclesiæ fuit, ut utraq̃ue specie communio daretur populo. Neque ob id ullum schisma, vel ulli Clericali & Episcoporum que-

M IV M 2

rela

rela fuit. Quâ super re Baronius ad annum Christi 443. Bellarminus, Suarez, Vasquez, Becanus, & alij.

Ex his nunc patet responsio ad illud quod ex ordine Romano objicit Nifanius: *Recepto calice Dominico, Archidiaconus confirmat omnes sanguine Domini, quos communicavit Pontifex corpore Dominico.* Quamquam istic de Clericali potius Communione agatur, quæ à laica distinguebatur, tamen postea abrogata sit. Ut vel ex hoc recognoscas unam speciem fuisse in usu. Utcunque sit: neque enim *Ordinem illum Romanum*, de quo agis, ad manus habeo. At parum interest: Ecclesia enim pro diversis temporibus aliud, atque aliud hac in re ordinare potuit; neque tu tempora istius *Ordinis* consignas.

II. Communio sub una specie etiam in Orientali Ecclesia Constantinopoli non minùs, quàm Romæ in usu fuit, quod evidenter constat ex historia, quam refert *Sozomenus* lib. 88. c. 5. *Nicephorus* lib. 13. c. 7. *Baronius* ad annum Christi 400. & alij cum plures. Mulier videlicet Macedoniana hæretica, ut tegetet hæresin suam, accessit cum Catholicis ad Eucharistiam, & è manu S. Chrysostomi accepit panem Eucharistiæ, tanquam panem illum manducatura, quem tamen clam dedit ancillæ, à qua alium accepit, quem ubi manducare voluit, conversus est in lapidem. Jam si tum omnes *Calicem* sumere coacti fuissent, fraudem dissimulare non potuissent. Ergo una tum species in usu fuit, eaque libera fuit.

Objicit contra illud Nifanius Chrysostomum, in Epistola ad Innocentium Pontificem, in qua scribit, ab Arianis tumultum factum Constantinopoli, in eoque milites sub vesperam magni Sabbathi sanctuarium ingressos, effudisse sacratissimum Sanguinem in vestes adstantium: Ex quo Baronius etiam ad annum Christi 404. deducit, eo tempore etiam Sanguinem Christi asservari solitum. Verùm hoc argumento primò nimium probas Lutheranis, qui extra usum negant permanentiam Corporis & Sanguinis Christi; ideoque non asservant Eucharistiam, uti hodie dum Catholici faciunt in ægrorum & morientium cum primis viaticum. Respondeo igitur: non negare nos tum utramque speciem in usu fuisse, ita tamen, ut altera etiam in usu fuerit, imò libera utraque; nec Bellarminus sibi contradicit, quando asservationem Eucharistiæ sub una specie *ordinariam*, & *magis communem* vult dicere, cum primis in Occidentali Ecclesia.

III. Pro-

III. Probatur *usus unius speciei*, ex domestica communione, quæ olim frequens erat tempore persecutionis, & extra eam, cum Eucharistiam domum deferrent, & pro necessitate, atque usu sumerent fideles, idque sub una specie. De qua Communionem *Tertullianus lib. 2. ad Uxorem, & lib. de orat.* Præterea *Cyprianus, Clemens Alexandrinus, Hieronymus, Augustinus*, alijque Patres. Planissimè *S. Basilus Epist. ad Cæsariam*: *Illud autem, inquit, in persecutionis temporibus, necessitate cogi quempiam non presente Sacerdote, aut ministro, Communionem propriâ manu sumere, nequaquam esse grave, supervacaneum est demonstrare; propterea quod longâ consuetudine hoc ipso rerum usu confirmatum est: omnes enim in eremis solitariam vitam agentes, ubi non est Sacerdos, Communionem domi servantes, à se ipsis communicant. In Alexandria verò, in Egypto unusquisque eorum, qui sunt de populo, ut plurimum habent Communionem in domo suâ. Quid ad hæc Nisani? Credisne omnes hosce contra legem Christi peccasse, qui sub specie panis domi Eucharistiam sumebant, quæ in manus ipsis dabatur? quod sub specie vini nemo factum docet. Deinde, quomodo hinc non vides permanentiam Eucharistiæ extra ejus usum, secus, quàm vos doceatis?*

Idem probatur ex alijs ritibus veteris Ecclesiæ: qualis præterea primus erat *asservatio Eucharistiæ*, pro morientium cumprimis viatico, idque sub una plerumque specie, ut multis Conciliorum, & Patrum testimonijs ostendit Bellarminus. Hunc ritum convincunt per Orientis & Occidentis Ecclesias, *pastophoria & tabernacula*, quæ per omnem Saxoniam & Germaniam reperies in omnibus templis, tam antiqua, quàm ipsa religio Christiana est. Et cui verisimile, sub specie vini servatam Eucharistiam? maxime in parochijs oppidorum & pagorum: quin in parva quantitate vinum acresceret, aut effunderetur: quando tanta cura etiam adhibenda, ne sub specie panis indecorè servetur. Nec uspiam ejusmodi vasa reperiuntur, quibus sub specie vini asservata fuerit Eucharistia. Unde morituris passim apud Patres & historicos, uti & in Synodis, & Capitularibus Caroli Magni, sub una specie Corpus Christi datum esse legas. Quin *S. Ambrosius* dum ageret animam, monitus fuit ab Angelo *S. Honoratus Vercellensis Episcopus*, qui illi aderat: *Surge, festina, jam enim moritur. Is ubi descendit, dedit Sancto Corpus Domini; quo accepto, brevi post emisit spiritum, bonum viaticum secum deferens.* Ita Paulinus, in

M M M 3

ejus

ejus vita. Refert de Gallo Episcopo Gregorius Turonensis lib. Vit. Patrum, c. 3. Is cum revelationem accepisset, post triduum è vita evocandum, convocavit populum, & omnibus confracto pane Communionem sancta & pia voluntate partitus est. Ab hoc ritu, quia vos Lutherani recessistis, necesse habetis in ædibus ægrorum & morientium consecrare Eucharistiam, lecto capite 11. Epist. 1. ad Corinth. Hinc cum nuper Minister Lutheranus in Comitatu Waldeccensi hoc ritu femina è trabelapsa Eucharistiam dare vellet, & ipsa interea exspiraret, Prædicans consecratum panem & vinum ipse sumpsit, ob quod ad gravem multam postulatus. Sed quo miser deferret consecratam Eucharistiam? cum apud vos *tabernacula* non sint; nec fides, doctrinæque de permanentia Corporis & Sanguinis Christi. Vidi aliquando, cum Prædicans Lutheranus duos senes communicaret in ædibus, virum & feminam, ac cum vir senex omne allatum in ampulla vinum exhauriret, femina illi sub una specie communicanda fuit. Quàm multa & quotidiana occurrunt ejusmodi, ex quo ordinem Ecclesiæ Catholicæ abjecistis?

Alter ritus est communicandi infantes, idque sub una specie moris erat, vel instillando aliquid in os Sanguinis Domini, quod & in morituris factum fuisse leges in Capitularibus Caroli Magni; vel ex relictis consecrati panis particulis. Tertius ritus est Communio laica, quæ in penam gravis delicti Clericis dabatur, ablatâ Communione Clericali, quæ sub utraque dari solita. Hujus Communionis crebra mentio in decretis Pontificum, & Concilijs apud Bellarminum lib. 4. de Euchar. c. 24. Quartus ritus Communio Præsanctificatorum, cujus usus erat apud Græcos per totam Quadragesimam, excepto die Dominico & Sabbatho: idem usus in Ecclesia Latina etiamnum obtinet feriâ VI. hebdomadæ sanctæ. Nam eo die non fit consecratio à Sacerdote; & ipse Sacerdos in publicâ actione communicat sub una specie, perinde ut ceteri Sacerdotes feriâ V. hebdomadæ sanctæ. De hac Communionem multa extant Concilia, uti & apud S. Gregorium in officio Parasceves, & Ordine Romano. Quis verò dicat, Ecclesiam Græcam, & Latinam in hoc ritu antiquitus tradito errasse? aut contra legem divinam sub unâ specie communicasse? Ut hoc serò tandem à Luthero & Prædicantibus discendum sit.

His omnibus Nifanius opponit testimonia SS. Patrum, Ignatii, Justinii, Cypriani, Nazianzeni, aliorumque, uti eos Kemnitius, Calixtus, Joannes

Joannes Gerhards, alijque magno numero congesserunt: quorum testimonijs asseritur, fideles Corporis & Sanguinis Christi participes esse factos. Verum non tantā hīc mole opus est: Verbo enim respondeo, frustra hāc agi & conglomerari: non enim negamus, sub utraque specie Eucharistiam datam esse. Deinde, Patres illi maximam partem agunt de Sacrificio, quod in utraque specie confici & sumi debet. Demum sub una specie non minū est participatio Corporis & Sanguinis Christi, quā sub utraque. Cū mortuum Christi Corpus nulli porrigatur, aut porrigi possit. Jam satis ad hāc Patrum testimonia respondit Bellarminus, Suarez, Vasquez, Valentia, Forerus, Erbermannus, alijque innumeri Scriptores. Calixtum, qui longo catalogo producit hosce Patres, inter ceteros refutavit Joannes Mulmannus, libro de calice Eucharistico; nec mihi his vacat immorari, nec operæ pretium est: sufficit enim ostendisse unam quoque speciem non minū, quā utramque in usu fuisse, quod nunc ultra monstrabimus.

Paraphus III.

Communio unius speciei ex Hierosolymitana Ecclesia usu deducta, et propagata per Occidentis Ecclesias.

Hierosolymitanam Ecclesiam unam ex antiquissimis esse, nulli controversum esse potest, quod eam Apostoli primū instituerint, & in ea formam Christianæ religionis reliquerint; quæ deinde per traditionem Apostolorum ad posteros manarit. Et verò, quantum ad Sacramentum Eucharistiæ attinet, constat ex ijs, quæ ex actis Apostolorum retulimus, Apostolos sub unā specie Eucharistiam administrasse. Hunc deinde usum sequentibus sæculis in ea Ecclesia retentum esse, præclare testatur Humbertus Cardinalis, qui anno Christi 1054. ad Constantinum Monomachum Legatus est missus, & Palæstinam lustravit. Quare referam ea, quæ clarissimus scriptor Petrus à Marca Archiepiscopus Parisiensis in notis ad Claræmontanum Concilium, (ut postremā

Conci-

Conciliorum Reginum editione habentur,) pertractavit. Fatetur is quidem, diversum fuisse modum per Orientem administrandi Eucharistiam, idque apud Græcos, qui sub utraque specie præbuerint. Hierosolymis tamen, quæ Ecclesia antiquissimæ Apostolorum traditioni constanter in hæsit, Eucharistiam sub unâ specie populo datam esse. At Græcorum quidem mos, qui post tempora Damasceni invaluit, hie erat, ut Eucharistiam Sanguine Domini intinctam darent: atque hic abusus potius, quàm verus usus erat, quem ob id Concilium Claramontanum Can. XXVIII. damnat. Is ita habet: *Ne quis de altario communicet, nisi Corpus separatim, & Sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem, & cautelam.* De hoc usu *Micrologus*, scriptor ante Gregorij VII. tempora c. 26: *Non est authenticum, inquit, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento Communionis populo distribuunt: nam Ordo Romanus contradicit.* Hunc præterea usum, Concilium Braccarense anno Christi 678. congregatum improbat: hunc pravam demum usum Humbertus Cardinalis Græcis objecit. Nunc audiamus, quid ultra *Petrus à Marca* Episcopus scribat de Communionis unius speciei. Cate-rum, inquit, Eucharistiæ administratio sub solo panis Symbolo laicis hoc sæculo porrecta, magnum incrementum habuit per constitutum à Christianis regnum Hierosolymitanum, ad exemplar antiquissimæ Ecclesiæ illius civitatis, in qua nulla specierum mixtione facta, solo pane sibi exhibito, adventantis ex orbe universo populi pietas rem Sacramenti percipiebat. Quod profitetur antiquus ille Patriarcha Hierosolymitanus, cujus verba sexcentis ab hinc annis retulit Humbertus, ad sugillandos Græcorum ritus in hæc verba: *Cochlear autem, cum quo communicant, de Hierosolymitanis loquens, sicut in Ecclesia Græcorum minime habent, quia non ita commiscunt sanctam Communionem in calice, sed solâ Communionem communicant populum. Itaq; in magnis & parvis Ecclesijs hunc morem sibi traditum à sanctis Apostolis habent omnes Christiani ipsius provincie. Græcè autem celebrantes, alij sic, alij aliter à suis acceperunt. Adhuc si quid ex sancta & venerabili Eucharistia, in Hierosolymitanis super fuerit, nec incendunt, nec in foveam mittunt, sed in pixidem mundam recondunt, & sequenti die communicant ex eis populum: quia quotidie communicant ibi, eò quod convenient illuc ex diversis provincijs Christiani, qui propter fidem & maximum amorem filij Dei meare ibidem desiderant: quia*

& lo-

& locus ipse venerabilior & sanctior est omnibus locis in terra, & ibi est sepulcrum sanctum & honorabile Domini nostri IESU Christi, & sanctus Calvarie locus. Ita Humbertus Legatus Cardinalis & Episcopus ante sexcentos annos. Quo quid testatius, & clariùs adferri poterat? Pergit Archiepiscopus Parisiensis, & suum etiam iudicium interponit. Consuetudo, inquit, illa unius Symboli non statim invasit omnes Ecclesias Occidentis, quamvis in quàm plurimis servaretur ob reverentiam Sanguini Domini debitam; sed postquam egregius ille Theologiæ magister Thomas Aquinas eâ de re consultus, earum Ecclesiarum pietatem, & prudentiam in eo usu laudavit, quæ verba ejus sunt 3. p. q. 80. art. 12: *Proinde in quibusdam Ecclesijs observatur, ut populo sumendus Sanguis non detur.* Quare in Concilij Constantiensis sess. 13, quæ est habita 15. Junij, anno 1415, assertum est: consuetudinem unius speciei diutissimè observatam fuisse, cujus observatio ut legitimè præscripta, omnibus indicta est, donec venerabili Ecclesiæ aliud statuendum videretur. Sacri calicis restorationem Concilium Tridentinum summi Pontificis providentiæ commisit, si provinciæ alicujus à Communionē Ecclesiæ per hæresin abscissæ, unitas hac ratione procurari possit. Habes nunc duorum præstantissimorum Episcoporum iudicium & testimonium. Tot nobis auctores citas ubique in tuo libro, ut heluolibrorum ex Gerhardino promptuario videri velis, & hoc ipsum de Hierosolymitana Ecclesia, ne attingis quidem, quia non legisti. Atque hoc clarissimum testimonium mihi Ferdinandus Episcopus noster monstravit, cum postremam editionem Conciliorum Regionum Parisijs acciperet.

Cæterum D. Thomæ iudicium, ad quod se refert Archiepiscopus, hoc insuper est: *Tametsi communio sub utraque sit perfectior, si tamen ex parte sumentium consideretur, ea sub una specie magis conveniens est, ob summam religionem & reverentiam, quam exigit.* Vide nunc Nifani, quàm fraudulenter agas cum D. Thoma. Adducis ejus rationes, quibus probat utramque speciem in se consideratam perfectiorem quidem esse, & hanc ipsam conclusionem omittis. Alexander Alensis celeberrimus Theologiæ Doctor, & D. Bonaventuræ magister, p. 4. q. 53. ita scribit: *Licet sumere Corpus Christi sub una specie panis tantum, sicut ferè ubique fit à laicis in Ecclesia, ac licet sub utraque specie sit majoris efficacia & complementi, Ecclesia tamen utitur alio modo propter causas pertractatas.* Et quanto

NNN

tempo-

tempore ante Concilium Constantiense, anno videlicet 1200? Ut vel inde videas antiquum in Ecclesia usum unius speciei introductum invaluisse. Antiquior Alense Rudolphus Abbas ad S. Trudonem, cujus circa annum MCXII. hi sunt versus ab Archiepiscopo Parisiensi relati:

*Hic & ibi cautela fiat, ne Presbyter agris
Aut sanis tribuat laicis de sanguine Christi:
Nam fundi posset leviter, simplexque putaret,
Quod non sub specie sit totus Christus utraque.*

Omitto D. Bonaventuram, Gabrielem Biel, Gersonem, aliosque scriptores, qui antiquissimum hunc usum unius speciei per Germaniam & Occidentalem Ecclesiam testantur, ad quem se Concilium Constantiense inter ceteras causas retulit. Ita enim sess. 13: *Unde cum huiusmodi consuetudo ab Ecclesia & SS. Patribus rationabiliter introducta, & diligentissime observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesie auctoritate pro libito mutare.* Pari modo Concilium Basiliense sess. 30. statuit, multisque se refert ad laudabilem consuetudinem ab Ecclesia introductam, & à Patribus commendatam. Demum Concilium Tridentinum sess. 21. c. 2: *Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationabilibus adductam fuisse, ut laicos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse; anathema sit.*

Paragraphus IV.

Utrumne utraque species Eucharistiae plus gratia conferat, quam una?

MAgnum nobis κλεψοποτηρίας furtique crimen intendunt Novatores, ex subtracto laicis calice; nec violati tantum præcepti divini, sed spoliij reos faciunt Catholicos, quod cum major gratia, & utilitas ex utraque specie sumatur, quam ex una, illo tamen fructu spoliemus communicantes. Sed quàm inanis hæc querela sit, & quàm falsa accusatio, paucis hic exponam.

I. Qua

I. Qua in re primò statuendum, nullam gratiam ad salutem necessariam subtrahi illis, qui sub unâ specie communicant, quod Bellarminus lib. 4. de Euchar. cap. 20, ex instituto pertractat, ac planè docet: *Ex quolibet specie percipitur tantum ejus fructus, quem Catholici in Sacramento quarunt, quantum necessarium est ad salutem.* Hæc enim propositio illius certa est, ex Concilio Tridentino, sess. 21. cap. 3: *Fatendum enim, inquit, sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi; & propterea, quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ ad salutem necessaria defraudari, qui unam speciem solum accipiunt.* Hinc & Can. 3. directè damnat hæreticorum sententiam, utramque speciem ex necessitate arguentium: *Si quis, inquit, negaverit totum, atque integrum Christum omnium gratiarum fontem & auctorem, sub una specie panis sumi; anathema sit.* Et verò, quomodo gratia aliqua ad salutem necessaria deesse poterit, ubi omnium gratiarum fons, & auctor dignè percipitur? Deinde fructus, quem Catholici in Sacramento quarunt, est gratia Dei animæ infusa; at quælibet species confert gratiam, cum sit verum Sacramentum, uti & quilibet gradus gratiæ sufficit ad explenda mandata, quemadmodum hîc exponit Bellarminus, alijque Theologi. Quod vel satis illud Christi Joan. 6. docet: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Hæc indubitata Catholicis; præterquàm quòd sive sub una, sive utraque specie sumas, una refectio sit, quâ non modò necessaria, sed & par gratia conferri potest.

II. Verùm, utrumne utraque species sumpta per se majorem gratiam conferat, quàm singulæ seorsim, quia id tam apertè non videtur definiri à Tridentino, controversatur inter Theologos, negant plerique veteres Theologi, quod & sensit D. Thomas 3. p. q. 50. art. 12: *Potest à populo sumi Corpus sine Sanguine, nec exinde sequitur detrimentum.* Idem sensere D. Bonaventura, Richardus, Gabriel, alijque præter Alensem suprâ à nobis relatum. His accedunt recentiores Theologi, Sotus, Cajetanus, Rossensis, Canisius, Alanus, Ledesma, Valentia, Koning, Tannerus, Becanus, Comptonus, cum primisque Bellarminus, cujus hæc altera assertio est: *Nihil spiritualis fructus capitur ex duabus speciebus, quod non capiatur ex una.* Quam deinde multis confirmat argumentis. Multis etiam propugnat Suarez disp. 63. c. 6. compluresque ex antiquis producit Theologos, ex quibus nonnulli id tam certum volunt, ut dubitari no-

lint. Atque hæc sententia, quæ gravissimorum Theologorum est, & simul sanctorum Virorum, cum tantum gratiæ ex una specie doceat percipi, quantum ex utraque, nullum prorsus locum relinquit querelæ ex subtracto calice.

III. Interim quia Suarez fatetur totam hanc controversiam versari inter limites scholasticæ opinionis, & in utramque partem disputari posse; hinc contra alij affirmant, ex utraque specie plus gratiæ conferri. In quam sententiam, post Alensem, abierunt Vasquez, Kelifonus, Præpositus, Caspar Hurtado, Gammachæus, Lugo, Franciscus Vckenus, qui & suam sententiam rationibus probabilem exponunt; neque tamen ex hac sententia ullum Lutheranis patrocinium esse potest, pro utraque specie adversus Catholicos.

Nam si his Auctoribus objicias, hinc sequi, magnam injuriam inferri laicis, quibus Ecclesia unam tantum speciem concedit. Respondent, id minimè sequi, eò quòd Ecclesia, cui Christus suorum Sacramentorum dispensationem commisit, possit subiectos sibi homines aliquo instrumento gratiæ non necessariæ, & minùs principalis privare, quando rationabiles causæ, ac major Sacramenti reverentia id requirunt. Nec enim Ecclesia solum utilitati sumentium, sed etiam venerationi Sacramentorum consulere debet: ex quo debito multa constituit, ex quibus fideles aliquo fructu gratiæ carent; videlicet ne uno die sæpius communicent laici, ne sæpius uno die celebrent Sacerdotes, ne Eucharistia parvulis ante justam ætatem detur. Addunt hi Auctores, quod per subtractum Calicem de plenitudine nutrimenti decedit, id frequentatione Sacramenti, communionem spirituali, alijsque pijs, ac bonis operibus, abundè & facillè compensari posse. Quid censes Nisani, an ideò Græci, quia intro in calicem consecrato pane communicant sub utraque, sanctiores quàm Latini per Occidentalem Ecclesiam? aut Lutherani, quàm Catholici? Id si verum, non dixisset Lutherus, post suum Evangelium obsideri mundum à septem diabolis. Imò quid dicimus, Lutheranine sanctiores quàm Calvinistæ, quòd hi figuram, illi verò corpus & sanguinem se sumere credant? Negabunt Calvinistæ, & si Catholicos consulas, dicent utrosque umbræ pasci; haud secùs, quàm Augustinus dixit: *Hereticos Sacramenta in speciem habere, non ad fructum aut salutem.*

IV. Utinam Lutherani, quàm hic vanè sunt anxij, tam verè & sollicitè

licite agerent causam Sacrificij Missæ: id quia cruentum Christi in cruce Sacrificium repræsentat, sub utraque specie toto orbe Christiano ad Lutheri tempora, est peractum, & tamen sine ullo prorsus scrupulo à Lutherò primùm abrogari, & cum eo præstantissimum religionis cultum soli Deo debitum, tantumque fructum vivorum, & mortuorum è suis Ecclesijs proscribi sunt passi. Aut certè secum expenderent, in quo Doctores ipsorum fructum hujus Sacramenti reponant; nimirum ut per Sacramentum excitetur fides, quæ sola apud illos justificat, & in qua omnem fructum Sacramentorum collocant. Hæc autem fides, aut ex aspectu Sacramenti, aut ex auditu verborum excitatur, utrum dixerint, id tam per unam speciem, quàm utramque fieri potest, etiam ante sumptionem, aut sine omni sumptione. Imò satis erit ad hunc fructum participandum, si Minister clarâ voce recitet verba institutionis ex Evangelio, & laici Ministrum recitantem, aut cap. 11. Epist. 1. ad Corinth. quâ consecrant, prælegentem audiant, uti pluribus ingerit Bellarminus citato libro & cap. Becanus lib. 1. Man. c. 9. Concl. 7. alijsque Theologi. Ecce in quæ absurda vos deducitis, qui Ecclesiam docere vultis!

Jam verò, si decisionem hujus controversiæ quærere libeat, reperiatur in communi principio, quòd Ecclesia in ijs, quæ ad fidem & salutem omnium spectant, nec errare, nec fraudare possit. Quemadmodum Apostolus id tradit, 1. ad Corinth. c. 4. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores mysteriorum Dei, hic jam queritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* At verò quanta hic Catholicis querendi causa adversus Lutheranos, & cæteros Novatores, à quibus omnis potestas Ordinis & Jurisdictionis sacræ sublata est? & quibus non fraudibus quotidie obnoxij, & sacrilegi tenentur Ministri fallarum religionum, qui egena & vacua tantum elementa pro veris Sacramentis populo dispensant? Sed hac super re actum lib. 2. Verbo Christi ad Phariseos absolvam, Matth. 23: *Decimatis mentham, & anethum, & cyminum in minuta videlicet intenti cum Phariseis, & quæ graviora sunt legis relinquitis.*

Paragraphus V.

Quis usus Eucharistiae, à Carolo M. servatus, atque ejus tempore per Germaniam, et Franciae regnum?

Nihil hinc magis contendit Nifanius, quàm ut usum utriusque speciei nobis ex Carolo persuadeat: quam in rem nonnulla adducit ex Capitularium libris, & Synodis Carolinis, quæ quàm inania sint, postea explorabimus, sed nunc potius unius speciei usum ex illo etiam sæculo adstruamus.

Primum argumentum. Carolus M. in omnibus se ad *Ordinem Romanum* conformavit, ut toties jam demonstratum in Sacrificio Missæ, Baptismo, atque alijs Ecclesiæ legibus ac ritibus: Atqui *Ordo Romanus* supra octingentos annos ab *Alcuino* Caroli M. præceptore citatus, apertissimè usum unius speciei indicat, nam in capite de Ordine Missæ, significat in parvo Calice sanguinem Domini consecrari solitum, ex quo deinde pro Communione populi in magnum calicem vino & aquâ plenum, modicum Sanguinis infundi consuevit: is verò calix magnus, etsi calix etiam *Sanguinis* diceretur, non tamen illo modico Sanguinis contactu consecratus Sanguinis calix erat; nec vinum illud in Sanguinem commutari potuit. Hunc deinde morem cæteras Ecclesias servasse affirmat Bellarminus, idque ex Epistola Gregorij II. Pontificis ad Bonifacium confirmat, quæ Can. V. sic habet: *In Missarum solemnibus illud observandum est, quod Dominus noster Jesus Christus sanctis suis tribuit discipulis. Accepit namque calicem dicens: Hic est calix novi Testamenti in meo Sanguine. hoc facite, quotiescunque sumetis. Unde congruum non est duos, vel tres calices in altario ponere, cum Missarum solemnia celebrantur.* Id tamen maximè necessarium erat, si pro populo calix consecrandus, & distribuendus fuisset, cum primis in numerosis parochijs, ubi aliquot millia hominum festis solemnioribus communicant. Idcirco nullibi etiam per Germaniam tam capaces reperiuntur calices, cum tamen plurimi calices Sacrificiorum inter monumenta sacrorum à Caroli Magni avo superfuerint,

p̄sint, qualis D. Willibrordi Embricæ, D. Ludgeri Helmstadij fuit, alibi alij Episcoporum veterum calices monstrantur. Hinc de calice Sacrificij Gregorium Pontificem loqui certum est, quando extra Sacrificium apud Catholicos consecratio non fit. Atque hoc *Gv̄ilhelmus Durandus* Episcopus Mimatenſis lib. 4. Rational. Div. Off. c. 42, quem contra nos adducit Nifanius, pro nostra magis sententia scriplit: *In quibusdam, inquit, locis post sumptionem Corporis & Sanguinis Christi, aliquid de ipso Sanguine reservatur in ipso calice, & superinfunditur vinum purum, ut ipsi communicantes inde sumant, non enim esset decens tantum conficere Sanguinem, nec calix capax inveniretur.* Nonne hic usum unius speciei satis vides? si modò videas. Ut quid indecens dicit Durandus, conficere tantum Sanguinis, qui populo sufficiat, si sub utraque specie communicavit populus? quales certè calices negat etiam Durandus sæculo suo, videlicet XIII, reperiri. Et verò duplex genus calicum olim fuisse, agnoscas ex Vitis Pontificum apud Damasum & Bibliothecarium, cum primisque in vita Sylvestri, quemadmodum id Onuphrius tradit lib. de interp. voc. Eccles. Quorum alterum fuit calicum majorum seu *sacris* calicum, alterum minorum, seu *ministerialium*; sic dicti, quòd pro Clero & populo communicante subservirent. Seu jam Clerus, vigente Clericali communione, seu Clerus & populus simul (ut Onuphrius scribit, & subinde in Romana Ecclesia mos fuit,) ex calice per cannam biberint; seu per modicum vini consecrati infusum, contactumque, ut dicit Bellarminus, participarint; seu etiam vinum non consecratum ad abluionem, ut modò mos obtinet, præbitum fuerit. Certè Pontifex, hoc postremum *ministerialium* calicum genus, dicit non esse ponendum in altari, quod tamen fieri necesse erat, si cum *sacris* calice, hic etiam *ministerialis* consecrandus fuisset. Et cur obsecro hic calix *ministerialis* dictus est minor? qui pro populo major esse debuit, ob populi magnitudinem ex eo communicantis? Id potius quæramus à Lutheranis, & Nifanio, qui se Episcopum fert, ubi apud illos calix major & *sacris* calix? qui jam dudum cum ipso sacrificio Missæ sublatus est ex eorum Ecclesijs. Contrà, quæ unquam Christianorum Ecclesia ante Lutherum, sine sacrificio, & calice *sacris* calice? Et si Occidentalis Ecclesiæ testimonium satis non sit, consule Orientalem Ecclesiam, & in ea omnes Christianos tam Catholicos, quàm schismaticos; tam Græcos unitos, quàm

non

non unitos : omnes hi tibi ab ævo Apostolorum in hodiernum diem ex calice *sacrisicali* Sacrificium Christianæ religionis apud se monstrabunt.

Opponit hîc nobis Nifanius Lindanum lib. 4. Panopl. Evang. sub finem, qui eundem Canonem suprà relatum à Gregorio II. Pontifice ad Bonifacium, refert jam ante à Gregorio M. ad Augustinum Anglorum Apostolum & Episcopum perscriptum ; atque inde conficere, populo utramque speciem dandam; cujus tamen contrarium ex hoc Canone conficit Bellarminus & alij, ut res ipsa loquitur. Sed urget *Lindanus*, postea Ruræmundensis Episcopus, repertos esse in Frisia ab ævo D. Bonifacij calices diversæ formæ, pro populo communicando, ex quibus per cannam ferruminatam Christi Sanguinem suxerit populus : verum hi ipsi calices, ut veriùs reputes, non alij, quàm in quos de calice Sacrificij modicum Sanguinis infusum fuit, secundum Romanum, ut diximus, Ordinem. Ejusmodi & ego antiquos calices, seu pocula rotundata vidi in antiquissimis Westphaliæ parochijs, vidi quæ adolescens ex eis populum per cannas bibere post Communionem Panis ad cornu altaris acceptam, & que poculum præberi in medio choro ab ædili. Imò Ancumij, in vetustissima Osnabrugensis diocesis parochia, reperi in tabulario Ecclesiæ antiquam in pergameni scripturam ac decretum, quo Archidiaconus Sneidlagen ablutionem, quam hætenus in aqua sumperant post Communionem, jussit commutari in vini ablutionem. tantum abest, ut sub utraque communicarint. Et quæ apud vos Lutheranos in cœna vestra hîc religio ? qui unum tantummodò Calicem recitatâ parte Epistolæ I. ad Corinth. II. consecratis, eo quæ à communicantium turba in magnis parochijs semel exhausto, superinfunditis ex cantharis circum altare positis, iterum, tertium, quartumque, prout multitudo populi exigit, nullâ consecratione repetitâ, ut toties conspexi : præterquàm, quod nec Sacerdotes sitis, nec Epistola illa Pauli, quâ consecratis, tum nondum scripta fuerit, cum Christus Cœnam institueret.

Alterum argumentum se offert ex Epistola Zachariæ Pontificis ad Francos & Gallos, quâ reprehendit Sacerdotes, qui castra sequebantur, & cum militibus contra paganos pugnabant : *Qualis enim, inquit, victoria dari potest, ubi Sacerdotes una horâ Dominica pertrahant mysteria, & Christianis corpus Dominicum porrigunt, & postea paganos necant ?* Ubi unam

unam speciem referri vides. Quòd si in altera etiam Sanguinem accepissent, proum erat Pontifici exaggerare factum, ab humano sanguine per Sacerdotes effuso, qui sanguine Christi populos reficerent. Hanc Pontificis legem Carolus Magnus lib. 5. Capitularium recepit, relictis in castris uno alteroque Episcopo cum Sacerdotibus, qui Missas celebrarent, & militibus Sacramenta administrarent, & morituris viaticum corporis Christi praeberent. Et quis sibi persuaferit, Sacerdotes illos castrenses sub specie vini circumtulisse alteram speciem, tot periculis corruptionis & effusionis obnoxiam? Quapropter & Widekindus Magnus sub specie panis vidit Christum in forma pueri in ora militum ingredientis, uti hoc Crantzius, & alij referunt. Clarius hic usus unius speciei ex Concilio Aquisgranensi II, sub Ludovico Pio cap. 3. can. 23. quí sic habet: *Sanè communicatio Corporis Domini omni die Dominicâ debuit celebrari.* Nulla híc calicis mentio. Et quid verisimilius, quàm hunc usum sub Ludovico Pio traductum ex usu ævi Carolini. Ita leges tom. XXI. Concil. Parisiens.

Tertium argumentum deducitur ex Gregorij III. Pontificis decreto, quod à Carolo Magno inter judicia ejus Can. 31. receptum tom XVII. Concil. Parisiens. *Si quis continuò creditur moriturus, infundatur oriejus Eucharistia.* Quod jam ante in Concilio Carthag. IV. statutum erat. Illa verò communio non fiebat sub specie vini, sed panis madefacti in vino, aut alio liquore, ut infirmus Eucharistiam deglutire posset, (ut rectius scribit Bellarminus) eò quòd Eucharistia non sub specie vini, sed panis asservaretur pro ægris & morituris. Quòd illud spectat lib. 1. Capitularium c. 161. *Presbyter semper Eucharistiam habeat paratam, ut quando infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, statim eum communicet, ne sine Communionemoriatur.* Eodem referas illud lib. 7. Capitularium c. 372: *Placuit ut omnes, qui sacram accepertint Eucharistiam, & non sumpserint, ut sacrilegi repellantur.* Quod de specie panis intelligendum, non vini: nam quomodo quis vinum sumat, & non consumat? Quare planius tom. XX. Conciliorum in decretis: *Cuncti Sacerdotes omnibus infirmis ante exitum vite, Viaticum & Communionem Corporis misericorditer tribuant.* Accedit huc proinde argumentum, quod suprà attulimus de asservatione Eucharistiae, quæ etsi in Ecclesia Græca subinde sub specie vini facta fuerit, in Occidentali tamen Ecclesia nullum ejus vestigium, nisi sub specie

○○○

cic

cie panis. Et cui verisimile videri potest, communem legem ferri potuisse, ut Eucharistia per pagos & oppida remotiora sub specie vini conservaretur, in quibus a grè vinum per ætatem pro Sacrificio servari potest, quin acefcat? Quare Ecclesia Latina multo ordinatius quàm Græca, venerationi hujus Sacramenti prospexit. Lego præterea in Capitularium Caroli libris multas leges, quibus ampullæ Chrismatis, & olei facri diligenter asservari, & recludi jubentur. Lego & tom. VIII. Concil. Parisiensium recentioris editionis Hincmari Canones, inter quæ eos Can. VIII, quo jubentur Sacerdotes *habere pixidem, in qua congruè possint recondi sacra oblatio, reservanda ad viaticum infirmi*. De nullo vero vase, aut poculo lego, in quo sub specie vini in Occidentali Ecclesia asservata sit Eucharistia.

Quartum argumentum sumas ex ipso ritu administrandi Eucharistiam. Nam in porrectione corporis Christi Sacerdos dicere solitus: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam*. Ita expressè fieri consuevisse legis in Epistola Caroli Magni ad Albinum de Neophytis baptizatis, & communicatis, uti & in libris Capitularium, qui mos hodie dum inde obtinet. At in porrectione Calicis nullam hujusmodi formam verborum legas, quod argumento est, Calicem populo non fuisse præbitum: quando & Sacerdos, dum in Sacrificio Corpus & Sanguinem sumit, ad utramque speciem suam sumendi formam præscriptam habet in liturgia. Demum quoties in libris Capitularium, & Synodis Carolinis legis severis pœnis in eos Sacerdotes statutum, qui celebrant, & non sumunt tam corpus Christi, quàm sanguinem ex calice; nullam verò legem Carolinam reperies, quæ jubeantur laici sub utraque specie sumere Eucharistiam: quod argumento est, Eucharistiam à Sacrificio distingui, quòd illud utramque speciem requirat, non verò Eucharistiæ Sacramentum. Lego quidem apud Lindebrochium in formulis Exorcismorum, aquæ calidæ, aut frigidæ, aut ferri candentis, ad quas probationes antequam admitterentur homines, moris fuisse prius communicare, in eaque Communionem porrectâ dixisse Sacerdotem: *Corpus hoc, & Sanguis Domini nostri Jesu Christi fiat tibi ad probationem hodie*. Verùm hæc ad unam speciem referenda sunt, ut supra explicui: Neque hîc alio verbo utuntur formulæ, quàm *Communicatio*, quâ una passim species notatur, nec mentio Calicis fit.

Adver-

Adversus hæc Nifanius objicit ex libro Synodico: *Sanguis Christi, qui à fidelibus in Sacramento sumitur, pro nobis effusus est.* Rursum lib. 4: *Corporis & sanguinis Domini mysterium quotidie in Sacramento à fidelibus sumitur.* Ex Concilio Cabilonensi c. 46: *In perceptione corporis & sanguinis Domini magna discretio adhibenda est.* Quod idem leges lib. 2. Capitularium tit. 40. addit. *Cavendum est, ne in longum differatur, dicente Domino: Nisi manducaveritis Carnem filij hominis, & biberitis Sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis.* Idem confirmat ex Ansegisi lib. 2. tit. 38. de Communione ter in anno facienda, cujus inscriptio est: *De Communione corporis & sanguinis Domini: Si non frequentius, vel ter laici homines in anno communificent.* Magistrale profectò argumentum! Quasi verò in unâ specie Christus non sit totus, in eâque non fiat participatio corporis & sanguinis Domini. Tyrones & pueri hanc solutionem tibi dare poterant: præterquàm quòd Ansegisi librum ubiq; perperam cites, ut Capitularia Caroli nunquam inspexisse, aut vidisse appareas. Si historicus esses, primum te adferre oportebat, quod Theganes Chorepiscopus Trevirensis de Carolo Magno scribit: *Septimo die, postquam laborare cepit, jussit familiarissimum suum Pontificem Hildebaldum venire ad se, ut ei Sacramenta Domini corporis & sanguinis tribueret.* At verò Eginardus ita de Carolo: *Septimo postquam decubuit die, sacra Communionem percepta decessit.* Auctor vitæ Caroli Viatico refectum scribit: *Communio verò, & Viaticum, unam speciem designant ex usu illius ævi.*

Respondeo igitur: in Caroli Capitularibus, in Synodis, & omnibus Carolinis monumentis, modò dicitur *Sacramentum corporis Christi*, modò *corpus Dominicum*, modò *Eucharistia*, modò *Communio*, modo *Viaticum*, cum de agris agitur: Qui modi loquendi satis unam speciem indicant. Ac tametsi subinde etiam *Sacramenta corporis & sanguinis Christi*, & *Communio corporis & sanguinis Christi* dicatur, ij tamen postremi modi satis de unâ specie intelligi possunt: tum quòd Corpus nunquam sine Sanguine detur; tum quòd hæc duo simul exprimantur, non tam ad sumptionis modum significandum, quàm ad venerationem Sacramenti populo altius imprimendam: quando tam reus sit corporis & sanguinis Domini, qui sub unâ, quàm qui sub utraque specie indignus accedit. Quanquam ex omnibus hisce Eucharistiæ loquendi modis, nullus frequentior, & usitator sit, quàm *Communionis* nomen, uti lib. 5. Capitul.

c.180: *Placuit, ut omnes per dies Dominicos, & praeclaras festivitates, sacram Eucharistiam communicent.* Quo loquendi modo una species notatur, sicut Humbertus suprâ scripsit: *Hierosolymitanos solâ Communionem communicare populum;* & Eginardus Carolum Magnum *Communionem* percepisse refert. Similiter de Ludovico Pio Imp. auctor ejus vitæ: *Cibus ejus erat solummodò per dies quadraginta Dominicum corpus.* Deinde postquam mortem sibi imminere sensit: *Jussu ministerium altaris preparari, & per officium Drogonis Episcopi Metensis, Missarum solemnitate celebrari, nec non per manus ejus juxta morem Communionem sacram sibi dari; & post hæc cujusdam potiuncule calidula haustum præberi.* Ita nomen Communionis à posteris usu receptum, hodie dum obtinet per Germaniam: ut dum Germani dicunt, *preparare sese ad Communionem, ire ad Communionem, percipere Communionem,* unam tantummodò speciem hac voce designent. Nullibi verò apud Carolum unius, vel utriusque speciei nomen: quando ut tum passim usus erat unius speciei, ita ex supposito usu locuti sunt. Quamvis ista ut modò desideramus, non tam explicatè consignarint scriptores: Ut pronius quis existimet, Caroli Magni & Ludovici Pij ævo promiscuè Eucharistiam sub una, & utraque specie præbitam, donec sensim una species recepto passim usu obtineret: Uti id præter D. Thomam aliosque Theologos, Concilium etiam Constantiense asserit. Neque interim Caroli Magni ævo, ac deinceps controversia ob id in Ecclesia, minùs schisma; quod Bohemorum primum hæresis à Lutheranis excepta fecit. Certè Caroli Magni ætate ægris, & morituris Eucharistia sub una specie data, quem morem etiamnum à Græcis observari intelligo.

Objicit II Nifanius ex Concilio Turonensi III, cap.19: *Presbyteri omnino admonendi sunt, ne cum sacra Missarum peregerint, atque communicaverint, pueris aut alijs quibuslibet personis adstantibus corpus Domini indiscretè non tribuant.* Quid hîc inferis, nisi ut te ipsum oppugnes? Dum enim Concilium dicit, *pueris & adstantibus corpus Domini datum esse;* quid aliud, quàm unam speciem asseris ex Concilio? Sed ubi Missarum solemnitas apud vos Lutheranos? quæ toties legitis in Carolinis libris & legibus, ex Christianorum Sacrificio.

Quintum argumentum est ex usu unius speciei apud alias nationes Christianas. In Hispania, ubi antiquissima Catholica est religio, quæque in

in omnibus secuta est Ordinem Romanum, nonnisi ad breve tempus usus Calicis fuit, inquit Henriquez lib. 7. c. 44. Idem Vasquez, asserit, additque; in Hispania non reperiri tam capaces Calices, ex quibus populo Eucharistia sub specie vini prabita sit. In Anglia, ex qua Apostolici viri sunt emissi, qui Frisiam, & hæc regiones ad Christi fidem convertere, idem ritus sub una specie viguisse traditur, maximè cum gentem Anglorum D. Augustinus cum alijs Apostolicis viris à Gregorio M. missis, in unâ Christi fide, ad Romanæ Ecclesiæ formam traduxerit. Quod præterea ex Beda commonstrant, qui lib. 2. hist. c. 5. de Regis cujusdam defuncti pagani filijs scribit: *Cum viderent Pontificem, celebratis Missarum solennijs, Eucharistiam populo dare, dicebant: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & Patri nostro dabas, & populo adhuc in Ecclesia dare non desinis?* Ut vel inde probabile censeat Alanus, lib. 1. de Euchar. c. 46, etiam ante tempora Bedæ Eucharistiam sub una specie datam. Quæ verò Nisanius ad hæc eludenda adfert, prorsus frivola sunt.

In Polonia quoque non aliter, quàm sub una specie datam esse Eucharistiam scribit Cardinalis Hosius in Dialogo; idque ex monumentis istarum Ecclesiarum satis colligi posse, usumque hunc cum exordio Christianæ religionis in Poloniam introductum esse. Adhuc modum D. Otto Bambergensis Episcopus, & Pomeraniæ Apostolus, dum septem Sacramenta recenset à se docta, *Quartum*, inquit, *Sacramentum est Eucharistia, id est corpus & sanguis Domini: ut verò sub una specie datum intelligas, addit: Hic est cibus animæ, oportet eum vos ad celebrandas Missas frequenter convenire, ut sæpius huic Viatico communicetis; aut saltem ter, aut quater in anno Communicare.* Ubique enim Communionis nomen, quo una species notatur. Ita per cæteras Septentrionales provincias & regna obtinuit, in quibus tanta sæpe inopia vini fuit, ut ne pro Sacrificio quidem commodè haberi potuerit, quemadmodum id de Norwegis scribit Volaterranus. Et verò, si vestrum Lutheranum Evangelium penetraret in extrema Indiarum regna, cum Catholicâ religione, ubi eadem est vini inopia, Sacramentum hoc populo administrari non posset: & cum utramque speciem ad salutem necessariam esse contendatis, frustra à vobis labor conversionis sumeretur.

Hæc de usu Communionis, quæ Caroli Magni ætate, discussis diligenter omnibus monumentis, reperire potui. Sed demus etiam tibi, tem-

pore Caroli Magni communionem utriusque speciei in usu fuisse, ac Carolum etiam sub utraque communicasse; num inde Carolum Lutheranum convincis? haud magis, quam Reges Franciæ, quos agnoscis in die inaugurationis, & in exitu vitæ communicari sub utraque specie. Et quis Catholicorum hoc negat, sub utraque fuisse in usu? Neque si modo Ecclesia permetteret, ut Hussitis aliquando, & quibusdam Germaniæ Principibus permisit, propterea Lutherani erunt: Et si modo etiam Sacerdos Catholicus laicum communicaret sub utraque specie, id quidem *illicite* faciet, sed non *invalide*: Verum enim Sanguinem accipiet; neque id contra substantiam hujus Sacramenti erit, sed modum ab Ecclesia ordinatum. Ut vel hinc intelligas, rem de qua agimus in *modo* consistere. Quàm facile in hoc conveniret, si modo in cæteris Catholicam Ecclesiam audire placeret, idque vobis persuaderi posset.

Miror equidem, tam multa disputari, & controversi nobis de Communionem *sub utraque*, id verò quod præcipuum est, quodque primum in hac causa esse debet, hic à vobis seponi, & apud populum supprimi. Questio enim hic prima est; an Lutherani ministri sint veri Sacerdotes? negant id Catholici: ubi enim successio apud vos? ubi Episcopi? ubi potestas Ordinis? Et si veri Sacerdotes non sitis, quid in Cæna vestra populo datis, præter *nuda symbola*, sine corpore & sanguine Christi? Idem mirum, quod Calvinistæ; nec plus, quam cæteri extra Ecclesiam falsarum religionum ministri. Hæc illa impostura vestra est, de qua prima populi, & iusta querela esse deberet. *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes!* Matth. 23. v. 24. Pharisaico prorsus ingenio, & dolo, qui cum ex minutis religiosi videri vellent, decimando mentham & anethum, graviora legis intermittebant.

Paragraphus VI.

Iuste, et rationabiles causæ, ob quas usus unius speciei ab Ecclesia receptus, et approbatus.

Postremum invehitur Nifanius in causas ab Ecclesia Catholica assertas, easque frivolas esse scribit. idcirco *πληρολεψίας*, & furti ex subtra-

subtracto calice nos acculat; *Constantiense* Concilium, quod eas recepit, *Obstantiense* vocat. Sera ac vana hæc communis Lutheranorum querela est, nullo (ut jam ostendimus) fundamento subnixæ: quando nec contra institutionem Christi, nec contra divinum aliquod præceptum una species est. Quod verò Lutherani ex septem Sacramentis quinque detraxerint, duobus tantum relictis, Baptismo & Cœna; quod ab illis sublata potestas Ordinis, ut jam in Cœna sua nihil præter nudum panem, & merum vinum dent populo; hæc iustæ querelæ locus, hæc imposturæ & sacrilegij crimen Prædicantibus intenditur. Sed his missis, causas reddamus: tametsi rectè Valentia scripserit: satis esse nobis Ecclesiæ auctoritatem pro omni causa, cujus est hæc judicare; reliquis parère relictum est.

I. *Causa* redditur à Catholicis, uniformitas & concordia populi Christiani, 1. Cor. 10: *Quoniam unus panis, unum Corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus.* Et ratio clara est: Nam cum per Occidentem passim una species invaluisse, & alibi, maximè inter Græcos, utraque species in usu esset, pro privata cujusque Pastoris auctoritate, Ecclesia ad unam formam sapienter deduci voluit; cum etiam in unâ specie detur Communio, usus idem esse posset in toto Orbe terrarum, ut sanè modò datur per Ecclesiam Catholicam. Jam si libera esset Communio, vel sub utraque imperaretur, abstemijs qui vinum non bibunt, aut qui comparare sibi non possent, ut in multis Septentrionis partibus & Indiarum regnis usu venit, ijs aut abstinendum, aut rarò communicandum esset, aut inviti cogerentur ad unam speciem: quæ certè magna inæqualitas esset, nec providentia divina satis omnibus prospexisset; aut certè Eucharistia in pane & aqua, quæ ubique gentium materia esse potest, instituenda fuisset. Accedit, quod postquam Græca Ecclesia per schisma abrumpi cœpit, quæ non in ea difformitas, & deformitas? dum alij sub utraque, alij ex intincto pane, alij cum mixtione panis & vini per cochleare Eucharistiam sumerent, alij aliter, ut Humbertus Episcopus ac Legatus exprobravit Græcis. His ut Latina Ecclesia, quæ à Spiritu S. regitur, occurreret, uniformem ritum præscripsit.

Dicitis, sub utraque specie plus gratiæ conferri: quod etsi disceptetur inter Catholicos, de gratia quam *per se* confert Sacramentum, quæstio tamen est inter terminos scholasticos, ut Suarez inquit. Sed deus vo-

bis

bis hoc tantisper. Quis verò ille effectus apud vos? majorne vitæ sanctitas apud vos, ex quo cum Hussitis utramque speciem usurpare cœpistis, quàm apud Catholicos? sanè id nemo hæcenus animadvertere potuit, nisi summam vitæ licentiam, & *laxitatem* disciplinæ Christianæ, *sanctitatem* appellare libeat. Ubi, ut cætera hîc intermittam, ubi inquam, *num germinans virgines*, (de quo Zacharias c. 9. vaticinatus est) ex quo Lutherus monachus, ductâ moniali in matrimonium, claustra & cœnobîa virginum per Saxoniam laxare cœpit?

II. *Causa, consuetudo jam per Ecclesiam recepta*, & consensu gentium & populorum *approbata*: ad quam Concilium Constantiense se revocat. Neque Concilium Constantiense primùm instituit hunc usum unius speciei, ut falsò Nifanius scribit, sed receptum ubique, & approbatum prohibuit tolli & abrogari. Quod idem fecit Basileense & Tridentinum Concilium, uti suprà relatum est.

III *Causa Ecclesiæ fuit*, ut hunc usum ubique receptum stabiliret, contra obortas hæreses, (qua super re Turianus lib. 4. Constit. Apost. c. 13, Vasquez, Bellarm. Becanus, & alij) simulque scandala tollerentur, tum ut occasio erroris tolleretur, ne videlicet homines simplices sibi persuaderent, sub una specie non contineri integrum Christi corpus & sanguinem; atque hæcenus totam Ecclesiam errasse in Communione unius speciei. Quam causam pluribus explicat Valentia, Bellarminus, & alij; & jam ante illos dudum Alensis Theologus, qui hac falsa persuasionem multos suo tempore in errorem abductos memorat, tum vel maxime, ut Ecclesia frangeret & refutaret hæresin Hussitarum, qui utramque speciem jure divino necessariam docebant ad salutem. Quod idem movent Patres Concilij Tridentini contra Lutheranos.

IV *Causa*, irreverentia & profanatio hujus Sacramenti, quæ ex sumptione calicis diu, multùmque ab Ecclesia animadversa est, & moraliter in tanta hominum multitudine evitari non poterat, præsertim cum fidelium multitudo incretueret, & caritas pietasque refrigesceret. Quapropter D. Thomas suprà relatus, etsi utramque speciem in se consideratam diceret perfectiorem, unam tamen speciem ex parte sumentium censuit magis convenientem; idque ob summam religionem & reverentiam, quæ ex jure divino, naturali & Ecclesiastico, huic Sacramento debetur, cui vel maxime interest Ecclesiæ prospicere. Quam ob causam

Cajeta.

Cajetanus adedò q. 80. Communionem sub una specie simpliciter populo esse utiliorem, & magis convenientem divinæ voluntati & institutioni docuit. Quæ ratio, etli apud vos Lutheranos non eum locum habeat, (qui in ipsa sumptione præsentiam Sanguinis statuitis, extraque usum commune, aut benedictum tantummodo vinum relinquitis,) apud Catholicos tamen, qui post consecrationem vini docent, sub illius speciebus Christi sanguinem permanenter esse præsentem, Corpusque concomitanter, his sapientius consulendum est, ne quid vel in ipsa sumptione effundatur, vel in asservatione corrumpatur, aut in omnem casum quid profanetur.

Quamquam inter vos Lutheranos nondum convenerit, sitne Christus præsens post consecrationem, seu post Epistolam ad Corinthios lectam, an vero in ipsa sumptione? Si post consecrationem statim est præsens, cur non poterit asservari sub symbolis? Et si asservetur, cur non adorari, & omni veneratione coli debet? imò quid in casu suprà relato facies? si post consecrationem ager moriatur, & Eucharistia non sumpta relinquatur apud Prædicantem? Adhæc si non est præsens Christus post consecrationem factam à vobis, falsa sunt verba consecrationis: *Hoc est Corpus meum*, & *Hic Calix novum Testamentum est in meo Sanguine*, quæ in Epistola consecrationis pronuntiatis. 1. Cor. II. Hic tuum iudicium exspectamus, ex sceptica vestra Theologia, qui Theologiæ Licentiatum te jactas. Extra domum vestram omnia vultis reformare inter Catholicos; intra domum vestram omnia confusa & turbata jacent: foris *lynxes*, domi *talpæ*.

Igitur ut rem omnem, quæ hîc de Communionem est, utrumne sub una, an utraque specie sumenda sit, verbo expediamus: Dicimus, non esse quæstionem de substantia Sacramenti, sed de modo rituque sumendi, in quo penès Ecclesiam est potestas ordinandi. Abrogavit Ecclesia Communionem *Clericalem* sub utraque specie, nec quæsti sunt Clerici. Abrogavit Ecclesia Communionem *domesticam*, quâ viris & mulieribus etiam permissum mundis linteolis excipere Eucharistiam, & domi sumere, nec quæsti sunt populi. Statuit Ecclesia, ut non nisi à jejunis sumeretur Eucharistia, aliaque ordinavit, secùs, quàm institutio Christi secum ferebat, & hæc laudabilia nobiscum prædicatis servatisque: solum Communionem sub una specie ferre non potestis, quæ tamen ex ritu

PPP

modo-

modoque in eodem genere (ut diximus) versatur. Quàm multa sunt huiusmodi in Ecclesia, de quibus S. Augustinus Epist. ad Innocentium Pontificem: *Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque mutantur humana, praesertim cum urget necessitas, aut evidens utilitas exposcat.* Quare unica hinc Ecclesiae auctoritas satis esse debet, quae si in huiusmodi controversiis seponatur, contemnaturque, nihil superest, nisi ut qualibet secta pro ingenio & libertate, ut sanè facit, ordinet de ritibus Eucharistiae, credat de ea, quod vult; tollet de numero Sacramentorum quot, & quantum libeat; & quantum sibi fingere & suis persuadere potest, in Ecclesia perturbet: quae composita, pronaque ad atheismum via est. Catholici in Ecclesiae Catholicae auctoritate, quae *columina & firmamentum est veritatis*, securè se fundant, Hoc Patrum, hoc D. Augustini denuò iudicium est, in Epist. 118. ad Januarium: *Insolentissima est insania, disputare, an faciendum sit? quod universa frequentat Ecclesia.* Frustrà omnis disceptatio de Communionem sub utraque, cæterisque controversiis suscipitur, quoad iudex controversiarum ex ipsa Ecclesiae auctoritate non recipitur. Id qui non intelligit, ne ipsa quidem principia capit, nec dignus est, quocum utiliter disceptes. Hic cardo, in quo omnes fidei controversiae versantur, & finiuntur.

C A P V T IX.

De Pœnitentiae Sacramento.

QUatuor, quæ supersunt *Sacramenta*, ordine & paucis subjungamus: de ijs quidem adversarius parum movit, sed quia ad Carolum Magnum provocat, nostrâ interest non transire, ut ex ijs *Carolus Catholicum* exhibeamus.

I. Pœnitentiam verè ac propriè *Sacramentum* esse, etiam secundum definitionem ipsorum Lutheranorum, in *Augustana confessione*, &

Apolo-

Apologia assertam, constat. I. Quia habet ritum externum, & judicialem absolutionem, quæ fit per verbum externum, seu verbum absolutionis. Joan. 20: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hic præterea ritus supponit alium in pœnitente ritum externum; quo nempe testetur pœnitens, se peccata habere veniâ dignâ: alioquin non constaret judici, remittendane sint peccata, an retinenda? II. Quia habet *promissionem gratiæ justificantis* certissimam & planissimam, per verba, *Remittuntur eis.* Atque hoc est illud S. Pauli 2. Cor. 5. v. 18. *Deus dedit nobis ministerium reconciliationis.* Nam suprâ dixerat v. 20: *pro Christo Legatione fungimur.* Hoc illud 1. Joan. 1. v. 9: *Si confiteamur peccata nostra; fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.*

Lutheranos quoque Pœnitentiam inter Sacramenta primùm recepisse, certum est ex *Apologia Augustanæ confessionis*, ita enim illa cap. de numero Sacramentorum: *Si Sacramenta vocamus ritus, qui habent mandatum Dei, & quibus addita est promissio gratiæ, facile est judicare, quæ sint propriè Sacramenta.* Et mox: *Verè igitur sunt Sacramenta, Baptismus, cœna Domini, Absolutio, quæ est Sacramentum Pœnitentiæ.* Nihil clariùs. Accedit, quod *Apologia Pœnitentiam propriè, & verè inter tria Augustanæ confessionis Sacramenta profiteatur.* Sed nihil quoque ex Lutheranorum doctrina inconstantius; quæ cum sacramentarijs, & Calvinistis, modò duo tantùm Sacramenta recipit. Legittine unquam tam inconstanter agi cum Tridentino Concilio apud nos? ut quod semel definitum est, Ecclesia Catholica unquam retractaverit? Ne quid dicam de ipsa *Augustana vestra confessione*, & regulâ illâ fidei vestræ, quæ novies minimum recusa & mutata, novosque semper fidei articulos procusos adjecit. Non Proteus tam varius, quàm Lutherus in suo evangelio, aut Lutherani in suo Luthero.

Supervacaneum hîc Conciliorum, & Patrum testimonia referre, quæ Pœnitentiam nobis Sacramentum tradunt. *Ambrosius lib. 1. de Pœnit. c. 7. Quid interest, utrum per Pœnitentiam, an per lavacrum, hoc jus sibi datum Sacerdotes vendicent? Unum in utroque ministerium est.* Quare & *Cyrillus lib. 12. in Joan. c. 56. comparat Reconciliationem & Pœnitentiam cum Baptismo.* Idem *Cyprianus fecit, sermone de ablutione pedum.* Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos: *Redimatur sanguine Salvatoris,*

toris, aut in domo Baptismatis, aut in Pœnitentia. Augustinus lib. de adul-
terinis conjug. c. 26 & 28: Eadem, inquit, est causa Baptismi, & Reconci-
liationis, sine quibus Sacramentis homines credunt se non debere exire de cor-
pore. In psalm. 146. explicans illud, *Qui sanat contritos corde*, & alligat
contritiones eorum: *Quæ sunt*, inquit, *istæ alligamenta?* temporalia Sacra-
menta, nimirum, quæ per *claves cœlorum* Christus dedit Apostolis, &
Sacerdotibus, Matth. 16. Lib. 50. *Homiliarum*, Homil. ultimâ: Omnis, qui
jam arbitrio voluntatis suæ constitutus est, cum accedit ad Sacramenta fide-
lium, nisi eum pœniteat vita veteris, novam non potest induere; ab hac pœni-
tentia, cum baptizantur, soli parvuli immunes sunt. Eadem leges apud
Augustinum Epist. 180. ad Honoratum, Lib. 5. de Baptismo c. 20. & 23. cæ-
terosque Patres, quos longum referre. Videamus cætera.

II. Sacramentum Pœnitentiæ, pro Ministro requirit Sacerdotem,
neque enim alijs, quàm Apostolis, & horum successoribus dictum est à
Christo Joan. 20: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis pecca-
ta, remittuntur eis*. Pro forma exigit, *Verbum absolutionis*: sicut cætera Sa-
cramenta, quæ rebus, & verbis perficiuntur. Perinde ut in Concilio Flo-
rentino dicitur: *Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet Rebus, tanquam
Materia; Verbis, tanquam Forma; & personâ Ministri*. Augustina ve-
stra confessio, art. 12. de Pœnitentia, nihil de Sacerdotibus præscribit; tan-
tùm ponit: *Quod Ecclesia redeuntibus ad Pœnitentiam, absolutionem im-
pertire debeat*. Id etsi per ministros faciat, illi tamen sacerdotes non sunt
consecrati, nec ullâ Ordinis potestate, aut jurisdictione internâ, externâ-
que præditi. Quocirca ut nihil conficiunt in Eucharistiæ consecratione,
ita à nullo peccato absolvere possunt pœnitentem. Quæ ut communis
& certissima est Catholicæ Ecclesiæ doctrina, ac suprâ (lib. 1. de successio-
ne Apostolica, & lib. 2. de potestate Ordinis) indicata, pertractataque ab
omnibus Theologis: ita nulla major impostura fingi potest, in re tanti
momenti, quàm horum Sacramentorum administrationem sibi sumere
eos, in quibus nihil aliud habeas potestatis, quod non quilibet laicus sibi
vendicare possit. *Extra Ecclesiam*, inquit Augustinus in Enchir. c. 65. *non
remittuntur peccata: ipsam namq; propriè Spiritum sanctum pignus accepit,
sine quo non remittuntur ulla peccata*.

III. Pro Materia tres actus requirit Pœnitentia, *Contritionem,
Confessionem, & Satisfactionem*; ita tamen, ut Satisfactio pars integralis
sit.

fit, non essentialis. De *Contritione* constat ex Scriptura, quæ etiam in *Lege nature*, & *Mosaica* requirebatur, Joël. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & fletu, & planctu.* 2. Reg. c. ult. *Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: & dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto.* Ita Matth. 12. *Ninivitarum pœnitentia laudatur: Isaia 30: Si reversus ingemueris, saluus eris.* Ezech. 33. *Impietas impij non nocebit ei, quacumq; die conversus fuerit ab impietate sua.* Et quoties non Scriptura dolorem hunc tradit? *Confessio* quoque peccatorum mortalium in specie, coram Sacerdote facienda, est de jure divino: Christus enim constituit Sacerdotes in Ecclesia judices, cum ea potestate, ut nemo post Baptismum lapsus, sine ipsorum sententiâ sacramentaliter reconciliari possit. Matth. 16: *Tibi dabo claves.* Joan. 20: *Quorum remisertis peccata.* 2. Cor. 5: *Dedit nobis ministerium reconciliationis.* Atqui Sacerdotes non possunt rectè judicare de peccatis, nisi cognoscant; cognoscere non possunt, nisi pœnitentes illa aperiant. Augustinus lib. de vera & falsa Pœnit. c. 14, ubi multis instruit spiritualement Judicem in Confessione, *Oportet, inquit, ut sciat cognoscere, quicquid debet judicare: judiciaria enim potestas hoc expostulat, ut quod debet judicare, discernat.* Monet deinde, ut varietates peccatorum investiget. Accedit *Traditio*, quod nullo non tempore hic usus fuerit in Ecclesia. Et quomodo Imperatores, Reges, & Principes, totusque populus Christianus, potuisset tam difficili lege constringi, nisi hæc à Deo lata esset? *Satisfactio* demum requiritur: quia instauratâ cum Deo amicitia, & remissâ culpâ peccati, & pœna æternitate, sæpe adhuc remanet debitum luendæ pœnæ temporalis, seu in hac, seu in futura vita, 2. Regum c. 2. & 2. Reg. ultimo; quibus locis post remissum Davidis peccatum, reservata pœna memoratur. Sic 4. Reg. 23. v. 26. scelera Manassis puniuntur post resipiscentiam. Exod. 32, post remissum peccatum ad preces Moylis, puniuntur tamen promiscuâ eade tot millia hominum. 1. Cor. 11. *Dum judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Et quæ non in hanc rem Scripturæ, & SS. Patrum testimonia? præter Ecclesiæ praxin, quæ confessioni pœnitentiam subjungit.

Augustana vestra confessio contra hæc ita definit art. 12: *Constat autem pœnitentia propriè his duabus partibus. Altera est contritio, seu terrores incussi conscientie, agnito peccato: (quanquam quid per terrores con-*

scientiæ incusos intelligat, non satis exprimat) *Altera est fides, qua concipitur ex Evangelio, seu absolutione, & credit propter Christum remitti peccata, & consolatur conscientiam, & à terroribus liberat. Quàm insulsa doctrina! qua omni tribuit fidei, ita ut Sacramentum prorsus otiosum sit, & supervacaneum: quando hæc fides per ritus Pœnitentiæ excitata, omnia extra Pœnitentiam perficere, & remissionem peccatorum præstare potest; quod idem in Baptismo & Eucharistia docetis per fidem fieri. Id dogma, quàm inauditum, tam absurdum, & impium Catholici scriptores, & Theologi omnes commonstrant. De ipsa verò Confessione peccatorum ita pronuntiat Augustana confessio art. 11: *Absolutio privata in Ecclesijs retinenda est, quanquam in confessione non sit necessaria omnium delictorum enumeratio.* Hæc primò vestra Ecclesia docuit, donec prorsus omnem peccatorum in specie confessionem sequentes Lutherani abrogarent, & tot probris auricularem confessionem proscriberent. Neque adhuc certum inter vos, utrum ministri sibi vendicent absolutionē, an declarationem peccatorum. Et quid illa opus? cū fide pœnitentium tollantur omnia peccata apud vos. Longè aliter nos Scriptura docet Act. 19: *Multi autem credentium veniebant confitentes actus suos.* Ita Joan. 1. c. 1. Jacob. 5. Ita Concilia, Patres, Traditio, & praxis Ecclesiæ. Si vel unum Augustinum legeres, quid ille præscribat de confessione peccatorum in specie, numero, & circumstantijs! is homilia 12: *In omnibus Scripturis divinis fratres utiliter, & salubriter admonemur, ut peccata nostra debeamus jugiter & humiliter non solum Deo, sed etiam Sanctis ejus, & Deum timentibus, Sacerdotibus videlicet, confiteri.* Libro de vera & falsa Pœnitentia c. 14: *Consideret pœnitens qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ.* Quàm multis deinde reprehendite eos, qui soli Deo confiteri satis esse arbitrantur! Lib. 2. de visit. infirm. c. 4. & 5: *Sunt enim, inquit, qui sufficere sibi ad salutem autumant, si soli Deo, cui nihil occultum est, sua confiteantur crimina; nolunt enim, aut erubescunt, si vè dedignantur ostendere se Sacerdotibus, quos tamen inter lepram, & lepram discernere per Legislatorem constituit Dominus.* Nolo ut decipiari ipsa opinione; non seducat te somniantium illa superstitio. Idem in psalm. 66: *Tuam iniquitatem confitere: si non confessus lates, non confessus damnaberis. Times confiteri, qui non confitendo, esse non potes occultus, damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus.* Eadem habet explicatè lib. 50. Homil. 12. Lib. 21.*

contra

contra Faustum Manich. c. 29. Hom. 49: *Qui post uxores vestras cum aliqua concubuiſſis, agite pœnitentiam, qualis agitur in Ecclesia. Nemo dicat: occultè ago. Ergo sine causa dictum est, Quæ solveritis in terra, soluta erunt in celo? Ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ? frustra Evangelium Dei, frustra verba Christi. Promittimus nobis, quod ille negat. Quam hæc diversa sunt à novo vestro evangelio, quod Christi Evangelio opponit hic Augustinus. Cyprianus serm. de lapsis: Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictum suum, dum adhuc qui delinquit in sæculo est, dum admitti confessio potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata est.*

Ad hunc modum cæteri Patres, quos prolixum hic referre. Quamquam nihil ad rem consultius, quam *Concilium Tridentinum* opponere hic *Augustanæ confessioni*, id enim solidè explicateque ex *Scriptura, Traditione, Patribus*, singulas hujus Sacramenti partes pertractat, ac decidit, ut in eo *Spiritus sanctum* loqui videas: in Augustanâ confessione, non nisi deliramenta proponit *heresis*, sine ullo principio *Scripturæ, & Theologiæ*, tanquam ebrijs in caupona rusticis doctrinam hanc Lutherus dictarit.

Accedit postremum *Satisfactio sacramentalis*, quæ à Sacerdote pœnitenti injungitur, eò quòd post remissam culpam, receptumque peccatorem in gratiam & amicitiam, ordinariè maneat pœna exsolvenda. Posset quidem Deus universum pœnæ debitum condonare, ut certum est facere in Baptismo, & Martyrio; verum peccantibus post Baptismum, remissâ culpâ manet debitum pœnæ luendæ, tum in hac vita, tum in altera, nisi in hac vita satisfactione exsolvatur. Hanc satisfactionem damnat Augustana vestra confessio art. 12: *Rejiciuntur & isti, qui Canonicas satisfactiones docent necessarias esse ad redimendas pœnas æternas, aut pœnas Purgatorij.* Quanquam dum æternas pœnas remitti docet, falsum nobis affingat: nulla enim peccatori recepto per Sacramentum hoc in gratiam, æterna pœna manet; sed quæ æterna erat, convertitur in temporalem, ut vel in hac, vel in altera vita Purgatorio eluatur. Eadem docet Apologia ad XXII. articulum: Idem docent Lutherani cum Lutero. Hinc præterea *Purgatorium, Suffragia, & Indulgentias* sustulerunt ex Ecclesia. Quanquam non pauci Lutherani, ex peccatis pœnam temporalem hujus vitæ agnoscant ad paternam castigationem & emendationem à Deo infligi. Contrà Catholici unâ consensione docent, remissâ culpâ remanere

nere aliquando reatum pœnæ temporalis, uti ex Scriptura suprà relatum est: atque hoc simul certum fundamentum est ex Scriptura, quo Purgatorium à Catholicis asseritur. Commonstrantur hæc præterea ex Traditione, Concilijs, & innumeris SS. Patrum testimonijs, (de quibus totus est liber IV Bellarmini de Pœnitentia) præter Theologos, & controversiarum scriptores, tantâ claritate, ut Illyricum & Calvinum fateri necesse fuerit, Patres omnes satisfactionem docere. Sed hîc locus non est, ea fusiùs pertractandi: tantùm Carolum M. subjungamus.

Caroli Magni testimonia de Sacramento Pœnitentiæ.

Carolus igitur lib. V. Capitularium capit. 52: *Nemo Sacerdotum, populum sibi peccata confitentem sine auctoritate Canonum judicare presumat, & ut quando unicuique quisquam Sacerdos sibi scelera sua confitenti, juxta canonicum modum pœnitentiam tribuit, & c. manus ei secundum Canonicam auctoritatem imponat, cum orationibus, quæ in SACRAMENTO ad dandam pœnitentiam continentur.* Hic nomen Sacramenti audis dari Pœnitentiæ: inde librum rituum, quem nos Agendam dicimus, Sacramentarium vocat. Hæc Carolus de reconciliatione in publicâ pœnitentiâ; de privatâ vero & auriculari ita subjungit: *Si vero occultè, & sponte confessus fuerit, occultè fiat.* De utraque reconciliatione Carolus hæc subjungit: *Ideo Dominus, & magister noster discipulis suis, & successoribus eorum, ligandi & solvendi dedit potestatem, ut peccatores ligandi habeant potestatem, & pœnitentiam condignè agentes absolvi, atque peccata cum divina invocatione dimitti queant. nec mirum hoc: Quia si homines servis suis dent potestatem de subditis ligandi & solvendi, vel nocendi vel adjuvandi apud se, quanto magis Dominus omnium hominum hanc potestativè potestatem Præpositis sanctæ Ecclesiæ dedit, dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt.* Lib. 6. Capitularium cap. 169: *Fideles fidem sanctæ Trinitatis discant, in qua inter cetera credere debent, quod fidelibus in Ecclesia per Christum, ejusdem Spiritus sancti dono per ministerium Sacerdotale, & per Pœnitentiam, remissio peccatorum indubitanter attribuitur.* Lib. 5.

c. 62: Criminalia peccata multis jejunijs, & crebris manus Sacerdotum impositionibus, eorumque supplicationibus, juxta Canonum statuta placuit purgari, ita ut nemo sine manus impositione Episcopi, aut ejus jussu alicujus Presbyteri, se credat esse à suis facinoribus absolutum. Lib. 5. Capitularium c. 164: Sciendum est omnibus atque credendum, quod per Spiritum sanctum remissio peccatorum in Baptismate conferatur, & quod fidelibus in Ecclesia Christi ejusdem dono Spiritus sancti per ministerium Sacerdotale, & per Pœnitentiam, & Absolutionem, manusque impositionem, remissio peccatorum indubitanter attribuat. Eadem prorsus habes lib. 7. Capitularium addit. 3. c. 13, multisque in locis apud Carolum: at nullibi leges remissionem peccatorum soli fidei attribui, sed Sacramento, ad quod fides, timor, spes, & cætera sunt dispositio. Alibi inter cætera fidei principia & salutis præsidia commendat confessiones criminum, & fugam peccatorum, ne solâ fide credant se salvandos homines. Hinc illud toties repetit: Manifesta enim sunt opera carnis, &c. quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Lib. 1. Capit. c. 82.

Lib. 5. Capitularium c. 2. (quod & inter capitula Ecclesiastica c. 3. Caroli Magni tom. 20. Concil. Paris. toties repetitur) Carolus pro militibus sollicitus ita sanxit: Princeps in castris unum vel duos Episcopos apud se habeat, & unusquisque Praefectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam possit. Ubi vides, post judicationem & absolutionem Sacerdotis, confitenti etiam pœnitentiam injungi, quod Augustana confessio damnat art. 12. suprâ relato. Quod si legas, quæ lib. 5. Capitularium, & passim in omnibus Caroli libris, & Synodis præscribantur, de publica privatâque pœnitentia, intelliges Carolum toti evangelio vestro adversari: qui non modò ipse confessus sua peccata, primùm Angilramo, deinde Hildebaldo Archiepiscopo Colonienfi, quos ob id in aula secum habuit; sed & jejunando, orando, & cilicium adedò ad nudam carnem gestando, (ut auctor vitæ Engolismensis scribit) pœnitentiam egit. Ac ne quis sine confessione ex hac vita exeat, decernit lib. 5. c. 65: Nemo prius ex humanis rebus abscedat, quàm donum reconciliationis accipiat.

Confessionem quæ in specie, & cum enumeratione peccatorum fieri debeat, habes lib. 7. c. 294: Quærendum est, inquit, Sacerdoti, cum accipit cujuslibet fidelis confessionem peccatorum, qualiter primò peccatum

perpe-

perpetratum, aut postea iteratum, aut frequenter actum sit; si sponte, si coacte, si per ebrietatem, aut quodlibet ingenium factum sit. Monet deinde, ut medicina & poenitentia, quæ satisfactio est, & quam vos Lutherani excluditis, secundum Canonum & SS. Patrum statuta præscribatur; neq; secundum placitum hominis, sed secundum Dei voluntatem. Idem additione 3. cap. 35. multis præscribitur. Addit. eadem c. 30: *Ut confessio integrè & plene fiat.* In Capitulari Theodulphi Aurelianensis Episcopi, viri sub Carolo M. celebris & sancti, can. 31. ita legis: *Confessiones danda sunt de omnibus peccatis, quæ sive in opere, sive in cogitatione perpetrantur.* Deinde subjungit octo principalia vitia, secundum quæ examen & confessio facienda: Deinde, inquit, *juxta modum facti debet ei poenitentia indicari.*

In Concilio Rhemensi, quod sub Carolo M. habitum est, Can. 12. ita decernitur: *Omnibus his actis, ventilata est ratio poenitentiae, ut Sacerdotes certius intelligerent, quomodo Confessiones recipere, & poenitentiam secundum Canonicam institutionem poenitentibus deberent indicare.* Ideo Can. 13. præscribit examen, secundum octo principalia vitia, Can. 31. *Discretio servanda est inter poenitentes, qui publicè, & absconse poenitere debent.*

In Concilio Turonensi, quod tum Caroli rogatu simul congregatum fuit, Can. 22. præscribitur: *Episcopis, & Presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus, sua sibi delicta confitentibus, tempus abstinendi adscribant; ut juxta modum peccati poenitentibus abstinentia indicatur: quoniam variè ab aliquibus Sacerdotibus & indiscretè hac judicia proferuntur.* Ideo subdit, ut antiquum Poenitentialis librum potissimum sequantur, idque statutum esse, cum omnes Episcopi congregati ad sacrum palatium convenissent. Can. 50. *Si non frequentius, velter laici homines in anno communicent, nisi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur.*

In Concilio Cabilonensi, quod rogatu quoque Caroli est habitum, Can. 32: *Sed & hoc emendatione indigere perspeximus, quod quidam, dum confitentur peccata sua Sacerdotibus, non plenè id faciant.* Subjungit deinde octo capitalia vitia, secundum quæ poenitens institui debet ut confiteatur, Can. 33: *Quidam, inquit, Deo solummodo confiteri debere dicunt peccata, quidam verò Sacerdotibus confitenda percensent; quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam sit Ecclesiam.* At de Confessione, quæ

Sacer-

Sacerdoti fit, subdit: *Deus namque salutis & sanctitatis auctor & largitor, hanc præbet sua potentia visibili administratione purgationem peccatorum.* Hic enim est ordinarius modus à Deo præscriptus, etsi contritio & eleemosyna etiam extinguant peccatum, ut idem Concilium agnoscit. Quod ipsum docet Ludovicus Pius in additione 3. ad lib. 7. Capitularium cap. 31. Quàm multa deinde præscribit *Cabilonense* Concilium de pœnitentia confitentibus danda? Habes ergo hîc tria Concilia sub Carolo Magno ante obitum ejus habita, quæ Carolus ad se delata approbavit & laudavit, ut prorsus de Caroli mente dubium esse non possit, dummodo Ecclesiam audires, quæ teste Augustino, habet *Claves vitæ & inferorum*: ipsi enim dictum est, *cuiusque dimiseritis peccata, dimittuntur eis; & cui retinueritis, retenta sunt.* *Miseri, dum in Petro petram non intelligunt, & nolunt credere datas Ecclesie claves regni cœlorum, ipsi eas de manibus amiserunt.* lib. de Agone Christiano c. 3. Sed tu Nisani, mavis Melanchthonem, quàm SS. Patres; Apologiam ejus, quàm Concilia; Lutherum, quàm Carolum Magnum cum omnibus Episcopis; Augustanam confessionem, quàm Concilij Tridentini, & Catholicæ Ecclesiæ iudicium audire. *Claves regni cœlorum, inquit Augustinus, Christus dedit Ecclesie; & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus, gravius est, quàm si gladio feriretur, si flammis absorberetur, si feris subigeretur.*

Vulnera Sacramento Pœnitentiæ à Lutheranis illata.

His nunc positis, quàm multæ se hîc plagæ offerunt, quibus hoc Sacramentum Pœnitentiæ à vobis laceratum & fauciatum est, tamen si in speciem confessio Sacramentalis inter vos de peccatis in genere retineatur. I. Requiritur ipsam *Sacramenti institutionem*, quam primò admistis, postea cum Calvinistis rejecistis. II. Requiritur *confessionem peccatorum in specie*, quam confessio vestra Augustana, & Apologia, & tota vestra Ecclesia reprobatur. III. Requiritur *dolorem & contritionem*, (quam vos in terroribus quibusdam conscientie ponitis) ac talem, ex qua propositum melioris vitæ, timor Dei, & emendatio sequatur, nec in

QQQ 2

folâ

solâ fide justificante hæc reponantur, quâ omnia peccata tam faciliè absolvi creditis, quàm liberè admittitis.

IV. *Requirimus potestatem Clavium à vobis, qui veri Sacerdotes non estis, ex quo successio inter vos defecit. Inauditum enim est in Ecclesia, absolvi aliquem sacramentaliter ab alio, quàm à Sacerdote: ipsi Sacerdotes, inquit Augustinus lib. de vera & falsa Pœnitentia, jam plus possunt; quibus enim remittunt, remittit & Dominus ex potestate Clavium. Quàm multis id contendit Cyprianus? lib. 1. Epist. 6. Ecclesia Catholica una est, extra eam nec Sacerdos, nec Sacrificium, nec salus, nec remissio peccatorum. Nam cum dicunt, credere se remissionem peccatorum, mentiuntur, cum non habeant Ecclesiam.*

V. *Effectum absolutionis à peccato, quem vos soli fidei justificanti attribuitis, non potestati Clavium: exsertè enim Apologia vestra ad 12. Art. c. 15. Quid Carole Caesar hic facimus? Hæc est propria vox Evangelij, quod FIDE consequamur remissionem peccatorum. Et tamen Augustana vestra confessio art. 12. docet: Ecclesia ad pœnitentiam redeuntibus absolutionem impertiri debet. Et quæ hæc alia absolutio erit, quàm denunciatio remissi peccati per fidem pœnitentis? Quod & ancilla heræ suæ, & hera ancillæ præstare potest, si mutuò sibi peccata confiteantur.*

VI. *Requirimus à vobis Potestatem ligandi, quam Christus non minùs dedit, quàm absolvendi Sacerdotibus, Matth. 16. Matth. 18. Joan. 20. Nam si quis furtum commiserit; si per spoliū aut sacrilegium aliena bona rapuerit; si injuriam famæ & honori alterius fecerit; ligandus erit pœnitens adstringendusque ad restitutionem. Hoc illud Augustini: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Adhæc, si quis in adulterio, si in incesto matrimonio, aut concubinato vivat; si in his atque alijs flagitijs perseveret, nec correptus se emendet, ligandus erit, absolutione non impertitâ. Quomodo verò hæc potestas ligandi locum habere potest apud vos Lutheranos, qui confessionem peccatorum in specie damnatis? Aut quod vulnus hic sanari poterit, quod tegendum docetis? Imò quale judicium erit, in quo reus nihil fateri cogitur? Vidi sedes, & sedentes super eas, inquit Augustinus in illud Apocalyp. 20, & judicium datum est: illud autem judicium nullum melius accipiendum videtur, quàm id, quod dictum est: Quæ ligaveris super terram, erunt & ligata in calis, Lib. 20. de civit.*

civit. Dei c.9: *Ponat se peccator omninò in potestate judicis, in judicio Sacerdotis, nihil sibi reservans sui.* lib. de vera & falsa Pœnit. c.15.

VII. Requirimus à vobis *Satisfactionem sacramentalem* & *Canonicam* etiam, qualem Catholici ex Scripturis, ex Traditione, ex Concilijs, ex Patribus, & praxi totius antiquitatis demonstrant. Hic aut vestrum novum evangelium, aut Catholica doctrina mundum fallit, quæ publicas privataeque pœnitentias semper in usu habuit, quibus etiam plenæ sunt omnes Synodi Carolinæ, Capitularium libri, & Caroli Constitutiones: adeoque Carolus tam privatim, quàm publicè in castris eruditos prudentesque Sacerdotes esse voluit, qui scirent dare consentientibus militibus pœnitentiam, ut suprâ toties relatum est. Verùm ut jejunia, castigationes corporis, & quicquid durum in *via crucis* esse potest, jam dudum eliminavit dulce & *carnale vestrum evangelium*, ita & *Satisfactionem sacramentalem*, quæ tamen salutaris *medicina* instar est, proscripsit. Verùm, quid vos non speretis? qui Lutherum ex *sacrilego* illo totius vitæ *matrimonio* cum moniali, *sine ulla pœnitentia* transmisistis in cælum, & inter *Beatos* cum Prophetis & Apostolis collocastis? Multò ille *Davide* felicior, qui vel *unum adulterium* tot *lachrymis*, & pœnitentiæ operibus sibi expiandum sumpsit. Ne quid dicam hic de innumeris Sanctis, qui post lapsum vitam in continua pœnitentia, & vitæ sanctitate exegerunt: nec ipse D. Augustinus prius de vita exire voluit, quàm psalmos de *Pœnitentia* in conspectu positos cum lachrymis recitasset. *Regnum calorum vim pari*, docuit Christus; à *Luthero una fides justificans* reperta est, *mollis culcitra*, quâ in cælum tollantur omnes.

VII. Demum, ut hic alia omitam, requirimus à vobis *Sigillum* sive *secretum Confessionis*. Sanctum, & inviolabile id vinculum, quod non modò ex jure *Ecclesiastico* & *naturali*, sed & ex *divino* etiam, seu *positivo*, seu immediatè inde *per se* nato deducitur. Ejus tanta obligatio est apud Catholicos, ut si quis violaverit, *gradu Sacerdotis excidat*, & *perpetuò in monasterium recludatur* ad pœnitentiam ejus sacrilegij, quemadmodum id Canones præscribunt. Quibus legibus cum Lutherus exsolverit suos, quàm frequens ejus & libera violatio apud vos? quàm multa mihi sunt hujus rei exemplis comperta? Inter alia, dum Halberstadijagerem, antequàm *Königsmarckius* urbem caperet, & ego simul in captivitatem raperer, accidit primariam civis uxorem, corruptam à quodam, in adul-

QQQ3

terium

terium prolabi: ea cùm conscientia stimulis ageretur, delictum *Prædicanti* Pastori suo *anobarbo* (ita hominem novi) *confessa* aperuit, quietis & salutis causâ; quam ille è vestigio ad magistratum detulit. Capta mox misera mulier ad *Prædicantis* accusationem, & ad supplicium protracta, capite mulctatur. Quis non *Carnifici* mallet, quàm *Prædicanti* confiteri peccata sua? Mitiùs certè *Joan. 8.* Christus egit cum *adultera*, quia Sacerdos erat secundum Ordinem Melchisedech. Et quale *secretum* ab illis expectes, qui primùm *proci*, pòst *rivales*, deinde *sponsi*, demum *mariti*? (his enim gradibus ad Episcopatum & summum ministerij gradum apud Lutheranos ascenditur,) qui deinde inter Dalilæ amplexus vivunt, omnia arcana facilè eblandientis? & his populi suam conscientiam & animas committere necesse habent. Vis nunc Caroli legem? is Capitularium lib. ult. cap. 27. sanxit: *Presbyteri de confessionibus accepto pretio non manifestent latrones.* Quin tam stricturn, severumque hoc decretum Ecclesia esse voluit, ut ne ad servandam propriam vitam, aut vitandam Reipubl. ruinam, aut ullo casu violare liceat; quemadmodum id ex Traditione & consensu Doctorum constat. Recole nunc, quantum vulnus nova vestra doctrina inflixerit, & in quas angustias miseros homines compellat! quæ sublatâ potestate Clavium, & ministerio reconciliationis proscripito, unicum tantùm salutis remedium peccatori, in contritione relinquit; tanquam non satis tot Sacramenta sustulisse, nisi etiam hanc secundam post naufragium tabulam, ut Patres appellant, periclitantibus subtrahatis. Postquam enim Apostolica successio apud vos defecit, nec potestas consecrandi Sacerdotes, nec potestas conficiendi Eucharistiam, nec potestas absolvendi à peccatis, in ecclesia vestra permansit: ut his divinissimis Christi donis, cæterisque Sacramentorum subsidijs homines spoliare necesse sit.

CAPUT X.

De Sacramento extremae Unctionis.

EXtremam Unctionem verè & propriè dictum Sacramentum esse Catholicæ Ecclesiæ dogma est. Duo in hanc rem adferuntur Scripturæ testimonia. Alterum est Marci 6. ubi de Christi discipulis dicitur: *Ungebant oleo multos egros & sanabant.* Ex quibus licet alij confici velint Sacramentum, Tridentinum tamen ibi tantum insinuari dicit hoc Sacramentum. Saltem conficitur ritum non esse alienum ab institutione Christi, & usu Apostolorum: imò Lutherus, Calvinus, & Kemnitius agnoscunt hoc loco Marci, agi de illâ unctione de quâ & Apostolus Jacobus agit; ut certè adumbratio fuit ejus Sacramenti, quod Christus post instituit. Alterum ergo testimonium est Jacobi cap. 5: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* Hic primò ritum externum habemus, *Unctionem olei cum oratione:* Deinde *Promissionem gratiæ per verba alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Mandatum colligitur ex eo, quòd Apostolus non auderet tam absolute promittere tantum effectum, nisi id à Christo accepisset. Institutum quoque Ministerium adjungit per verba *Inducat Presbyteros,* seu Sacerdotes.

Augustana vestra Confessio nihil de hoc Sacramento, rituve pronuntiat. Apologia art. XIII. ita decernit: *Confirmatio & Extrema unctio sunt ritus accepti à Patribus, quos ne Ecclesia quidem tanquam necessarios ad salutem requirit, quia non habent mandatum Dei: propterea non est inutile hos ritus discernere à superioribus, qui habent expressum mandatum Dei, & claram promissionem gratiæ.* Omissis alijs, quæ hac propositione falsò continentur; bene quidem illud, quod non inutile dicat discernere ritus qui Sacramenta sint, & qui non sint: sed cujus hoc sit discernere, in quaestione

stione versatur. Utrumne Melanchthonis Grammatici & Philologi, qui Apologiam illam fabricavit ex Lutheri scriptis, an Episcoporum in Concilio? Utrumne avulsæ Lutheranæ Ecclesiæ, quæ post Waldenses, Albigenes, Wiclefum, damnatos jam dudum hæreticos, hanc hæresin resuscitavit ab inferis, an verò Catholicæ Ecclesiæ? quæ *Columna & firmamentum est veritatis*, & cujus est de vero sensu Scripturæ judicare; ut libro primo & secundo toties monstratum est.

II. Quòd dicat, hunc ritum extremæ Unctionis à Patribus acceptum esse: id si velit à Patribus primò introductum esse, falsum est; si verò velit à SS. Patribus nobis tradi, uti illi ex Scriptura didicerunt, & per traditiones ab Apostolis manantes acceperunt, cum Catholicis facit, Multo audaciùs, absurdiùsque Nifanius scribit: *Extremam Unctionem ne quidem tempore Caroli Magni fuisse in usu*, quæ falsitas postea detegitur.

Cæterùm Catholici hunc ritum inter Sacramenta collocant, fundantque se primò in Scriptura, Jacobi quinto capite, ut suprà relatum est: non quod D. Jacobus Apostolus hoc Sacramentum instituerit, (auctor enim institutorque Sacramentorum Christus est, non Apostoli) sed quod D. Jacobus hoc Sacramentum ex institutione Christi commendavit & promulgarit, ut Concilium Tridentinum sess. 14. c. 1. de *Extrema unctione* declarat. Quo sensu, etiam Patres de hoc Sacramento loqui necesse fuerit: quando illi Christum, non Apostolos Sacramentorum auctores docuerunt. Hos inter Hugo de S. Victore l. 2. de Sacram. part. 15. c. 2. & 3. docet D. Jacobi institutionem hujus Sacramenti non esse aliam, quam promulgatoriam: quemadmodum Moyses non auctor, sed promulgator divinæ legis est. II. Fundat se Ecclesia in perpetua traditione, ab Apostolorum ævo ad nos traducta: idcirco Tridentinum Concilium inquit: *Extremam Unctionem Ecclesia ex Apostolicâ traditione per manus acceptam didicit*. Quod & Græci agnoverunt in Concilio Florentino, probaruntque cum Latinis Patribus Extremam Unctionem inter septem Sacramenta, in instructione ad Armenos. Lutherani quo se referant, non alios habent, quam Waldenses, Albigenes, & Wiclefistas: quorum hæresis jam dudum ab Ecclesia Catholica damnata, antequam vestra nata esset. III. Fundant se Catholici in Concilijs & Patribus, quos cum Bellarmino, Valentia, Suarez, Coninck, Coccio cive vestro, cæterisque Scripto-

ribus

ribus sistunt. Ac Patres quidam, etsi non omnes expressè Sacramentum vocent, ij tamen ad Scripturam, & præscriptum hunc à Divo Jacobo ritum sese referunt. Hi Patres sunt *Clemens* Constit. Apostol. lib. 8. c. 26. *Origenes*, hom. 2. in Levit. *Chrysostomus*, lib. 3. de Sacerdotio, *Innocentius* l. Pontifex, tempore S. Augustini, cujus auctoritatem, & doctrinam toties commendat Augustinus. Is enim in Epist. ad Decentium Eugubinum c. 8: *Adjecit etiam filius meus Cælestinus Diaconus in Epistola sua, esse à tuâ dilectione propositum illud, quod in B. Apostoli Jacobi Epistola conscriptum est: Si infirmus aliquis in vobis, vocet Presbyteros: quod non est dubium de fidelibus egrotantibus accipi, vel intelligi debere; qui sancto oleo Chrismatis perungi possunt. Quo ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet, in sua vel aliorum necessitate inungendo. Illud verò in Epistola Innocentij: Pœnitentibus illud infundi non potest, quia genus Sacramenti est: nam quibus reliqua Sacramentaneantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? Quàm dilucidè hoc ostendit, tempore Innocentij & Augustini Extremam unctionem propriè Sacramentum fuisse creditum? Et quia in Epistola S. Jacobi solum Presbyteri scribuntur *Ministri*, dubitabant tum quidam, an etiam Episcopus hoc Sacramentum conferre deberet? Respondit Pontifex: si Episcopus Chrisma conficiat, haud dubiè etiam inungere posse, si velit: ut vel ex his etiam discrimen inter Presbyterum & Episcopos recognoscas. Accedit ad Innocentium ipse Augustinus, lib. 2. de visit. infirm. c. 4: *Nec prætermittendum est illud Apostoli Jacobi præceptum, infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesia, ut orent super eum, ungentes eum Oleo sancto, in nomine Domini? E S U, & oratio fidei salvabit infirmum. Ergo sic roges de te, & prote fieri, sicut dixit Apostolus Jacobus, imò per Apostolum suum Dominus: (ubi Christi etiam institutionem indicat) ipsa videlicet olei sacrati delibutio, intelligitur Spiritus sancti typicalis unctio; alud etiam vivificum Dominici corporis supplementum, sili mi, non renuas.* De rectitudine Catholicæ conversationis ita rursus Augustinus: *Qui egrotat, in sola misericordia Dei confidat, & Eucharistiam cum fide, & devotione accipiat, Oleumque benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde corpus suum ungatur, & secundum Apostolum, oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus. Tertium Augustinus serm. 215. de tempore: Quoties, inquit, aliqua infirmitas supervenerit, corpus & sanguinem Christi,**

R. R. R.

Christi,

Christi, ille qui agrotat accipiat, & inde corpusculum suum ungat, ut illud quod scriptum est impleatur in eo: infirmatur aliquis in vobis? inducat Presbyteros, & orent super eum. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit; & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere. Quàm hæc præclara sunt testimonia ex prima Ecclesia, & in primis quinque sæculis, quæ incorrupta admittitis: ut mirum sit malle vos cum damnatis & scabiosis hæreticis, quàm cum Ecclesia Catholica sentire. Hanc D. Jacobi Epistolam, quia in multis sibi adversam vidit Lutherus, è Canone sacrorum librorum erasit. Verùm dum hic Patres ad eam appellare legis, ipsum simul Lutherum prædamnatum legis. Cæterùm, hic Patrum sententias, qui Augustinum consecuti, facile prætermitto: Damiani videlicet *serm. 1. de dedicat. templi*. D. Bernardi, in *vita Malachia Episcopi*, qui Unctione extrema à mortuis revocavit hominem, ut neglectam ei Unctionem impertiret, Petri Lombardi in *4. dist. 23*, & qui eum secuti sunt Theologi, & tot simul Sanctorum exempla, qui ante mortem *inungi* voluerunt: ut ex praxi universalis per orbem Ecclesiæ, nihil hic certius sit. Superest Carolum Magnum, de quo agitur internos, audiamus.

*Caroli Magni testimonia, quibus Extrema unctio
asseritur, ex ævo illius usuque Ec-
clesiæ.*

Lib. I. Capitularium cap. 162: Presbyter in cœna Domini tres ampullas secum deferat: unam ad Chrisma; alteram ad Oleum, ad catechumenos inungendum; tertiam ad infirmos, juxta sententiam Apostolicam: ut quando quis infirmatur, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini. Quid clarius? Hoc illud est, quod hodiecum toto orbe Christiano fieri vides. Quæ parochia Catholica, quæ non consecratum ab Episcopo oleum in cœna Domini, & tribus ampullis discretum quotannis sollicitè sibi procuret, eo ritu usuque, quo Caroli Magni ætate viguit? atque illud est oleum, quod sigillo claudendum servandumque tot alijs legibus à Carolo præscribitur.

Jam

Jam ante Carolum in statutis D. Bonifacii Can. 29. idem præscriptum legis: *Omnes Presbyteri oleum infirmorum ab Episcopo expetant, secumque habeant, & admoneant fideles infirmos illud exquirere, ut oleo eodem peruncti à Presbyteris sanentur, quia oratio fidei salvabit infirmos.* Ita Conciliorum Parisiensis editio posterior id recitat. Idem habes tom. 6. Concil. Parisiensis editionis ultimæ, in exemplis Egberti Eboracensis Episcopi Can. 21: *Secundum definitionem SS. Patrum, si quis infirmatur, à Sacerdotibus oleo sanctificato cum orationibus diligenter ungatur.* Sed pergamus in Carolo.

Lib. 6. Capitularium, cap. 72: *A Clericis vel laicis phylacteria, vel falsa inscriptiones, aut ligaturæ pro febribus, nullo modo à quoquam Christiano fiant: sed pro infirmitate illud quod Apostoli, & Canones sanxerunt, id est, orationes, & sacri olei unctio fiat.*

Lib. eodem cap. 75: *Si infirmitate depressus quis fuerit, vitam sine Communionem non finiat, nec unctione sacrati olei careat: & si finem prospiciat, sacrosancto Corpore, Deo animæ ejus à Sacerdote precibus commendetur. Ubi sub una simul specie Eucharistiam habes dandam morituro.*

Libro eodem cap. 105: *Similiter Sacerdotes magnam curam habeant de infirmis ac pœnitentibus, ut morientes sine sacri Olei unctione, & reconciliatione, & Viatico non deficiant.*

Lib. eodem cap. 177: *Omnes Presbyteri Oleum infirmorum ab Episcopo expetant, secumque habeant, & moneant fideles infirmos illud exquirere, ut eodem oleo peruncti à Presbyteris gratiâ Dei sanentur: Quia oratio fidei salvabit infirmos.* Prorsus ut statuta D. Bonifacii jam ante præscriperant.

Lib. eodem cap. 177: *Nullus Presbyter parochianus aliubi præsumat Chrisma accipere, nisi à suo Episcopo in cœna Domini.*

Imò tam sollicitus Carolus Magnus pro hoc Sacramento, ut ne vel militibus etiam in castris subtraheretur: idè peculiari lege illis consultum voluit. Ita enim in capitulis Ecclesiasticis Tom. XX. Conciliorum Parisiens. edit. Can. 4. sancitum: *Duo vel tres tantum Episcopi electione cæterorum pergant in hostem, propter benedictionem, & predicationem, populi que reconciliationem; & cum illis electi Sacerdotes, qui benè sciunt populis pœnitentiam dare, Missas celebrare, de infirmis curam habere, sacrati que olei cum sacris precibus Unctionem impendere, & hoc maxime*

R R R 2

provi-

providere, ne sine Viatico quis de saeculo recedat. His accedit ipsius Caroli Magni exemplum, qui sine extremâ Unctione ex hac vita migrare noluit: ita enim scriptor vitæ ejus, qui *Engolismensis Monachus* habetur, ex Annalibus eorum temporum de Carolo: Oleo autem sancto inunctus ab Episcopis, & Viatico sumpto, & omnibus suis dispositus, commendans Domino spiritum, obiit in pace.

Quâ nunc impudentiâ fallendi, mentiendi velle scribere audes Nifani, (*Tractat. de Ecclesia, pag. 40.*) Nullum extremæ Unctionis fuisse usum tempore Caroli Magni? Non alio argumento confusus, quàm quod Eginardus nihil hac super re memoret de excessu Caroli? Quasi verò ab uno auctore omnia requirenda; quasi quæ Carolus id quod tot legibus ipse alijs præscriperat, in se desiderari voluerit. Demus etiam Carolum sine Unctione obiisse: an inde sequitur, non fuisse tunc usum extremæ Unctionis? Et si hæc, quæ adduximus, tibi non sufficiant, addamus Concilia Carolina ab ipso Carolo approbata, confirmataque sub extremum vitæ.

Arelatense Can. 18. Presbyteri sub sigillo custodiant Chrisma, & nulli sub pretextu medicina, vel cujuslibet rei donare præsumant. Genus enim Sacramenti est, & non ab alijs, nisi à Sacerdotibus contingi debet: quod si fecerint, honore priventur. Habes hîc Chrisma illud, quod in cœna Domini ab Episcopo consecratum, quodque tribus ampullis exceptum ad parochias conferri consuevit; habes usum ejus in Sacramentis, & quidem per manus Sacerdotum.

Concilium Moguntinum Can. 26: Presbyteri Chrisma sub sigillo custodiant: & nulli sub pretextu medicina, vel maleficii donare inde præsumant. Quod si fecerint, honore priventur. Quod hîc aliud Chrisma, quàm oleum Catechumenorum, Infirmorum, & Confirmandorum? quod tribus ampullis disclusum parochijs singulis communicabatur.

Concilium Turonense Can. 20: Presbyteris injungendum est, ne sacrum Chrisma foras conclave dimittant, ubi à quolibet contingi possit. Prorsus hoc idem est, quod jam diximus. Ubi verò Chrisma apud vos Lutheranos?

Cabilonense Concilium Can. 48: Secundum Beati Apostoli Jacobi documentum, cui etiam Patrum documenta consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent; sic enim ait: infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesia, & orent super eum, ungen-

tes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, dimittentur ei. Non est itaq; parvi pendenda medicina huiusmodi, quæ animæ corporisq; medetur languoribus.

Addo *Alcuinum* magnum *Caroli M.* præceptorem, Doctoremq; eâ tempestate celebrem, is lib. de divinis Officijs cap. de infirmis expressè extremam Unctionem inter *Sacramenta* numerat, haud secùs, quàm *Amalarius* *Trevirensis* Episcopus, vel (ut *Sirmondus* in notis ad *Aquisgranense* Concilium) sub *Ludovico Pio* *Metensis* Ecclesiæ Diaconus, per hæc tempora clarus Scriptor lib. 1. de officijs Ecclesiast. c. 12. Sacramentum perhibet pio Christianorum usu tum frequentatum: ne quid de additione 3. *Ludovici Pij* ad lib. 6. Capitular. ubi ex præscripto *Cabilonensis* Concilij canone, extremam Unctionem iisdem verbis præscribit: Uti & Concilium *Wormatiense* sub *Ludovico II.* can. 60. statuit: *Chrisma* singulis annis ab Episcopo petendum, & per Diaconum aut Subdiaconum, non secùs ac reliquæ Sanctorum, deportetur ad Parochias. Canone vero 72. decretum *Innocentij I.* Pontificis, suprà à nobis relatum, ad verbum recitat, ex eoq; extremam Unctionem præscribit, additurq;: *Pœnitentibus quibus cetera Sacramenta negantur, quomodo id unum, quod Sacramenti est genus, putatur concedi?* Vides *Nisani*, quàm disertis verbis non modò usus *extreme Unctionis* per hæc tempora, sed & *Sacramentum* referatur. Tu, si inter *Sacramenta* reputare non vis, saltem inter ritus veteres, ab Apostolis traditos, & inde ad *Lutherum* toto orbe Christiano frequentatos, utilesq; ad salutem corporis & animæ recognoscas necesse est: nisi tot *Concilia*, *Patres*, & *Carolus Magnus* nos fallere multo impudentiùs dicas. Et quis *Luthero*, aut vestrà particulari ecclesiæ potestatem dedit, ejusmodi saluberrimos ritus sacramentales abrogandi? quam nullus unquam *Pontifex*, cum ullo *Concilio Oecumenico* sibi vendicare ausus est? Causam faciliè agnoscas: quòd *Lutherus*, cum se Episcopum non esse conspexit, omnes ritus, qui *Chrismate* sacro perficiuntur ab Episcopis in consecrando, unà simul hæresis insania abrogavit. Sed quid agimus? *Hilarium* audio: *Hæretici convinci possunt, persuaderi non possunt.* Nisi mavis *D. Bernardum* de sui ævi hæreticis audire: *Quantum ad illos pertinet, nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt; nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt; nec flectuntur suasionibus, quia suo iudicio subversi sunt, & in reprobum sensum dati.* Quin Christi consilio, sinamus hos. cæci sunt, & duces cæcorum.

CAPUT XI.

De Sacramento Ordinis.

ORdinem verè, & propriè Sacramentum esse, à Christo institutum, certum est: quia habet *Ritum externum*, *promissionem Gratiæ*, & *mandatum seu institutionem divinam*. Uti ipsi Lutherani in Augustanâ confessione & Apologia requirunt. I. *Ritum externum* habet in manuum impositione Act. 13. ubi Paulus & Barnabas per manuum impositionem ordinantur Episcopi: *Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus*, Græcè *χειροτονήσαντες*; quod est, cum per manus impositionem crearent Episcopos, ut S. Leo & Chrysostomus docent. 1. ad Timoth. 4: *Cum impositione manuum Presbyterij*. Et c. 5: *Nemini citò manus imposueris*. 2. ad Timoth. 1. *Per impositionem manuum mearum*. III. *Mandatum & institutio* habetur Luc. 22: *Hoc facite*. Act. 13: *Segregate mihi Saulum, & Barnabam*. Act. 20: *In quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Eph. 4: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores & Doctores*. IV. *Minister* hujus Sacramenti est Episcopus, ad Titum 1. *Reliqui te Creta, ut constituas per civitates Presbyteros*. Quâ super re actum lib. 1. de *successione*, & lib. 2. de *potestate Ordinis, & Jurisdictionis*. Et res, inquit Bellarminus, perspicua est, cum Ecclesia nunquam agnovit Presbyteros, vel Diaconos, nisi ab Episcopo ordinatos, uti hoc definit exponitque Concilium Ancyranum, Can. 12: *Antiochenum* Can. 10. *Epiph.* hæres. 75. *Damasce-nus* Epist. 4. *Hieronymus* epist. 85. ad Evagrium; *Chrysostomus*, *Theodoretus*, alijque Patres in c. 3. & 4. prioris ad Timotheum. Inauditum enim est in Ecclesia Catholica, aliquem consecrari Sacerdotem, Diaconum, aut Ministrum Ecclesiæ ab alio, quàm ab Episcopo, quod Lutherus primum in Saxoniam & Germaniam introducere ausus; tanto populorum seductorum malo, quantâ imposturâ, falsi ministri pro veris Sacerdotibus

bus obtruduntur deceptis miseris hominibus. Id quia Lutherus primum fecit in sua Ecclesia, fecit & Zwinglius in sua, Calvinus in suâ, Menno anabaptistarum parens in sua, ac cæteri deinde pari modo novos ecclesiarum suarum ministros impositione manuum crearunt. Et quidni in infinitum etiam alij hæretici id faciant? Quid enim juris in hoc habuit Lutherus, quod non idem Calvinus, Zwinglius, Menno, Labbæus, aut alius novæ hæresis auctor sibi eodem jure arroget? V. Effectus est duplex: Primus, potestas spiritualis perpetua, in cujus signum *character* imprimitur. Secundus *Gratia gratum faciens*, quâ possint ordinati ritè suo munere perfungi.

Augustana vestra confessio hæc tantum art. XIV. pronuntiat: *De Ordine Ecclesiastico docent, quòd nemo debeat in Ecclesia publicè docere, aut Sacramenta administrare, nisi ritè vocatus sit*: nihil hic definire ausi, an Ordo sit Sacramentum. Et verò quid VII. Imperij Principes laici, & duæ urbes Imperij *Norimberga*, & *Reutelinga*, à quibus *Confessio* hæc approbata est, judicarent de mysterijs Sacramentorum? Oppone hic Concilium Tridentinum sess. 23. & videbis, quàm ordinatè, ac solidè hæc pertractant deciduntque Episcopi, & ex orbe Christiano convocati Sacerdotes & Doctores.

Apologia ad art. XIII ita definit: si per Ordinem intelligatur Sacerdotium simile Levitico, quod pro populo sacrificet, tale se non agnoscere: *Quod si per ordinem intelligatur ministerium verbi, non gravatim vocaverimus ordinem Sacramentum; quia habet ritum per impositionem manuum, & mandatum Dei.* Idem Melanchthon in alijs quoque locis & scriptis à se editis profitetur. Idem Calvinus lib. 4. instit. c. 14. & 19. sentit: quamvis postea tam à Lutheranis, quàm à Calvinistis Ordo è numero Sacramentorum extrusus sit, tam aperto ipsorum judicio, (cùm se Episcopos non habere agnoscerent, à quibus Sacerdotes crearentur,) quàm justo simul Dei judicio, qui ecclesias illas statim omni potestate Ordinis, & Jurisdictionis, omnique successione Episcoporum spoliavit, nullo Episcopo cum Luthero, vel Calvino, vel Zwinglio, ad sectas eorum transeunte. Secus quàm cum Arianis, Donatistis, & priscis quibusdam hæreticis factum est, quibuscum Episcopi defecerunt, & successio aliquamdiu permansit. Quapropter Augustinus lib. 3. de Baptism. c. 15: *Juste detestamur, abominamur, & anathematizamus perverstatem cordis hæreticorum.*

reticorum.

reticorum. Sacramentum tamen Evangelicum ideo non habent, quia per quod utile est, non habent. Lib. 21. de Civit. Dei c. 25: Per hoc hæretici, & schismatici ab huius unitate corporis separati, possunt idem percipere Sacramentum, sed non sibi utile, imò noxium sibi, quo judicentur gravius. Et mox subiungit: Quomodo potest manducare corpus Christi, qui in corpore Christi non est, quod est Ecclesia Catholica? Hæc causa, cur Innocentius I. tempore S. Augustini Pontifex Epist. 18. ad Alexandrum Antiochiæ Episcopum scripserit ab hæreticis ordinatos, iterum non esse ordinandos, sed solum debere cessare ab executione Ordinum, donec reconcilientur Ecclesiæ. Quid dicturus Augustinus, si vidisset Ecclesias conflari per eos, apud quos nulla successio Episcoporum, nec ulli validè consecrati Episcopi & Sacerdotes conspicerentur? Eò jam pejor causa vestra, quàm priscorum hæreticorum. Sed his omisissis,

Primum opponatur Augustinæ confessioni & Apologiæ Concilium Tridentinum, sess. 23. Quàm illud explicatè, ordinatè & solidè quatuor capitibus omnem doctrinam de Sacerdotio Christianæ religionis, de Sacramento Ordinis, de Hierarchia Ecclesiæ, cæterisque quæ hic expeti possunt ex Traditione, Concilijs, & Patribus exponat; ac deinde octo Canonum decretis, octo vestras hæreses de Sacramento Ordinis condemnet.

II. Opponatur, quomodo Catholici præterea Doctores ac Theologi Sacramentum Ordinis ex traditione perpetuâ Ecclesiæ, Concilijs, & Patribus confirmant. Inter Concilia habemus Chalcedonense can. 2. Braccarense II. can. 3. Carthaginense IV. cap. 2, in quo ordinationem Episcopi, & can. 3, in quo ordinationem Presbyteri præscribit ijs ritibus, & verbis, quibus Sacramentum est assertum. Florentinum consentientibus Græcis & Latinis, Tridentinum sess. 23. cap. 2. & can. 3. Inter Patres Dionysius Areopagita, lib. 2. de Eccl. Hierarch. c. 5. (quem etiam Lutherus lib. de capt. Babyl. agnoscit inter Sacramenta numerare Ordinem;) Chrysostomus lib. 3. de Sacerdot. Leo I. Epist. ad Dioscorum Alexand. Epist. 18. Epist. 87. ad Episcopos Mauritanæ cap. 1. de Ordinatione, Quis, inquit, dissimulare potest, quod in tanti Sacramenti perpetratur injuriam? Innocentius I. Epist. 18. ad Alexandrum, Ordinem cum Baptismi Sacramento confert, Anastasius II. Epist. ad Anastasium Imperatorem c. 7. damnat Acatij ordinationes, Quod per iniquum tradita sit gratia Sacramenti. Cyprianus

prianus serm. de operibus cardinalibus, *Ordinem* Sacramentum vocat, & cum Baptismo comparat. Ambrosius lib. de dignitate Sacerdotali c. 5: *Homo imponit manum, Deus largitur gratiam.* Hieronymus contra Luciferianos toto libro confert *Ordinationem* cum Baptismo; Augustinus lib. 2. contra Parmenianum c. 13: *Ipsi explicent, quomodo Sacramentum baptizati non possit amitti, & Sacramentum ordinati possit amitti? si enim utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat; cur illud non amittitur? & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda est.* Lib. de bono conjugali c. 24: *Si fiat Ordinatio Cleri ad plebem, etiamsi plebis congregatio non sequatur, manet tamen in illis ordinatis Sacramentum Ordinationis.* Lib. 2. de Baptismo contra Donatist. c. 1: *Sacramentum Baptismi est, quod habet qui baptizatur; & Sacramentum dandi Baptismi, quod habet qui ordinatur: sicut autem baptizatus, si ab unitate recesserit, Sacramentum Baptismi non amitti; sic etiam ordinatus, si ab unitate Ecclesie recesserit, Sacramentum dandi Baptismum non amittit: nulli enim Sacramento injuria facienda est.* Hinc addit: *Si priusquam recederent ordinati sunt, non utique rursus ordinantur: Sacramentum enim Ordinis sui gerunt, & retinent.* Imò lib. 1. de Baptismo. decies minimum Sacramentum vocat Ordinationem. Eadem docet Epist. 50. ad Bonifacium, Sermon. de gestis cum Emerito, Lib. 2. contra Parmenianos, c. 11. Quam in re observandum est, Augustinum non loqui ex sua solum sententia, sed eam, quæ tum universalis Ecclesie Catholice fuit.

Caroli Magni testimonia, de Sacramento Ordinis.

Augustino clarissimo Ecclesie Doctore, subjungo Carolum Magnum, nam hujus Patris libros diligenter legere solitus, magnique ejus doctrinam præ alijs habuit: Nam ita Eginardus de Carolo Magno: *Inter cœnandum, aut aliquod acroama, aut Lectorem audiebat: legebantur & historia, & antiquorum Regum gesta. Delectabatur & libris sancti Augustini, præcipue ijs, quos de Civitate Dei inscripsit.* Hinc præ alijs Patribus Augustinum toties introduco. Igitur Carolus de Episcopis lib. 7. Capitularium c. 14: *Qui in ordinandis Sacerdotibus sanctorum Patrum*

SSS

statuta

statuta neglexerunt, vel quos refutare debuerunt, consecrarunt. Unde, si qui Episcopi talem ordinaverint Sacerdotem, qualem esse non liceat, etiamsi aliquo modo damnum proprii honoris evaserint, ordinationis tamen vim ulterius non habebunt, nec ei Sacramento unquam intererunt, quod neglecto iudicio præstiterunt. Viden', quàm signatè Ordinationem SACRAMENTUM profiteatur Carolus? & quàm circumspicte, sancteque illud tractari velit, ne indignis facillè manus imponantur, & Episcopus ordinans conscientiam suam oneret?

Lib. 5. Capitularium c. 37: Presbyteri non ordinentur, priusquam examinentur; & ut ante ordinationem pleniter & studiosissime instruantur.

Lib. 6. Capitularium c. 81: Presbyteros, quos unusquisque Episcopus in sua Parochia reperit, si incogniti fuerint viri illi, à quibus sunt ordinati, & dubium est eos Episcopos fuisse, an non, qui eos ordinauerunt; si bonæ actionis, & Catholici viri sunt ipsi Presbyteri, & in ministerio Christi, omnique lege sancta edocti & apti, ab Episcopo suo benedictionem presbyteratus accipiant, & consecrentur; & sic ministerio sacro fungantur.

Eodem lib. cap. 284: Hominum confirmatio, ecclesiarum, altarium, virginum, chrismatum, Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum consecrationes à Chorepiscopis actæ, ab Episcopis canonicè ordinatis sum reformande, canonicèque peragende: quia Chorepiscopi hæc contingere non debuerunt, nec agere potuerunt: non enim ea tribuere valuerunt, quæ non habuerunt: irrita enim, inquit, talis ordinatio, & confirmatio, & consecratio, indubitanter fore agnoscitur. Quid de Luthero, Calvino, atque aliarum sectarum auctoribus dicturum fuisse credis Carolum, si ab ijs eorumque Superintendentibus, presbyteros & ecclesiæ ministros ordinari vidisset? qui de Chorepiscopis, quod veri Episcopi non essent, ita pronuntiat, & decernit? Tanta nimirum hujus Sacramenti veneratio erat, tanta sollicitudo, ne falsi ministri populo obtruderentur. Sed de his Chorepiscopis eorumque ordinationibus suprâ relatum, de quibus toties Carolus in Constitutionibus, lib. 7. c. 187. & 329. Hinc in additione 3. Ludovici Pij c. 37. damnantur Scoti, qui se Episcopos dicebant, & ordinabant Sacerdotes, & Diaconos, cum Episcopi non essent. Quare iidem Scoti damnantur in Concilio Cabilonensi, sub Carolo Magno can. 43. Quemadmodum jam ante Gregorius II. Gregorius III. & Zacharias Papa Epist. ad Bonifacium ejusmodi homines, qui se Episcopos ferebant,

ferebant, ab ordinatione proscripterunt. Omnes Caroli constitutiones, omnesque sub Carolo Synodos si pervolvās & revolvās, non aliud reperies, quam *Ordinationis* hoc *Sacramentum* ab Episcopis administrari & conferri: Quos cum vestra ecclesia nunquam habuerit, nec habeat, nullos etiam veros sacerdotes in administratione Sacramentorum populo dare potuit. Hinc dum Nifanius profitetur: *Sacerdotes propriè dicti, nec dici, nec esse volumus*, nihil in toto suo libro veriùs scripsit.

II. Doctrina Catholicorum est, cum Concilio Tridentino Can. VI: *In Ecclesia Catholica esse Hierarchiam divinà ordinatione institutam, quæ constet Episcopis, Presbyteris & Ministris.* Capite vero 2. de his ita pronuntiat: *Non solum de Sacerdotibus, sed & de Diaconis sacra litera aperta mentionem faciunt: & quæ maxime in eorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent: & ab ipso Ecclesie initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolyti, Exorcista, Lectoris, & Ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu.* Non hîc repetam Patres, nec Concilia antiquissima, à quibus Ordinum hi gradus traduntur. Vel unum Concilium Carthaginense IV. cui D. Augustinus interfuit inter Episcopos, satis esse poterit. quo non modò gradus hi septem Ordinum, nomina, & munia; sed & singulorum ordinationes, ritusque, quibus ab Episcopo singuli consecrandi sint, Cap. 2.3.4.5.6.7.8.& 9. præscribuntur. Carolum Magnum hîc denuò audiamus, Capitularium lib.7. c.340: *Si quis Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet Clerici fuerint accusati, monstranda documenta sunt.* Exactius in Capitulis Hadriani ad Ingilramum, & Carolum Magnum tom. XIX. Conciliorum Regionum Can.72: *Presbyter non adversus Episcopum, non Diaconus adversus Presbyterum, aut Subdiaconus adversus Diaconum, non Acolytus adversus Subdiaconum, non Exorcista adversus Acolytum, non Lector adversus Exorcistam, non Ostiarius adversus Lectorem det accusationem aliquam.* Vide hîc à Carolo septem Ordinis gradus recenferi, doceri que. Concilium Cabilonense Can.23: *Decrevimus secundum institutionem Presbyterorum, Diaconorum, & cæterorum graduum inferiorum ordinationes, statutis temporibus fieri debere.* Lib.7. Capitularium cap.27: *Qui se divinæ militiæ desiderat mancipare sive inter Lectores, sive inter Exorcistas quinquennio teneatur, exinde Acolytus, vel Subdiaconus quatuor annis, & sic ad benedictionem Diaconatus,*

SSS 2

si mere-

si meretur accedat. In quo Ordine quinque annis, si inculpate gesserit, adhaerere debebit, & postea si probus fuerit, Sacerdos efficiatur. Lib. 5. Capitulum c. 184: Si quis ministros Ecclesiae, id est, Subdiaconum, Lectorem, Exorcistam, Acolytum, Ostiarium injuriaverit, vel percusserit, componatur tripliciter: Diaconi vero, Presbyteri, atque Episcopi injuria in quadruplum componatur. At nullibi hos gradus Ordinum explicatius reperies, quam in Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio, anno Christi DCCCXVI, haud multo post Caroli Magni obitum celebrato. Inde ut ab Apostolorum ævo hos Ordinum gradus acceperat per traditionem Ecclesia, ita ad nostra usque tempora toto orbe Christiano servat. Nihil horum apud vos Lutheranos, à quibus primum hi Ordinum gradus, unà cum Sacerdotio & Hierarchia Ecclesiae abrogati sunt. Quapropter Augustinus dixit contra Epist. Fundam. c. 4: Tenet me in Ecclesia successio Sacerdotum. Et Lib. 1. de moribus Ecclesiae cap. 321: Quam multos Episcopos optimos viros, sanctissimosque cognovi, quam multos Presbyteros, quam multos Diaconos, & hujusmodi ministros divinarum Sacramentorum, quorum virtus eo mihi admirabilior, & majori predicatione dignior videtur, quo difficilius est eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiore servare. Vestram nunc Ecclesiam si aspiciam, ubi Episcopi? ubi Sacerdotes? ubicateri hi altaris & Ecclesiae ministri? solum ex his Diaconi nomen apud vos retineri video, sed nudum, & sine consecratione, solumque ex ministerio quodam profani æditi. Nec mirum hæc Lutherum abrogasse, turbasseque in Ecclesia, cum nec ipse Episcopus esset, nec ullum secum traxerit, à quo vel minimus in Ecclesia Ordo conferri posset. Et quid in toto vestro ministerio, nisi turba profanorum hominum, sine ulla potestate sacra Ordinis, & Jurisdictionis?

De Sacerdotio proprio, et improprio.

Redit ex his, quæ de Sacramento Ordinis diximus, quæstio: An in Ecclesia Christi sint Sacerdotes proprie dicti? Negat id de sua Ecclesia Lutherana Nifanius, cujus illa professio est: Sacerdotes proprie dicti non sumus, nec dici volumus. Prorsus ex eadem sententia, quæ Apologia Augustinæ confessionis supra relata docet, per Ordinem tantum conferri

Ministe-

Ministerium verbi, nullum verò propriè Sacerdotium simile Levitico, quod ad Sacrificium offerendum à Christo institutum sit. Contrà Concilium Tridentinum Sess. 23. Can. 10: Si quis dixerit, non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile, & externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi, & offerendi verum corpus & sanguinem Christi, & peccata remittendi, & retinendi, sed officium tantum, & nudum ministerium predicandi Evangelium; vel eos, qui non predicant, non esse Sacerdotes, anathema sit. Fundamentum Lutheranae vestrae hæresis ipse Lutherus jecit, cujus doctrina est: Omnes promiscuè homines nasci Sacerdotes, cum potestate ad sacrum ministerium requisita; at ne confusio sit in hoc munere, requiri tantum certorum hominum deputationem, vel à populo, vel à Magistratu politico factam: ut jam illa scenica impositio manuum, & ordinatio ministrorum quæ à Superintendente, & Prædicantibus accedit, non nisi applicatio ad officium relinquatur. Hinc præterea docent Lutherani: Ordinationem, & consecrationem Catholicorum Sacerdotum, esse figmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis; aut esse tantum ritum quandam eligendi ministros verbi Dei, & Sacramentorum. quam hæresin ob id damnat ipsdem verbis Concilium Tridentinum Can. III. ejusdem Sessionis.

I. Quæ nunc, ut planius cognoscantur, advertendum: sicut duplex est sacrificium improprium, & proprium, de quo supra lib. 3. relatum; ita duplex est Sacerdotium, improprium, & proprium. Improprium Sacerdotium est, quo omnes Christiani per analogiam quandam vocantur Sacerdotes, quemadmodum D. Thomas 3. p. q. 82. art. 1. ad 1. dixit: *Bonus laicus dicitur Sacerdos spiritualiter, non autem quoad ordinem.* Unitus est enim Christo per fidem, & Caritatem, non autem per Sacerdotalem potestatem. Quo sensu multi Patres, ut Irenæus lib. 4. c. 20. dixit: *Omnes iusti sacerdotalem habent Ordinem.* Origenes Hom. 9. in Leviticum dicit: *Omnes laicos fieri sacerdotes per Sacramentum Confirmationis, & per martyrium.* Chrysost. Hom. in Matth. *Omnis sanctus Sacerdos est.* Ambrosius lib. 4. de Sacram. c. 1. *Unusquisque ungitur in sacerdotium, ungitur in regnum.* Verum subdit: *sed spirituale regnum, & spirituale sacerdotium.* Quemadmodum S. Petrus in Epist. 1. c. 2. *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta.* Sed hinc præmittit vers. 5: *Domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias.* Ita quoque S. Joannes

Apoc. c. i. *Fecit nos regnum & Sacerdotes Deo, Patri suo.* Quæ tamen ab utroque Apostolo ita dicuntur, ut proprium sacerdotium supponant, diversum à legali sacerdotio; eò quòd in Ecclesia Christiana quotidie seipsum Christus offerat, & sacrificet Deo Patri, propriè quidem per propriè dictos Sacerdotes, in sacrificio Missæ; impropriè verò, & metaphoricè per quosvis fideles etiam laicos offerentes impropria sacrificia laudis, precum, & bonorum operum. Neque ob id, quod S. Joannes dicat, *fecisse nos regnum Deo Patri suo*, omnes Christiani propriè Reges sunt, sed impropriè. Ita nec omnes Christiani propriè Sacerdotes sunt, sed ἀναλόγως tantùm. Ita & in veteri testamento 2. Reg. c. 6. *filij autem David Sacerdotes erant*, qui tamen ex tribu Levi non erant: hinc & LXX. Interpretes, & Pagninus, *principes aula* vertunt. De his *improprijs* ejus Legis Sacerdotibus vide Serrar. in 2. lib. Reg. Mendozam in lib. 1. Reg. Pinedam in cap. XII. Jobi, cæterosque Interpretes.

II. Jam verò præter *improprijs* Sacerdotes, necessariò etiam in Christi Ecclesia statuendos esse *proprijs* Sacerdotes, quos sola, vera, & Catholica Ecclesia habet, convincitur I. ex Catholica hujus sacramenti Ordinis doctrinâ.

Quicumque enim à vero Episcopo consecrati, accipiunt potestatem in corpus Christi verum & mysticum, sunt verè, & propriè dicti Sacerdotes; Atqui in Ecclesia Catholica à vero Episcopo consecrati accipiunt potestatem in corpus Christi verum, & mysticum: Ergo in Ecclesia Catholica sunt veri, & propriè dicti Sacerdotes.

Major certa est, atque evidens ex Christi institutione, ex Apostolorum factò, & doctrinâ, ex perpetua Ecclesiæ traditione, ex Conciliorum statutis, ex SS. PP. testimonijs, ex praxi totius Ecclesiæ Catholicæ. Atque in hoc differunt proprii Sacerdotes non modò à Christianis, qui impropriè vocantur Sacerdotes, sed & à Diaconis, cæterisque Ecclesiæ ministris (quantumvis etiam in his Præpositi, Archidiaconi, aut in alia dignitate conspiciantur) eò quòd hac potestate in corpus Christi verum, & mysticum non sint præditi. Eò nunc spectant omnia, quæ tam magnificè de dignitate sacerdotali à Patribus sunt tradita, & à Regibus, ac Christianis honori Sacerdotum delata, & tot Sanctorum exemplis, & Scriptorum libris illustrata.

Minor quoque certa est, ex hoc Sacramento Ordinis. Nam primò
consec-

consecratus ab Episcopo accipit per porrectionem patenæ cum pane, & calicis cum vino potestatem consecrandi, & offerendi corpus, & sanguinem Christi, hac verborum forma: *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo, Missæque celebrare, tam pro vivis, quam pro defunctis.* Deinde per impositionem manuum accipit potestatem in corpus Christi mysticum, remittendi nimirum, & retinendi peccata, hac verborum forma: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remisseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta sunt.* Dicere autem, quod Apologia August. confess. criminatur, hæc esse figmenta ab imperitis rerum Ecclesiasticarum excogitata, quid est aliud, quam insanire cum hæreticis, & damnare universam Ecclesiam?

An tu dices, omnes à S. Petro Pontifices, & in sede Petri successores, omnesque orbis Christiani Episcopos, aut nescisse, quam potestatem darent in consecratione Sacerdotibus? aut Sacerdotes nunquam intellexisse, quam potestatem acciperent in ordinatione sua? Ut serò tandem sublime illud munus *consecrandi, offerendi sacrificium, & remittendi peccata* commutandum fuerit in *ministerium verbi*? Aut totum orbem Christianum ab Episcopis, & Sacerdotibus hætenus illusum esse, donec Lutherus cum apostatis monachis, & Sacerdotibus; aut Melanchthon aliquis homo laicus, cum morosophis laicis novam Ecclesiæ formam introduceret?

Imò quot sanctos Episcopos & Sacerdotes per Saxoniam à Caroli Magnævo; quot per Franciam, Hispaniam, Galliam, Angliam, Italiam, & per totum orbem Christianum, *te iudice*, oportet idololatrias facere? quod immani & commentitio superstitionis ritu sacrificium Missæ obtulerint, & pro Deo, panem adorandum populo proposuerint.

Quin hoc ritu Catholicorum ipse Lutherus consecratus fuit Sacerdos, & per tot annos sacrificium Missæ obtulit. At quâ nunc auctoritate Scripturæ? quo verbo Dei tradito? quo Concilio? cujus sancti Patris testimonio? quo scriptore ante Lutherum, demonstrabitis hæc omnia commutanda esse in ministerium verbi, & duorum Sacramentorum, Baptismi videlicet, & Cœnæ? Quando ministerium Baptismi, & verbi Dei, etiam Diaconi commune habent cum Sacerdotibus. Quare ab hoc ministerio verbi excluditis ministerium reconciliationis per sacramentum pœnitentiæ? de quo Apost. 2. Cor. 5. *Qui reconciliavit nos per Christum,*

sum, & dedit nobis ministerium reconciliationis? Aut quare tam arctè illud ministerium sacerdotale instringitis? quod tam amplè, & magnificè extendit Apostolus 2. Corinth. 3. 1. Cor. 4. Eph. 4. 2. ad Timoth. 4. & Epist. ad Hebræos. Interim omnis gloriatio vestra in ministerio verbi Dei, cum tam corruptum sit verbum Dei apud vos, quàm falsum est ministerium, sine potestate Ordinis, & jurisdictionis. Sunt & apud nos *ministri verbi Dei*, Actor. 6. sed ij ministri simul vel Episcopi, vel Sacerdotes propriè dicti, vel Diaconi apud nos sunt, cum potestate docendi, *Quomodo enim predicabunt, nisi mittantur?* Rom. 10. Quorum utrumque apud vos deficit.

Sed vellem ego hîc scire primùm, cum dicis, vos *propriè Sacerdotes non esse*; An hæc omnium Lutheranorum, sit una, & eadem tecum sententia? Nam passim Lutherani per Saxoniam suos Pastores vocant *Sacerdotes*. Imò in Daniæ, & Sueciæ regno Lutherani suos Episcopos exhibent, distinctos haud dubiè à laicis. Hujus rei vellem ferres mihi primùm ab omnibus Lutheranis ecclesijs testimonium.

Deinde vellem scire, an tu etiam propriè dictus *Episcopus* sis, qui te *Superintendentem* loco Episcopi fers? ratio nobis dubitandi est, quia Episcopatus necessariò supponit, & essentialiter includit sacerdotium. Inauditum enim est in Ecclesia Catholica, Episcopum consecrari, qui prius Sacerdos non fuerit consecratus. Et si propriè dictus Sacerdos non sis, quomodo propriè dictus Episcopus eris?

Demum, si propriè dictus Sacerdos non sis, quid ergo homines inter Ministros Ecclesiæ tuæ? qui nec propriè dictus Diaconus, nec Clericus etiam ex aliquo inferiorum Ordinum gradu? Restat ergo, ut te inter laicos computemus. Interim tu pro Superintendentis munere imponis alijs manus, & Prædicantes ac verbi Dei ministros creas, & nihil aliud facis, quàm si urbanus Prætor id faciat. Et quid vetat, uxorem tuam, si præcinctorium imponat pædagogi alicujus capiti, idem non conferre, si tu nihil præstes?

III. Ecclesia vetus per Moysem à Deo instituta, veros & propriè dictos habuit Sacerdotes, eosque per suam consecrationem, & unctionem, cum primis ad sacrificia ejus legis ordinatos; (ut in Levitico, & totâ Scripturales,) ergo & Christi Ecclesia veros, & propriè dictos Sacerdotes habeat necesse est, quod in his omnibus sacerdotium legale
typus

typus fuerit Sacerdotij Christiani, ut Becanus in Analogia veteris Testamenti, & Scripturæ interpretes te docebunt. Hæretici, quia Ecclesiam suam sine vero, & propriè dicto sacerdotio introducunt, ne quidem ad umbras illas accedunt, sed infra egena illa, & infirma elementa Ecclesiam sibi formant, qui tamen Reformatores Ecclesiæ se ferunt. Et si ad legem naturæ etiam recurras, in qua status Ecclesiæ longè imperfectior fuit, reperies tamen in ea veros, & proprios Sacerdotes. Quis enim negabit, Melchisedech verum & propriè dictum sacerdotem fuisse? sed de his lib. 2. relatum.

III. Ubi est verum, & propriè dictum religionis Sacrificium, ibi & verum, & propriè dictum Sacerdotium sit necesse est: *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quasunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis.* Hebr. 5. At in Christi Ecclesia est verum, & propriè dictum religionis Sacrificium, ergo & Sacerdotium. Hinc Apostolus ad Hebr. c. 7. *Translatum dicit Sacerdotium,* non abrogatum: seu quod in lege veteri erat Aaronicum, typicum, & imperfectum, id commutatum est in sacerdotium secundum Ordinem Melchisedech, longè perfectius, præstantius, & sublimius, ut multis docet Apostolus Epistolâ ad Hebr. juxta illud Prophetæ in psalm. 109. *Tu es sacerdos in æternum, secundum Ordinem Melchisedech.* Planè Augustinus lib. 5. de Civit. Dei c. 20: *Verus ille mediator, in quantum formam servi accipiens, mediator est Dei & hominum, homo Christus Jesus, cum in forma Dei sacrificium cum Patre sumat, cum quo & unus est Deus; tamen in forma servi sacrificium maluit esse, quàm sumere: ne vel hac occasione quiquam existimaret cuilibet sacrificandum creatura. Per hoc & Sacerdos est ipse offerens, ipse & oblatio, cujus rei sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesia sacrificium.* Hujus veri sacrificij, multiplicia variaque signa erant sacrificia prisca Sanctorum, cùm hoc unum per multa præfiguraretur. Huic summo veroque sacrificio cuncta sacrificia falsa cesserunt. Chrysost. Hom. 3. de prodit. Judæ: *Sacerdotis ore verba proferuntur, sed Dei virtute, & gratiâ propositâ consecrantur: & sicut illa vox, Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura; ita & vox ista, Hoc est corpus meum, & Hoc facite, semel quidem à Christo dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ, usque*

T T T

ad

ad hodiernum diem, & usque ad Christi adventum præstat sacrificio firmitatem. Sed de his lib. 3. latis relatum est.

IV. Quid obsecro nomina illa ἱεροσύνη *Sacerdotium*, & ἱερεὺς *Sacerdos*, quæ non modò in tota Scriptura sacra, sed & in omnibus Græcorum Concilijs & Patribus legis? an illa ullus interpret vertit in *ministerium verbi*, aut *ministerium verbi Dei*? aut in ullo Concilio, & Patre legis, per illa omnia designari tantum ministerium verbi, ut vos accipitis, aut ministerium verbi Dei, ut non ubique Sacerdotem in Ordine ad Sacrificium significant? semel lego in Scripturis sacris *Ministerium verbi* interminis, Aët. 6: Nos verò orationi, & ministerio verbi instamus erimus, Græcè ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ Διακονίᾳ τῶ λόγῳ συνεργήσομεν. Quantum hîc discrepant ἱεροσύνη, & Διακονία? quorum alterum sacerdotium in Ordine ad Sacrificium dicit. Hinc & interpretes hîc per orationem intelligunt sacrificium Missæ, in quo efficacissimus est orandi modus. Alterum ministerium verbi significat, quod Diaconi etiam cum Sacerdotibus commune habent, ut constat de S. Stephano Aët. 7, & Philippo Aët. 8. Nec tamen unquam legimus Diaconos aut consecrasse Eucharistiam, aut sacrificium Missæ obtulisse, eoque nec Sacerdotes unquam appellatos esse. Ac tametsi Apostoli sub initium abstinerint à vocibus *Sacerdotis*, & *sacrificij* ex causis, de quibus lib. 2. relatum est, sufficit tamen ad hanc rem Apostolus Paulus, dum Christum secundum ordinem Melchisedech toties introducit Sacerdotem & Pontificem, ad Hebr. c. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Apoc. 1. 5. & 20. 1. Pet. 2. A Christo autem omnes Sacerdotes novi Testamenti, qui propriè sunt Episcopi, & Presbyteri ritè consecrati. Quanquam omnia hîc expleat verbum Dei traditum, & usus horum nominum *Sacerdotij*, & *Sacerdotum* apud omnes Christianorum Ecclesias, tam in Oriente, quam Occidente, vel ab ipso Apostolorum ævo: quæ à Luthero primùm abrogata sunt, postquam *Sacrificium* Missæ, quod est proprium religionis sacrificium, & *potestatem* Ordinis ex Ecclesia sustulisset, ut sub larva illa *Ministerij* verbi, novum suum *evangelium*, novamque hæresin incauto populo obtruderet; ne audito nomine *Sacerdotum* populus in sacrificium, in Episcopos, in Presbyteros, & potestatem Ordinis inquireret, eaque à suis ministris requireret: *Fides enim nominum*, inquit Tertullianus lib. contra Marcionem,

nem, *salus est proprietatum*. Et si Cypriano Epist. 6. de priscis hæreticis dicere licuit: *Si qui Ecclesiam contemnunt, ethnici, & publicani habentur; multo magis rebelles, & hostes falsa altaria, & illicita Sacerdotia, & sacrificia sacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos necesse est computentur*. Quid de vobis dicemus, qui hæc omnia multo turbulentius immutastis, & invertistis? quò constaret, vos supra priscas etiam hæreses insanire.

IV. Si Concilia porro & Patres consulamus, quid testatiùs, & manifestiùs? nam ut Patres omittam, qui Apostolos à Christo in ultima Cœnâ propriè dictos Sacerdotes consecratos docent: quemadmodum id etiam Concilium Trid. sess. 22. cap. 1. definit, eo quæ *primitia sacerdotij secundum ordinem Melchisedech* appellati sunt; tum omnia illorum scripta plena sunt. Hinc Anacletus tertius à S. Petro Pontifex Epist. 1. *In novo Testamento post Christum à S. Petro Sacerdotij capit Ordo* Hoc sensu omnes Patres de proprio sacerdotio loquuntur: *Ambrosius* lib. de sacerdotali dignitate, *Chrysostomus* libris sex de sacerdotio, *Dionysius Areopagita* c. 1. 3. 5. *Cyprianus* in singulis propè Epistolis, *Hieronymus* contra Luciferianos, *S. Gaudentius* Episcopus tract. 2. de Exod. *Dominus discipulis fidelibus mandat, quos primos Ecclesie sue Sacerdotes constituit, ut indefinenter vitæ æternæ mysteria exercerent, quæ necesse est à cunctis Sacerdotibus per singulas Orbis Ecclesias celebrari*. Et quis hic omnium Patrum testimonia percenseat? cùm satis constet, Episcopos Apostolis, & Sacerdotes septuaginta Discipulis succedere; quorum illi majores, hi minores Sacerdotes vocantur. Et quid altaria? quid sacrificales calices? quid sacerdotalia ornamenta? nisi proprios ex omni antiquitate Sacerdotes comonstrant? Quid Pontificalia, seu Pontificalium rituum libri? ex quibus Sacerdotes consecrantur; quid Missalia, seu rituum sacrorum libri? è quibus sacrificium Missæ peragitur, aliud testantur, quàm proprios Sacerdotes, quorum nullus unquam usus fuit laicis? Eò spectant, quæ Concilia, & Patres de Sacerdotum consecratione, de eorum proprio officio, & muneris sacerdotalis eminentiâ supra Principes & Reges scripsere. Quid censes Nisani? quando legis in *S. Augustino* lib. contra Epist. Fundament. c. 4. *Tenet me in Ecclesia ab ipsa sede Petri successio Sacerdotum*; Et in psal. contra partem Donat. *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa sede Petri*: Quos inquam censes designari Sacerdotes? proprios, an im-

proprius? certè successio ex Pontificum, ac Episcoporum serie deducitur à Patribus, qui propriè sunt Sacerdotes. Sed nunc clarissimum Augustini testimonium accipe, quo hæresis tua in *terminis* damnatur. Libro enim XX. de Civit. Dei, c.X. sic Augustinus: *Erunt Sacerdotes Dei, & Christi, & regnabunt cum illis mille annis: non utique de solis Episcopis, & Presbyteris dictum est, qui propriè jam vocantur in Ecclesia sacerdotes: sed sicut omnes Christianos dicimus, propter mysticum chrisma, sic omnes Sacerdotes, quoniam membra sunt unius sacerdotis.* Quid hic dices Nifani? Augustinus Episcopos, & Presbyteros propriè dicit vocari, atque esse Sacerdotes. Voce propriè nominatim positâ, ut Sacerdotes proprios ab impropriis distinguat. Cui nunc par est credere? Augustino affirmanti, an tibi neganti? Nam tua confessio est: *Propriè Sacerdotes nec esse, nec dici volumus.* Interim tu in toto libro nihil verius scripsisti de tua Lutherana ecclesia, quæ Sacerdotes veros non habet; eò quòd Lutherus, nec Episcopus fuerit, nec Episcopos secum traxerit, à quibus veri Sacerdotes consecrari potuerint: Et quod indè consequens est, nec veram Ecclesiam habetis: *Nam Ecclesia non est, quæ Sacerdotes non habet:* Sed in horum locum *Superintendentes, & Prædicantes*, larvas Episcoporum, & simulacra Sacerdotum obtrusistis, ut verè exclames cum Zacharia Propheta c.II. v.17: *O Pastor & idolum!* Sensim vos Prædicantes populo persuadere poteritis, nec Angelos, nec Spiritus, nec Calites, nec inferos esse, qui jam Pontifices, Episcopos, & Sacerdotes, populo vobis applaudente sustulistis ex Ecclesia.

C A P V T XII.

De Matrimonij Sacramento.

Conjunctio viri cum femina tametsi in lege naturæ & Mosai-
ca intra contractum civilem constiterit, Christus tamen hoc
ipsum *Matrimonium* contractumque in lege Gratiæ ad *Sacra-*
mentum

mentum evexit, atque inde ex Christi institutione *Matrimonium* verè, & propriè *Sacramentum* est inter Christianos. Quemadmodum de eo planissimè Apostolus Epist. ad Eph. c. 5: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia*. Et res manifesta etiam ex Lutheranorum principijs. Habet enim primo *Ritum externum*, id est, contractum visibilem inter virum & feminam, non qui contractus merè civilis & naturalis sit jam amplius, sed qui signum seu symbolum verè sacrum sit. Nam cum Apostolus dicit, *Sacramentum hoc magnum est*, pronomen *Hoc* demonstrativum referri debet ad id quod præcessit; at proximè præcessit illud vers. 31: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adheret uxori sue: & erunt duo in carne una*; Inde continenter vers. 32. subdit: *Sacramentum hoc magnum est*. Græcè *μυστήριον*, Syriacè *Arcanum*, Latine *signum rei sacre*, nempe *in Christo & in Ecclesia*, seu ut in Græco textu est *eis χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν*. Est enim Matrimonium repræsentativum conjunctionis Christi cum Ecclesia factæ in Incarnatione, quâ Christus visus est relinquere *Patrem* suum, postea etiam *matrem* suam *Synagogam*, ut *sponsa* suæ, Ecclesiæ videlicet Christianæ adhereret. Igitur sicut Matrimonium Adæ cum Eva, & cæterorum veteris Legis, erant signum futuræ illius conjunctionis Christi cum Ecclesia, ita Matrimonium novæ legis est signum conjunctionis jam factæ, ideoque à Christo institutum propriè dictum *Sacramentum*, conferens gratiam, & mutuam conjugum amorem, de quo suprâ tota Apostoli cohortatio: *Viri diligite uxores vestras*.

II. Habet deinde promissionem gratiæ infallibiliter annexæ, quam Apostolus 1. ad Timoth. c. 2. pluribus explicat, cum quatuor enumerat matrimonij Christiani bona, contra quatuor mala, quæ per hanc gratiam Dei evitantur: *Salvabitur*, inquit, *per filiorum generationem*, si *permanerit in fide* mutuo nimirum datâ, acceptâque gratiâ, & dilectione, & sanctificatione, cum sobrietate, quibus confirmati tutique reddentur à perfidia, odio, immunditia, & intemperantia. Quare Concilium Tridentinum sess. 24: *Gratiam, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, conjugisque sanctificaret, ipse Christus venerabilium Sacramentorum institutor & perfector, suâ nobis passione promeruit, quod Paulus Apostolus innuit, dicens: viri diligite uxores*

TTT 3

vestras,

vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam; & seipsum tradidit pro ea. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

Habet præterea institutionem Christi Matth. 19: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Nec alia de causa Joan. 2. Christus ipse nuptijs interesse voluit, & insigni miraculo exornare, uti præter ceteros Augustinus in hunc locum docet. Quemadmodum & Apostolus 1. Cor. 7: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit*; Et 1. ad Timoth. 4. monet hæreticos futuros, qui damnaturi sint matrimonium; Et Hebr. 13: *Honorabile conjugium* docet. Demum de his omnibus ita Concilium Tridentinum sess. 24: *Cum igitur Matrimonium in lege Evangelica veteribus connubijs per Christum gratiâ præstet, merito inter novæ legis Sacramenta annumerandum sancti Patres nostri, Concilia, & universalis Ecclesia traditio semper docuerunt.* Nec inter Doctores, scriptoresque Catholicos alius ferè præter Durandum dissidet, qui Matrimonium æquivocè Sacramentum dici opinabatur.

Augustana vestra confessio, in re tantæ momenti nihil meminit, duobus tantum Sacramentis contenta. Apologia Melancthonis institutionem quidem Matrimonij, & mandatum agnoscit, sed inter propriè dicta Sacramenta non admittit, quamvis aliquo modo Sacramentum dici posse agnoscat: homo ubique fluctuans, seu quòd tum nondum excocta esset tota hæresis, seu quòd Philologus ille, nec fidei, nec Theologiæ principia caperet. Lutherus lib. de capt. Babyl. Matrimonium prorsus rejicit esse Sacramentum, quod neque signum sit à Christo institutum, nec promissionem gratiæ habeat. Calvinus lib. 4. instit. cap. 19. scribit Matrimonio non magis convenire rationem Sacramenti, quàm agriculturæ, aut tonstrinæ, aut sutoriæ arti: ita homines illi ludunt & jocantur cum mysterijs fidei. Erasmus, *quod, inquit, mysterium, si viro uxor conjungatur? idem quotidie fieri videmus.* Quasi verò Baptismus, & Cœna, etsi quotidie administrantur, mysteria ob id esse desinant.

At verò, quàm longè alia sanctorum Patrum, Scripturæ, Traditioni, & Concilij inhaerentium sententia, & judicium? Ambrosius in commentario cap. 5. ad Eph. *Mysterij Sacramentum grande in unitate viri, & fœminæ esse significat.* Idem lib. 1. de Abraham. c. 7. ubi tractat conjugium contra legem Dei celebratum, non posse esse Sacramentum. *Qui enim, inquit, sic egerit, peccat in Deum, cujus legem violat, gratiam solvit: & ideo,*

idè, quia in Deum peccat, Sacramenti celestis amittit consortium. S. Leo Epist. 92. ad Narbonensem Episcopum, Unde, inquit, cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut prater sexuum conjunctionem haberet in se Christi & Ecclesia Sacramentum; dubium non est, eam mulierem non pertinere ad Matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Chrysostomus in Epist. ad Ephesios ex Apostoli testimonio, Bene, inquit, dixit Apostolus: Magnum est hoc mysterium; Veruntamen ista allegoria dilectionem conjugalem non evertit. Et mox: Revera mysterium est, & magnum mysterium, relicto eo qui genuit, eo qui aluit, etiam eâ que peperit, adherere unum illi, quæ antea neque visa sit. Ita prorsus Syricius Papa Epist. 1. c. 4. Innocentius I. Epist. 9. Cyrillus lib. 2. in Joan. c. 22, alijque innumeri, quos inter clarissimè Augustinus lib. 1. de Nuptijs & Concupisc. c. 10: Sacramentum nuptiarum commendatur fidelibus conjugatis, unde dicit Apostolus: viri diligite uxores vestras. Lib. de Sanct. Virginit. c. 12: Habent conjugia bonum suum, non quia filios procreant, sed quia thori fidem invicem servant, quia Sacramentum connubij non violant. Lib. de bono conjugali c. 18: In nostrarum nuptijs plus valet sanctitas Sacramenti, quàm fecunditas uteri. Cap. 24: Bonum nuptiarum per omnes gentes, atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis: Quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti. Quibus verbis satis distinguit Augustinus Matrimonium infidelium, à fidelium Christianorum; quorum postremum Sacramentum sit, secùs quàm infidelium fuerit. Quod ipsum etiam lib. de fide & operibus cap. 7. confirmatius asserit: In civitate, inquit, Domini, in monte sancto ejus, hoc est, in Ecclesia, nuptiarum non solum vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur. Ac tametsi Matrimonium Adami & Evæ, & Patriarcharum connubia largo modo Sacramenta dicantur, quòd futuram Christi cum Ecclesia conjunctionem typicè designarint, non tamen propriè ut matrimonia Christianorum, Sacramenta fuerunt: quod cum ex traditione, Concilijs, & Patribus constat, tum vel maximè ex definitione Ecclesiæ nobis indubitatum est, quæ est columna & firmamentum veritatis.

Caroli Magni testimonia.

Accedunt ad Patres Caroli Magni testimonia: Is libro 7. Capitularium cap. 80: Nulla mulier pertinet ad Matrimonium, in qua nuptiale

ptiale mysterium non fuerit. Quod haud aliud mysterium, & Sacramentum, quàm quod eodem libro cap. 363. *Legitimum* vocat conjugium à Patribus, & à SS. Apostolis traditum. Ad quam traditionem se quoque Concilium Tridentinum revocat. Eodem lib. Carolus c. 304: Notum sit omnibus, quod conjugium à Deo sit constitutum, & non sit appetendum causa luxurie, sed procreatione filiorum; & cap. sequenti: Sciendum est omnibus, & firmiter retinendum, quod hi qui uxores ducere voluerint, sicut eas castas, & incorruptas cupiunt invenire, sic ad eas casti, & incorrupti debent accedere, easque cum benedictione Sacerdotis, sicut in Sacramentario continetur, accipere; &c. Hic audis inter cætera Sacramenta de eo agi in Sacramentario, quem librum *Ritualem* seu *Agendam* nunc dicimus.

Huc accedit, quod ratio Sacramenti hujus fundetur in indissolubilitate Matrimonij quoad vinculum, de qua pluribus Bellarminus, & Theologi omnes. At verò Lutherus in cap. 1. ad Corinth. 7. & lib. de causis Matrimonij; Calvinus lib. 4. instit. c. 9. uti passim Lutherani, Calvinistæ, anabaptistæ Matrimonium quoad vinculum docent esse solubile. Secus longè Carolus Magnus lib. 6. cap. 63: *Hi vel hæ, qui uxores aut viros dimittunt, non nubant: sed aut continentes maneant, aut sibi met reconcilientur.* Idem cap. 87. ejusdem libri præscribitur. Rursum lib. 6. cap. 215. & Addit. 2. c. 20: *Matrimonium etiam ob causam fornicationis non est dissolvendum, qui alteram duxerit, adulter erit.* Lib. 7. cap. 55. *Vir ante viro & uxore, nemo eorum alteri copuletur Matrimonio; quod in utraque parte adulteri sint, si faciant.* Eadem præscripta sunt in Constitutionibus, in Concilio Aquisgranensi I. Can. 69. ex Concilio Africano, aliisque Carolinis Synodis. Jam si de impedimentis ex cognatione spirituali, si-ve de impedimentis, quæ ex votis religiosæ vitæ, sacrilegisque Sacerdotum & Monachorum nuptijs toties repetuntur; Si de gradibus Consanguinitatis, & affinitatis agamus, quàm multa in Caroli Capitularibus & Synodis, quæ Lutherana vestra religioni adversantur? Verum ut in cæteris, ita sublato semel Sacramento Matrimonij, placuit novitati & libertati vestra, saluberrimas Ecclesiæ leges, Conciliorum placita, & Patrum decreta subvertere: tanquam vobiscum demum nata sit Ecclesiæ veritas.

Interim verum nobiscum *Matrimonium* habetis in sanctitate Sacramenti: ac tametsi de nullo Sacramento planius expressiusque Sacramenti

menti nomen extet in Scriptura, quàm de Matrimonio, teste Apostolo ad Eph. c. 5. *Sacramentum hoc magnum est, in Christo & in Ecclesia.* Sacramentum tamen propriè & vere institutum à Christo, traditumque in Ecclesia non recipitis. Et quæ amentia? malle ad legem naturæ & legem Mosaicam redire, atque ex contractu merè Civili, inter egena & vacua elementa, quàm inter Sacramenta Christianorum plena gratiæ ex meritis Christi Matrimonium numerare? Seu id Lutherus cum apostatis sacerdotibus, & monachis, auctoribusque vestræ religionis fecerit, quod Sacerdotium suum cum Matrimonio non potuerit componere, nisi utrumque Sacramentum abrogaret, & ceteros ad hanc sacrilegæ vitæ licentiam invitaret; seu id astu diaboli, odioque Catholicæ religionis factum sit: ex quo simul in reprobum sensum datus, omnia simul Sacramenta pervertere ausus est.

Interim ex Matrimonio omnis vestra criminatio, & accusatio in Catholicos vertitur. Nam quia cœlibatum Sacerdotum ex Apostolicâ traditione & Ecclesiæ lege docemus, ac Monachis, & per vota castitatis Deo obstrictis religiosi utriusque sexûs hominibus Matrimonia interdiciamus, damnamur à vobis inter hæreticos *prohibentes nubere*, & abstinere à cibis, quos Deus creavit, de quibus Apostolus 1. ad Timoth. 4. Audimurq; passim *Ebionita, Marcionita, Manichæi, Tatiani, Encratitæ*; tanquam cum illis doceamus nuptias per se illicitas esse, & cibos quosdam ex natura immundos: cùm nulla hoc sæculo religio *Matrimonium* sanctiùs veneretur, quàm *Catholici*. Vos, uti ceteræ omnes sectæ, Matrimonium intra *contractum civilem* relinquitis, ut in lege naturæ, & Moyse, aut apud gentes infideles fuit; Catholici ex Christi & Apostolorum doctrina, ad *Sacramenti* dignitatem & sanctitatem evehunt.

At dicitis: idem Apostolus docet Epistola ad Hebr. c. 13: *Honorable connubium in omnibus, & thorus immaculatus.* Si in omnibus, inquit; ergo & in sacerdotibus, & in monachis, ac monialibus, quantumvis voto castitatis Deo obstrictis. Quàm hæc perversa interpretatio! Si in omnibus honorabile, ergo & inter fratres ac sorores, ac consanguineos proximorum graduum. Quis præter vos, unquam sic est ratiocinatus? Est igitur in omnibus honorabile, in quibus contrahi potest; seu *in omnibus*, non tam ad *personas* referendo, quàm ad ipsum *Matrimonium*,

V V V

monium,

monium, quod ex omni parte *honorabile* est, siue rationem *Sacramenti*, siue *bonum fidei*, siue *bonum prolis*, cæteraque spectes. Cæterum *Matrimonia monachorum & monialium*, Deoque consecratarum virginum, *Concilia & Patres sacrilegia* vocant. Quam labem, nunquam vestra religio ex Lutheri Matrimonio, neque Calviniana ex Calvini, neque anabaptista ex Mennonis, neque cætera sectæ ex *apostatarum* sacerdotum, auctorumque suæ novæ religionis, dum Christiana religio integra constiterit, abstergent. Et quem ex omni antiquitate non modo post Carolum Magnum ad Lutheri tempora, sed & ab ipso Apostolorum ævo ad Carolum Magnum produces Episcopum, aut Sacerdotem, aut Monachum, aut consecratam Deo virginem, aut laudabilem etiam Diaconum, cui in Occidentali Ecclesia publicè contrahere Matrimonium, ac filios procreare concessum fuerit? Monstra hæc fuissent spectare majores, donec Lutherus Matrimonium cum moniali contrahere visus, ejusque doctrina hos monstrosos primùm partus in lucem edere cœpit, & Ecclesiæ ordinem ac disciplinam turbare. Nos certè Catholici *talem consuetudinem neque habemus, neque Ecclesia Dei*, 1. Cor. II, quæ ejusmodi *sacrilega matrimonia* semper damnavit. Quare & S. Augustinus præter ea, quæ suprà retuli de cœlibatu *ferm. 13: Quicumque continentiam vovistis, reddite quod vovistis: quia non exigeretur, si non vovissetis. Quod potuit licere, non licet: non quia nuptiæ damnantur, sed quia qui retrospicit damnatur*. Ita de viduis Concilium Carthaginense 4. c. 104: *Vidua, quæ matura ætate à viro relicta, se devoverunt Domino, & veste laicali abjecta, sub testimonio Episcopi & Ecclesiæ, religioso habitu apparuerint, postea vero ad nuptias seculares transferunt, secundum Apostolum 1. ad Timoth. 8. damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam Domino voverunt, irritam facere ausa sunt*. Concilio huic interfuit S. Augustinus cum CCXIII. Episcopis, & subscripsit. Imò SS. Patres ideo inter cæteras causas, quare *Episcopus continens*, extraque statum Matrimonij esse debeat, hanc reddunt: ut castitatem statumque virginittatis suo exemplo docere possit. Id verò quomodo Protestantium *Prædicantes, & Superintendentes*, qui se Episcopos ferunt, præstare poterunt? quos omnes in amplexus uxorum & Matrimonia lasciviùs, quàm ullum genus hominum ruere videmus; ac sanctissimum illud vitæ institutum, quod ab Apostolorum

pro toto orbe Christiano florentissimum fuit, tantumque à Carolo Magno per Saxoniam provectum, dissolvere, ipsamque Ecclesiam Catholicam ex disciplina Christiana, & fidei unitate, in tot ac tam discrepantes sectas distrahere. Verè Augustinus lib. 18. de Civit. Dei c. 51: *Postquam diabolus vidit templa demonum deseri, & in nomen Mediatoris currere genus hominum; hæreticos movit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinæ resisterent Christianæ: quasi possent indifferenter sine ulla corruptione haberi in civitate Dei, sicut civitas confusionis indifferenter habere potuit Philosophos inter se diversa, & adversa sentientes.*

Atque hæc de Sacrificio Christianæ Religionis, & de VII. Ecclesiæ Catholicæ Sacramentis paucis ex Scriptura, Traditione, Concilijs, Patribus, totiusque Ecclesiæ Catholicæ consensu. Appellant adversarij in omnibus ad *Scripturam*; hinc primò eam stitimus: & ita stitimus, ut secundum illorum principia, & definitionem, *Sacramenta ex Scripturis* asserta sint, & Caroli etiam testimonijs comprobata. Quid ultra exigent? Si quid ex Scriptura minùs clarè *pro oculis vestris* assertum; ad Ecclesiæ *judicium* denuò provocamus, de quo S. Augustinus lib. 1. contra Cresconium c. 23: *Scripturarum à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod universa iam placuit Ecclesiæ: quam ipsa Scripturarum commendat auctoritas: ut quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate questionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.*